

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ మేధా దక్షిణామూర్తి సద్గురు పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ మద్వినోద కథాకల్పవ , గ్రంథాంతర్గత,
మదనమాలినీ మానపాలుర చరిత్రాత్మక

స త్రి శ్చ ం గా ర వ తి.

గ్రంథకర్త :

నెమ్మాని వేంకటరామశర్మ,
ద గ్గు బా డు .

బె జ వా డ

వాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడినది.

1929.

ఓం శ్రీ కనకదుర్గాంబాయైనమః.

ఈ నాటకమును జాలవలకుఁ జదివితిని. ఇందులోనికథ వినోద
కథాకల్పవల్ల న సరించి వ్రాయఁబడినది. పేరునుబట్టియు కథననుస
రించియు నిదిశృంగార రసప్రధానమైన నాటకమయ్యును ఆశృంగారము
కేవలముపచ్చిబూతుల బుంగవలెఁగాక సరసమై నీతులకుఁతావై యలరారు
చున్నది. వీరికవిత్వము ధారాళమై రసవంతమై శ్రోతలకానందముఁగొల్పు
చున్నది. వీరు పిన్నలయు ను నింతరసవంతముగా నాటకాదుల రచించి
సదృశమునకుఁ బాత్రు భాషాయోషకు వన్నఁదెచ్చుచున్నందులకు
వంద్యులు. వీ రిట్లే సనేకగ్రంథరాజముల రచించుటకుఁ బరమేశ్వరుఁ
డాయురారోగ్య సౌభాగ్యముల నొసఁగుఁగాక.

బెజవాడ,

15—6—29.

ఇటు

ప్రతాప వేంకటేశ్వరశాస్త్రి,
శతావధాని.

శ్రీరస్తు.

కృతిప్రశంస, గురుకృతజ్ఞత.



“కావ్యాంతే నాటకం రమ ” మను శబ్దార్థమునుబట్టి పండితులగు వారు కావ్యములు రచించు మీ రచించునాటకములు తెప్ప తక్కిన నాటకంబు లొప్పిదంబులుకావు సరిగదా తత్కృత్తికర్తలగు వారికి సైత మాకృత్యము గొప్ప తప్పిదంబుల నొనగూర్చుచున్నదని పండితులగు వారు శాశించుచున్నారు. కావ్యమనఁగా శ్రావ్యప్రబంధ మనియునాట మనఁగా దృశ్యప్రబంధమనియు నభిప్రాయము. అట్టిచో నట్టిశ్రావ్యప్ర బంధ మొక్కటేని రచించి యిప్పటికపులు ద శ్యప్రబంధంబులు రచించు చున్నారా? అనునది పెక్కురులయందు మృగముగ నున్నది. చూడం జూడ గ్యముగనే యేమి శూన మగనే యున్నదని పలువురు నుడు వుచున్నారు. కాని యవి సార్థా రమ్యతఁ జెందకుండునని మాత్రము సాహసించి కొన్నిటియందుఁ జెప్పఁబూనరు. ఎందుచే? కావ్యంబు లను శ్రావ్య ప్రబంధంబులను రచించు మీదనేరచింపఁ బడినవి కాకన్నను, తదీయ శ్రావ్యప్రబంధాద్యనేక గ్రంథార్థానుభవముఁగల్గు బిమ్మట నీదృ శ్యప్రబంధంబులు రచింపబడినవగుటంబట్టి, ఐనను కవితాలా కభూషణలగు బ్రహ్మ జ్ఞమంచి శేషాద్రిశర్మగారు తమ విచిత్రపాదుకాపట్టాభిషేకం బను నాటకంబునందు బహిరంగపరచి చూపించిన క్రమాలంకార లక్షణం బులఁ జూడగా దానికదియే లక్ష లక్షీతంబుగాని తదన్యాంధ్రనాటకంబు లందేదియుఁ దదీయలక్షణలక్ష లక్షతమై యొప్పారనేరదని చెప్పవచ్చు. భాషాసముద్రంబున సర్వగ్రంథార్థాందోళనాతరంగంబులతో నోలలా డుచు బ్రహ్మాండ పురాణాదిమహాసత్త్వ బంధరత్నంబులను గీర్వాణపుం గినుఁ నుండి వెలి దీసి యాంధ్రభాషామృతపదంబులతో నమకూర్చి సరస సరళభావంబున మెఱుఁగెక్కించి ప్రపంచమునం దంతకునుఁ దత్ప్రకాశంబు

నకుఁ జొరవఁ గల్గించిన యామహాకవిప్రయత్నమునం దొకసర్వలక్షణలక్ష్మి
తంబగు నాంధ్రనాటక రాజంబు వెలువడుట యంతయతిశయోక్తిగాదు.
ఐనను అట్టి సలక్షణములతోఁ గూడుకొనకున్నంతమాత్రమునే బ్ర.
చి. లక్ష్మీనృసింహము పంతులుగారు, బ. లక్ష్మీ కాంతము పంతులుగారు
పా. లక్ష్మీనృసింహారావు పంతులుగారు మున్నగువారి యాంధ్రనాటక
రాజములన్నియు నవలక్షణనాటకములనఁ బరఁగెనా? లేదు. లేక సర్వజన
మనోరంజకములై యొచ్చారె ననుటతో నిస్సంశయముగనై ప్రకాశించు
చున్నవి. ఎందుచే? ఆ గంధములయందుఁ బండిత ప్రకర్షణయు భావ
ప్రకటనయుఁ బాత్ర మణయు సమకూరుటంబట్టి. ఇట్టి సర పండిత
పామరజనశ్లాఘ్యనీయులగు బ్ర. శ్రీ. వే. వేంకటరాయాదిమహావండి కవుల
నాటకగ్రంథములందే భావాదిలోపంబులను నిరూపించి వారల నల్పప్రా
యులుగ భావించి పెక్కురులు నిందించుటయుఁ బెక్కురు లానందపర
వశంబునఁ గీర్తించుటయు నెల్లయు నాచెవులతో నేను వింటి. వినియూ
స్వల్పజ్ఞుడనగు నాచేరచింపంబడెడు నానాటకమెట్లుం
డునో యను సంశయాత్మకమున నాయుద్యమము నేనెట్లు మానుకొందు?
ఇప్పటి కెనిమిది వత్సరములందట నొకచోట వినోదకథాకల్పవల్లియను
గ్రంథముఁ జూచుటకై నాకు లభింపగా నీచరిత్రమందు జూచి దీనియం
దనురాగబద్ధుడనై యీమూలకంబుగా నాయభిప్రాయంబులఁ గొన్నింటి
బహిరంగపరుపనెంచి శూన్యకవితాలక్షణజ్ఞుండనగుటచే విశుపాటి
నారాయణః స్త్రీగారియొద్దఁ దొలితొల్లఁ గవితాలక్షణముఁ గొం
కాక కొంతయైనను వలనువడు నప్పుడెల్ల దరిజేరుచు గ్రహించుచు రచ
నావిధానమునకుం గడంగి అప్పటికప్పు దుదయించు నూతనభావోదేక
ములచే సంవత్సరమునకు రెండు చిత్తుప్రతులుగను ఒకసాపుప్రతిగను
బూర్తిచేయుచు బ్రదర్శన ప్రకటనములకు నాటకసంఘాభ్యక్షులఁ జేరుచు
గ్రంథవిమర్శనమునకుం బండితులం జేరుచు.

గీ॥ పా. బొడిచి చూచిన యె + మూలనై న

నొ కయక్షరంబును లేని + బక్కవిధవ

తెల్ల రిప్పుడు కవులెపో, యింకనాట

కములు వ్రాయుట యందు ల, శ్వుంబె లేదు.

యనెడు భావమున ననాదరించు వారి యాంతరంగికాభిప్రాయముల నెఱుంగుచుఁ దత్పరిశోధనాధికారముల సైతము నేనేయొంది. పరిశోధించుకొనుచు న తకంతకుంగ చున్న లోకాదిస్వానుభవార్థంబు లందందుఁ జేర్చుచునెట్టకేలకు గతవ రాంతమగు నప్పటికి పదియంకములతోను ఇన్నాటయేబదిపేజీలతోను గ్రాలునట్లునర్చి స్వకీయముగా ముద్రింపించుకొనుటకై గుంటూరుపురమున కేగి యచ్చట నాకపూరణబాంధవుండునై పాతగుంటూరుమునిసిపల్ సూక్రల్ టీచరుగానున్న బ్ర. (. కానులనాటి వేంకటసుబ్బయ్య శాస్త్రి లవారిచే నింతగ్రంథము బ్రదర్శనీయముగాదని హేచ్చరిక నొం మగుడ సంగ్రహముగా వ్రాయనుద్యమించి వారింటనే భోజనాదిన త్కారముల గాంచుచు నెప్పటికప్పుడు వారిచే పరిశోధించుకొనుచు నంతలో గార్యాంతర సందర్భమున స్వగ్రామమగు దగ్గుపా డేతెంచి మఱల గలిగిన నూతనాభిప్రాయములచే గధావిధానమును బద్యములను నూతనాంశముల నొప్పారఁజేసి యెట్టి కవియు నెన్ని గ్రంథములు రచించియు నొందని శ్రమయు, నొక్క దీనియందే యొందిన వాఁడనై నేడు బహిరంగపఱుపక నేమని యెట్లు విరమించుకొందు ? అట్లు మానుకొనక మఱల బండిత పరిశోధనకిడనగుఁ గాల యాపనమునకు ముఖ్య బంధుమిత్రాదులొకరిమిచే నిట్లే ముద్రణమున కిడ నిశ్చయించితి. అందుచే నిందుఁగల లోప బులు రసగ్రహణ పారీణులగు బండితులు పాటింపరనియుఁ బాటించి నిరూపించినను నాకుఁదెలిపి ద్వితీయముద్రణమున సరిచేయించి నాయంగాదరభావముంచి తమ యాచార్యముఁ బ్రకటించుకొనెదరనియు నమ్ముచు నాకు బ్రపథమమందు అనఁగా కడు బా మందు ప్రణవాది శబ్దార్థబోధనా గురువగు నుభయ భాషా కవితాసామ సర్వశాస్త్ర పురాణార్థసంవేదిత భక్తిపారవశ్యాం తర్బహిరూ త ప్రకా త శ్రీ, వేదాంత పండిత కురవి వేంకట నృసింహ శాస్త్రిగారి ని, కవితామార్గ దర్శియగుఁ జీరాల పేరాల వనవాస కృష్ణాప్రభావ భజగోవింద రత్నత్రయీ తులా కావేరీ మహాత్మ్య

శ్రీ మదధ్యాత్మరామాయణ మహా పురాణ పబంధాదాంధ్ర గ్రంథ
 కర్తృత్వాలంకృత ఉభయభాషా కవితా సామ్య పండిత శ్రీ పిశుపాటి
 నారాయణ శాస్త్రి లవారికిని ముఖ్యమహోత్సాహ కారకులగు సుభయ
 భాషా కవితా రచనాయిత దైవజార్థాద్యుక్తాష్టావధాన శ్రీ కానులనాటి
 వేంకటసుబ్బయ్య జోసు లుగారికిని ందన శతమాచరించుచుఁ బండితుల
 మన్ననఁ గొరుచు నింతటతో నీప్రశంస విరమించుచుంటి.

ఇట్లు

విన్నవించునది,

గ్రంథకర్త,

నెమాని వేంకటరామర్మ.



၆၀၀၈၆

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తి నద్గురు పరబ్రహ్మణేనమః.

స త్రి శృం గా ర వ తి .



ఇ ది

చిన్మోద కథాకల్పవల్లీ గ్రంథాంతర్గత మదనమాలినీ మానపాలుర చరిత్రా
త్మకమగు నవరసగర్భిత నాటకము. ఈ నాటకగ్రంథమందు
గ్రహించవలయు ముఖ్యవిషయానుక్రమణిక.

(1) మానపాలుడు — ఇతఁడు సహజస్థై ధైర్య గాంభీరా ది
న ల గుణోపేతుఁడగుఁ గథానాయకుఁడు ఈతనిహృదయము అద్దమువలె
నిర్మలమైనది యగుటచే ఎప్పుడెట్టి విషయంబునఁ దనకుఁ బ్రసక్తి కల్గు
చుండునో అప్పుడట్టి విషయంబు కు సమన్వయంబుగ హేతునిరూపణ
చేయుచు లోనగుచుండుటయు సహజముగాఁగలవాఁడు. ఇట్లెంతగాఁదాఁ
బరిశుద్ధాత్ముఁడయ్యు సర్వసంగుఁడౌచుండుటచే నెన్ని కష్టసుఖంబులకు
లోను గావలసివచ్చెనో అట్టివిషయంబున కీతఁడాదర్శకుఁడు.

(2) మదనమాలినీ — ఈమె కథానాయిక. సహజరూప లావణ్యో
పేతయగు విద్య తృప్తయౌటచేఁ దానెంత సిద్ధసంకల్పయయ్యుఁ దన సం
కల్పము దుస్సం లితముజేయక యెట్లుగాఁ దనసతీత్వముఁగాపాడుకొనుచు
సర్వశృంగార సుఖంబులఁ దాననుభవించుచుఁ దననాథు ననుభవింపఁ
జేయుచుఁ దానోట నుడువకనే తనయందు దుండగమూనిన తననాథునకు
బు చెప్పినదో అట్టి సచ్చాతుర్యమున కీమెయాదర్శిని.

(3) ఆనందుఁడు — ఇతఁడు కథానాయకుని యాబాఽ్య స్నేహి
తుఁడగు వేదాంతపండితుఁడు. ఈతని వలన విహికాముష్మిక ధర రహ
స్యము లెట్టివియో సాత్వికమగు నిశ్చలోద్రేక చిత్తఁబునం దెట్టి ముమ
యున్నదో బోధపడును.

(4) మదనవతి—ఈమె కథానాయికకు తోబుట్టువు. ఈమెవలనఁ తోబుట్టుప్రేమవిధానము మొదలగు సద్విషయంబులు చక్కగా బోధ పడును.

(5) చెలి— ఈచెలి కథానాయిక కాబాల్యపు వేషకచెలి. ఈ చెలి గొప్పవారి స్నేహంబువలన నెట్టి తెలివితేటలు గల్గునది తెలుసుకొ నుట కాదర్శిని.

(6) బలశాలమహారాజు—వీరు కథానాయకుని తండ్రిగారు. వీరి వలన ముముక్షుకామియగుట కెప్పుడదనో అది చక్కగ బోధపడును.


(7) మంత్రి —వీరివలన రాజధ క్రిగలమంత్రి రాజకీయవిధానమును రాజగువాడే పరాయ త్తచిత్తంబున భంగము గావింపఁ దలంచు నప్పుడు తదంగకారణమును విమర్శనపూర్వకముగ నూహించి సార్థత్యాగమున కై ను తోనై తచ్చిత్తంబును మఱిల్పఁ బ్రయత్నింపక దను సారియే - యగుచోఁ దదుపేక్షచే, రాజనకెట్టి సంకటములు తటంచునో అట్టి విషయం బెఱుంగనగు.

(8) దొంగ—వీరివలన ననుభవములేని పనియందుఁ బ్రవేశించు చో నెంత ధైర్యవంతునకై నను తనధైర్యము మూ తమమగు ధైర మై మధ్యమధ్య నెట్టి ప్రాణాపాయకరమగుఁ బొరపాట్లు తటంచునో తె య నగు.

(9) శాస్త్రి, వీరివలన సాధారణముగా లోకమునందలి శాస్త్రి యిటి హరిస్వభావము బోధపడును.

(10) మొత్తము గ్రంథమునందు దృఢమనోయుతుల సంకల్పసిద్ధి యుట్టిదని తార్కాణమగు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

 ఈ గ్రం థము పలయువారు ఈదిగువఅడస్సునకు వ్రాసి తెప్పించు కొననగు.

శ్రీ బ్ర శ్రీ నమ్మాని వేంకటరామశర , దగ్గుబాడు,

బాపట్ల తాయాకా (గుంటూరుజిల్లా).

కథావిషయ సం గ్రహము

— ❦ —

ప్రథమాంకము.

వసు మానసనగరములో బలపాల మహారాజు సభయందు నానందుని ప్రస్తావ వశంబున బలపాలుఁడును, బలపాల సుతుండగు మాన పాలుఁడును రాజ్యాది సర్వైహిక విరాగులై యాసభ విడిపోవుట. కథా నాయకుఁడగు నామానపాలుని యాబాల మిత్రుండైన ఆయానందుఁడు మఱిల మానపాలుని సర్వానురాగు నొప్పగలనని మంత్రికి ధైర్యము జెప్పి నగరబాహ్య రామమువైపున కేగుచున్న మానపాలుని వెంబ డించును. బలపాలమిత్రుండును సౌధచందనపురాధిపుండనగు విజయదత్తు మహారాజు వయోముగ్ధులును విద్వత్స్పృహలు నవివాహితలు నగుఁ దనకు మార్తెలను సకల విద్యాపారంగతలను జేయుటకై వారితో మృగయా వినోదము సేయుచు నటవికేతెంచఁగా విధివశంబున నొక మృగేంద్రము విజయదత్తుని ప్రథమ పుత్రికయగు మదనమాలినీ చేతనుండి తఱుమబ డుచు నీవనుమానసనగర బాహ్యరామముజొచ్చి యచ్చటవధి పఁబడును. అంతటఁ దన్ను కాపాడుకొనుచుఁ గూడ వచ్చియున్న తండ్రిచే నావనవృ త్తాంతిమారసి ప్రస్తావసందర్భమున తన్నానగరాధిపతి కుమారుఁడగు మానపాలునకిచ్చు జవకుని నిశ్చయము జనకుచే నెఱింగి తమకు గల్గిన మార్గాయాసో వశమానా ఘై తన చెల్లెలతోను చెలికత్తెతోను తత్ప్ర దేశముసనుండు చాటువేది లయందు శయినింపఁబోవును. విజయదత్తుఁడు మానపాలుని రాక గు ట్తించి యేమెఱుంగనివానివలె నట నొకవేది పై నుపవిష్టుఁడైయుండును. మానపాలుఁడు నగరబాహ్య రామము జొచ్చుచు నచ్చట మృగేంద్రమును వధించునప్పటి మదనమాలిని సౌరు గాంచి యందుకు ముఁడై మగుడ దెల్వినొంది విజయదత్తుని సమీ పించిచూచి వీరెవరు? ని యొచించునంతలో ఆనందుని ప్రవేశము. అంతట మానపాలానందుల సంభాషణము. మానపాలుని పునరనురాగ జన ము. మదనమాలినీ మానపాలుర వర. వరణ. నిశ్చయము. మానపాలుని వివాహ రాజ్యాభిషేచన ని యము.

ద్వితీయాంకము.

కథానాయకుడగు మానపాలుని వివాహరాజా భిషేచచములైన నెలదినంబులకుఁ మదనమాలినీ మానపాలుర తొలి, నయేకాంతము, తదుపరి మానపాలుఁడొంటియై యుండి తాను లేనిసమయంబునఁ గల్గు నాయిక పురాణకాలక్షేప సత్ప్రవర్తనముఁ జెలిచేనెఱింగి తదీయసౌందర విదా వివేకములఁగూర్చి తర్కించుకొనుచున్నంతలో నచ్చట కాందు నాగమము. మానపాలానందుల మదనమాలినీ యంతఃపుర గమనము అంతట నంతఃపురంబున నాయికచే శ్రీమద్రామాయణమహా పురాణ కాలక్షేపము. మానపాలానందుల పవేశము. మానపాలుని రామాయణ కథానాయికా నాయక పాత్ర విమర్శనము. మదనమాలినీ శ్రీసామర్థ్యోచ్ఛారణము. మానపాలుని పౌరుషరోష ప్రకటనము. ఆనందును ధనము. మానపాలుని యానందతిరస్కారము. మదనమాలినీ గృహబంధము. తద్విచారము. మదనమాలినీ నిశ్చయ విషయప్రతిజ్ఞ.

తృతీయాంకము.

కథానాయిక చెల్లెలగు మదనవతి లిఖితపూర్వక మదనమాలినీ యభిప్రాయమారసి తదుక్తంబుగ జననీజనకులయనుజ్ఞవడసి రత్నవర్తకమణి మంతుడను క త్రిమనామముతోడగు ప్రయముతో వసుమానసనగర ముసేరి యచ్చ రత్నవా పారమొనర్చుచు విధ దానాది సత్కార్యములతో గొప్పకీర్తిఁబడ తన సచ్చలత్వమునకు మెచ్చి. మానపాలుఁడు తన్ను స్నేహించుటకును, ఆమానపాలునికి తన్నెఱుక సేయుటకును తనరత్నములపెట్టె నొకదొంగ యపహరించినట్లు నొకదొంగను నియమింపఁగా ఆదొంగ యాపెట్టెతోఁ దదాజ్ఞానువర్తియై యొక భటునకుపట్టువడి. మానపాలుఁడు సభఁ దీటియుండఁగా నచ్చటకు చేరును? అంతట నప్పుడు మంత్రిచేద బంధమగు విమర్శనము. శాస్త్రీయానందులచే మణిమంతుని వివేకాది హేచ్ఛరిక. రాజాజ్ఞచే మణిమంతుని సభాప్రవేశ

ము. మణిమంతుని వినయప్రదర్శనము, మానపాలు నౌదార్యప్రకటనము, దొంగవిడుదల, సభముగింపు, పిమ్మట మదనమాలినీ యంతఃపురమునందు భూగర్భమునుండి మణిమంతుని ప్రవేశము, మదనమాలినీ చాలికత్తెల విస్మయము మణిమంతునికథ, మదనమాలినీ మనోగతి, చెలిచే మణిమంత మదనమాలినుల ప్రతిరూప చిత్రలేఖనము, మణిమంతుని నిష్క్రమణము, మదనమాలినీ చాలికత్తెల భావికార్యాలోచన రహస్యము, మానపాలాగ మనము, చెలివిచిత్రప్రదర్శనము, మానపాలుని నిష్క్రమణము, మదన మాలిని సంభ్రమము, చెలికృత్యము, రంగము ముగింపు మానపాలుని యాలోచనము, మానపాలాజ్ఞ చే మంత్రియాగమనము, మంత్రిమానపా లుర సంభాషణము, మానపాలుని కృతనిశ్చయము.

చ తు ర్థా ం క ము.

మానపాలుని కపట బ్రాహ్మణవేషము, కృతనిశ్చయాను సరణ సంచరణ క్రమాలోచనము, తదను పర్తిత్వము, కథానాయికకు చెలి మణిమంతులచే మానపాలుని వర్తమాన పరి తి నివేదనము, కథా నాయికయగు మదనమాలినీ వనప్రయాణము కపటబ్రాహ్మణుని యుద్యానవనప్రవేశము కపటబ్రాహ్మణునితో నీచదాసీనే పథ్యంబున నున్న చెలిసంభాషణము, రత్నవర్తకమణిమంతుని భార్య నేపథ్యంబున శృంగార దేవీప్రవేశము, శృంగారదేవీ కపటబ్రాహ్మణుల సంయోగసంభా షణము కపట బ్రాహ్మణుని నిబ్బరము శృంగారదేవీ ప్రణయదుండగము, శృంగారదేవీ భీషదనంబున, కపటబ్రాహ్మణుని మనోగతి శృంగారదేవీ శృంగారము అంతలో నచ్చటకు మణిమంతునాగమనము, శృంగారదేవిచే గపటబ్రాహ్మణగోపనము, మణిమంతప్రవేశము శృంగారదేవీ మణిమం తుల ప్రయాణనిశ్చయము, మణిమంతు నిష్క్రమణము, కపటబ్రాహ్మ ణుని యవమాన విచారము, శృంగారదేవీ పటబ్రా ణుల పరస్పర ప్రేమ సంభాషణము, కపట బ్రాహ్మణుని నిజనామ బు-రంగప్రకటన ము, శృంగారదేవీ కృత్రిమ విస్మయము, కపటబ్రాహ్మణుని నిష్క్రమ ణము.

—*పంచమాంకమందు.*—

మానపాలుఁడు తనకొనఁగూడిన పరనారియగు శృంగారదేవీ ప్రయాణమునకు మొదట చింతించి అంతకు వేయరెట్టులు పరనారీ సంగమదోషంబునకుఁ బరితప్తహృదయఁడౌచు మదనమాలినీ యంతః పురమునఁ జేరియచ్చటచెలి మదనమాలినులుగానరామి విభ్రాంతుఁడై పరిపరివిధంబున నాలోచించుచుఁ దుదకు తాకొనర్చు దుష్కృతంబులకు సహింపక యనువులు విడిచెనమోయని చింతించి తచ్చింతనమునకు లోనై యొల్లెఱుఁగని తనమునఁ బడిపోవ నున్నంతలో శృంగారదేవీ నేపథ్యంబు ననున్న మదనమాలినీ దేవియంతలో భూగభమునుండి బైలువెడలి భర్తపరి తిఁగాంచి యత్యాతురముగ నాతనికి మొప్పముగలుగకుండునట్లొనర్చి మహాపతివ్రతయగుటచే భర్తకుఁగల్గు వధసహింపలేక పరితప్త హృదయయై యంతలోనాతఁడు తెలివొందుచుండుటఁ జూచి సంతసము నమఱిల కృత్రిమకార క్రమమునకుఁ గడంగి చాటుఁజేరి యాతనికి మఱిల శ్రీచెడు స్వభావముఁజక్కఁగ హెచ్చరికఁజేయును. అంతట మానపాలు ఁడు తెలివొందిలేచు విమ్మట జఱుఁగు విచిత్ర కథయంతయు కథాభా గంబునందే జూడనగు.

(ఎ)

శ్రీ రస్తు.

ఇందువచ్చు పాత్రములు

— ❦ —

పురుషులు

—

- 1 బలపాలుడు — కథానాయకునితండ్రి.
- 2 మానపాలుడు — కథానాయకుడు.
- 3 ఆనందుడు — కథానాయకుని యాబాల్యమిత్రుడు, బ్రాహ్మణుడు.
- 4 విజయదత్తుడు — కథానాయకితండ్రి.
- 5 మణిమంతుడు — కథానాయకి చెల్లెలగు మదనవతి రత్నవర్తక ఛద్మరూపము.
- 6 కపటబ్రాహ్మణుడు — కథానాయకుని ఛద్మవేషము.
- 7 మంత్రి. —
- 8 శాస్త్రీ. — లోనగువారు.
- 9 భటుడు —

— ❦ —

- 10 మదనమాలిని — కథానాయిక.
- 11 శృంగారదేవి — కథానాయిక ఛద్మనామము.
- 12 చెలి — కథానాయిక బాల్యపు వేడుకచెలి.
- 13 మదనవతి — కథానాయిక చెల్లెలు.

—



శ్రీమత్ వినోదకథాకల్పవల్లీగ్రంథాంతర్గతంబగు

మదన మాలినీ మానపాలుర చరిత్రాత్మక సతీ శృంగారవతి.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తి సద్గురు పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ మహాగణాధిపవిఘ్నేశ్వరాయనమః.

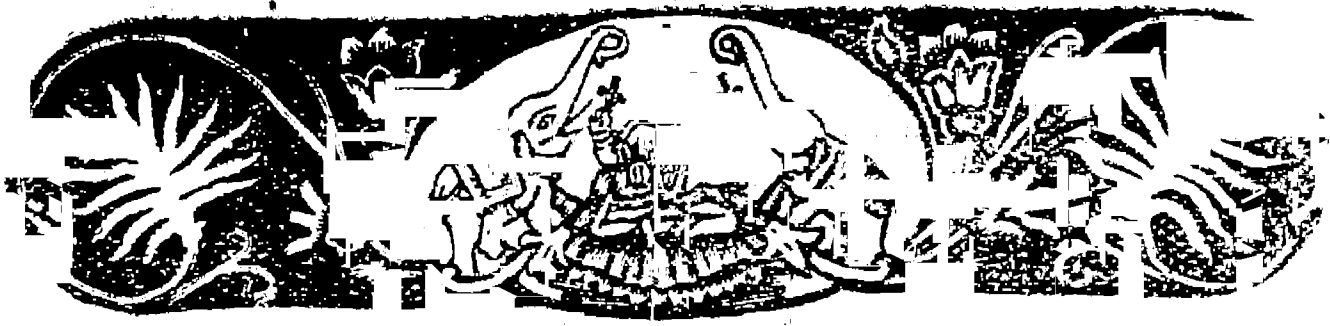
శ్రీ శారదాంబాయైనమః.

“నాంది”

(శార్దూలవిడితావృత్తము.)

శ్రీమంతంబుగ సర్వవస్తు సమతు + ప్టింజెంది యొప్పారు నీ
వామార్దంబుఁ దలంప కొక్కటమితా + హంభావము న్జెంది యి
ష్టేమార్దంబున నుండనయెఁ నని, సం + హేలింబి హేళించుచు
వామాంశంబు గ్రహించు ంభునతి సం + వాదంబు మేలిచ్చుతఁ.





శ్రీ రస్తు.

సతీశ్చంద్రగారవతి.

ప్రథమాంకము.

—❦—

ప్రదేశము. బలపాలుని కోర్టు.

(బలపాలనుహారాజు, మంత్రి, శాస్త్రి, అవధానులు, లోనగు వారు ఉచితాసీనులై యుండురు.)

బల—(శాస్త్రినిజూచి) స్వామీ!

చం॥ కుటీలులు నీతిదూరులును • గొంచెపుబుద్ధుల య వాదులు
గటకట! నా కాధములు • గర్మవిహీనులు వేదదూషులు
విటులును మోసగాండు లవి • వేకులు మత్తులు నన్నవిక్రయుల్
నటకులు నాదిపాపపు జ • నంబులు ముక్తిని యెట్టులొందుటర్?॥

శాస్త్రి—రాజేంద్రా! సకలధర్మస్వరూపులగు భవాదృశ రాజశేఖరు
కి విచార మొక యతిశయోక్తిగాదు. ఐనను దుష్టశిక్షణ శిక్ష
ప పాలనా దక్షుండవు ధర్మాధర్మవిచక్షణుండవు నా యశీలు
డవు బరమశాంతమయుండవు సూక్ష్మగ్రహణుండవు విగతవి
యుండవు శమితశాత్రవుండవు జండశాసనుండవు నగు నీకి
యాలోచనము ని సందేహము వొడముట నాకు మికి
లాశ్చర్యముగ నున్నది.

బల—(మంత్రినిజూచి) ఇదేమి?

మంత్ర—ఓం. తమరాజ్యము సురక్షితమైనదాటచే మీ విచార మనవ
సరమని వారి యభిప్రాయము.

బల—(సాక్షేపముగ) నీకు నదియే పిచ్చియా?

ఉ॥ ఎట్టి నరుండుగాని భువి • నెంతయు నేనుదలంచినట్టి యా
కట్టసికార భాగముల • గ్రాలకయుండునె యెందుఁజూచినన్
బుట్టినదా— యెహికపు • భాగములందుట కెట్టివాఁడుఁ దా
నెట్టి యఘంబుఁ గార్యముల • నేనియు, జేయుచునుండు నెప్పుడున్ ॥

భటు— (ప్రవేశించి) మహాప్రభూ! ద్వారమునందు యువరాజుగారు
వేచియున్నారు.

బల—(భటునిజూచి) శీఘ్రములోనఁ బ్రవేశపెట్టుము.

భటు—చిత్తము. (నిష్క్రమించి మానపాలానందులతోఁ బ్రవేశించును)

మాన—బలపాలునిజూచి తండ్రీ! వందనము.

బల—(ఆనందునిజూచి స్మృతముగ) ఓహో! ఆనందా! నీవుగూడ వచ్చి
సమయమున కేవచ్చితివిసుమా! (మానపాలునిజూచి) కుమారా!
మీరిర్వు రాయాసనములపై నుపవిష్టులుగండు.

మాన, ఆనం—(ఉపవిష్టులుగుదురు.)

బల—శాస్త్రిగారూ! నాకీప్రపంచమున నందరిలోను మిక్కిలిగా నచ్చిన
వా డీ యానందుఁ డొక్కఁడు.

ఉ॥ బాలుఁడెయ్యయ్య సర్వవిధ • పాండితీనొప్పుచునుండు భూసురుం
డై లలిఁజెందు నీఘనుఁడు • నంతియెకాని యొకప్పుడైనఁ దా
నేలరిదుష్టులన్ గనుల • నేనియుఁ గాంచఁడు సర్వకాల భూ
పాల సుధీప్రజాలహిత • భావిత సంచరణంబె చేసెడున్ ॥

ఆనం—(లేచి మహాప్రభూ! ఒక్కమనవి.

బల—ఏమది?

ఆనం—

ఉ॥ ఏలలి దుష్టులన్ గనుల • నేనియుఁగాంచఁడు సర్వకాల భూ
పాలసుధీప్రజాలహిత • భావితసంచరణంబె చేసెడం
చీలలినన్నిటన్ పొగడు • తెంతయుఁగూడదు నిక్కమెంచ భూ
పాలసుధీ ప్రజాలహిత • భావితసంచరణంబు గూడునే

బల—(అశ్చర్యముగ కూడదాయేమి?

అనం—కూడదు.

బల—ఎందుచే?

అనం—

ఉ॥ చాలుగ రాజ్యపాలనము • సంగతినొప్పెడు దుష్టశిష్టభే
దాల నెఱుంగలేక నృప • ధాములు నాగమశాస్త్రమర్మ ధ
ర్మాల నెఱుంగలేక యభి • మానపురస్కి యనొంది యిక్కలిన్
బేలతనాన వీగుచును • స్వేచ్ఛగనొప్పెడి బండితాహ్వయల్॥

బల—(శాస్త్రినీజూచి) ఏమిశాస్త్రిగారూ? ఈ యానందుని నుడువులందు
మీయభిప్రాయమేమి?

శాస్త్రి—(బలపాలునితో) ఏమోలెందు! పిల్లతనముగనుక మనము వాని
క్షమించవలెను.

అనం—శాస్త్రిగారూ! ఏమితప్పొనర్చితినని మీచే నేనుక్షమింపబడవలె?

శాస్త్రి—(అనందు తో) నాయనా!

గీ॥ దుష్టశిష్టభేద మెఱుంగు • దొడ్డప్రభులు
నఖిలధర్మబెఱుంగు పండి • తాహ్వయులును
బుడమినందున లేనట్లే • నుడివితీవు
సభలనెప్పుడు నిట్లాడ • జనదువత్స!

నం—శాస్త్రిగారూ! మీరుసైతమట్లు వాక్రుచ్చుచో నేజేయునదేమి?
నాతత్వమేమో మీకుబాగుగాఁ దెలియదు.

వం॥ ధనమును దేహవా మును • ధాత్రియుఁ గావ్యపరిశ్రమాదులున్
ఘనమగు నింద్రభోగమును • గల్గినమాత్రనే సా కంబే? స
న్మనమున ముక్తిమార్గమెదో • మానగు దానిగ్రంథంపలేని యా
మరుజని జన్మమే! యభి • మానము భోగమునేల? కాల్పనే ?

బల—(మందస్మితానందమున) బలే యానందా!

ఉ॥ ఎయ్యది నామనోగతిని • యెప్పుడుఁ దర్కముఁ జేయుచుందునో
యయ ది నీవనోగతిని • యట్లే చిటుక్కున శ్రావ్యపద్ధతి
జయ్య బై డెక విగుల • సంతసమేయయె గాని నీవు నా
కొయ్యనఁ దప్పదంబెటుల • నొప్పునొ నొప్పుగఁ జెప్పనోవుదే?

ఆనం—బలపాలమహారాజేం దా! ఇదొక పెద్దసమస్యయా? “సర్వసంగ
వరితంబగు నిశ్చలచిత్తంబుననుండుట” అనునదేదో అదిగాక ముక్తికి
వేరొండు భావములేదు. తన్మహిమఁ దొల్లఁ జెప్పెద వినుండు.

గీ॥ సర్వరూప సర్వాధార • సర్వ విషయ
సంగసర్వనిస్సంగ స • స్వాంగమాచు
నామరూప రాహిత్యమై • నవ్యవిధిని
యోలిఁ జెల్వొందు ముక్తి కాం తాలలామ॥

అట్టిముక్తి నొందు విధానమేమన ! అనిత్యమగు దారాసుతాది
బంధువర్గముతోను, అజ్ఞానాపాదితమగుఁ గామాద్యరిషడ్వర్గంబులతోను,
హేయమగు నానామూత్ర శుక్లరుధిర ప్రధితంబగు దేహంబుతోను,
అపారంబగు సంసార పారావారంబునంబడి కొట్టుకొనుచుండు నీజీవుండు
ముక్తిసోపాన మధిరోహింప నగు మార్గ మాసర సంగపర్తి వ తంబగు
నిశ్చలచిత్తంబుగాక మఱొండు లేదు. చూడుడు

సీ॥ ఏదికల్గినదైన • వేదోక్తకర్మలఁ
బాములేములకోర్చి • వడయగలమొ ?
యేదిక నదైన • యేదేవుభక్తితో,
స్మరియించి యాదేవు • నరయఁగలమొ ?
యేదికల్గినదైన • యిహపర వస్తుభే
దములెల్ల గ్రహియించి • తనరఁగలమొ ?
యేదికల్గినదైన • యిచ్చచే సకల కా
ర్యములందు నిపుణత్వ • వందఁగలమొ ?

గీ॥ యిటి సర్వసాధక దివ్య మ • హాద్భుతా
శక్తికలదైన మానస • శక్తికెల్ల
సర్వసంగవర్జిత మెపుడు • నలుపగలమొ ?
యపై యోమహాప్రభు ! ముక్తి • నందగలము ॥

అంతియేకాని, యెవఁడైనను

ఉ॥ మానస శుద్ధిలేక పలు • మారులు జన్మము లాచరించిన
వేసకువేలు తీ ముల • వేకువఁ దప్పకమున్గియుండిన

దానములెన్ని చేసినను • స్థైర్యతవేదపురాణశాస్త్రసం

ధాన విధాన కృత్యుడయి • నకొ ముగితబ్బదు దవ్వెయకా నిఁకక ॥
 బల—(మొగము చిట్లించి) అట్టివానికి ముక్తింకనుదవ్వె యగునా ?
 ఆనం—ఔను. ఇట్టి వన్నియుఁ గర్మకాండమున చేరును. ఆకర్మఫలాఁశే
 ము వేరు.

గీ॥ కర్మయనఁగ దుష్కర్మ స • త్కర్మయనుచు
 ద్వివిధమైయొప్పు నదిదానఁ • బెక్కు సులభ
 సాధ మాచు దుష్కర్మ క • వృంబు నొసఁగుఁ
 గష్ట లభ్యమై యిడును స • త్కర్మసుఖము.
 ఒక్కకర యేయేమి ? భక్తితత్వము నింతియే—

ఆ. ర్మభక్తికృతుఁ • గడతేరఁడెవ్వండు
 వాని ఫలములందు • వడయుఁగాని
 ధనము నిల్వసేయఁ • దలఁచుపాఁడునిబద్ధ
 దానకంకణమునఁ • దనరునట్లు.

ఇంతకును వేయునేల ?

ఆ॥ దేనఁగాని నరుఁడు • రచితమొందకే
 సఫలతొందలేడు • గతినెపుడు
 నట్టి ను రహాది • నతుల నితా నంద
 మైన ముక్తిఁజేర్చు • నతఁడె జ్ఞాని.

బల—ఆనందా ! నీవునుడువుచున్నదంతయు వాస్తవమే యగుఁగాక.

గీ॥ చిత్రమిపుడు ని లతను • జేరియుండు
 ఎప్పుడేదేనియొ దాని • నెంచుచుండి
 సర్వసంగమై తికమక • సలుపుఁగాక
 మహిని యదిచలింపకనుండు • మా మున్నె ?

ఆనం—(కొంచెమాలోచన నభినయించి) దిమాత్రమొక పెద్దన
 స్యయే. ఐనను దీనికి నొకమార్గమున్నది.

బల—అదేమి ?

ఆనం—శ్రద్ధగావినుఁడు.

చు॥ రథసారధ్యముజేయు సారథివలెఁ • రాణించుఁ జిత్తంబు నూ ?
రథ మీదేహము నిండియాదులరయఁ • రథంబులౌ నంత నా
పృథు మోక్షాహ్వాన దేశమేగుటకు నీ • విజ్ఞ మార్గంబునం
దధిరోహించి గ్రహింపనొరిపు సమూ • హంబెల్ల రజ్జుక్రియఁ.

బల—(కొంచెమాలోచించి మహాసంతోషమున) బలే ! యానందా !
నిజముగా నానందాను సంధాయకుండగుఁ బరమార్థవేదియన
నీకేగాక మతొకరికి చెల్లునా ? నీహేతు వాద భూయః మగు
మార్గమే ముఖ్యమగు ముక్తిమార్గమనుట నిస్సంది-ము.
ఆనందా ! నాకుమిక్కిలి సంతసము గల్గుచున్నది. సంతసమైనది.
ఇదే నానమస్కారము గొనుము . (అనుచులేచి నమస్కరిం
చును)

ఆనం—శుద్ధని లబిత్తోభవ ! (అనుచుఁ జేతులెత్తి దీవించును,)

బల—(లేచి) నిజముగా నాకుగావలసినదేమి ? ఐహిక సుఖానుసంధాన
గార్యంబులన్నింటి నాచరించితి, తత్ఫలంబునంతయు ననుభవించితి,
కొమరుండన్ననో రాజ్యపదవి కర్హుఁడై యొప్పుచుండె. ఇక నీతు
చ్ఛమగు రాజ్యభరంబు నేవహింపనేల ? (మానపాలునిజూచి)
కుమారా !

ఉ॥ చేసితి నెన్నోజన్మములఁ • జేర్చితి నీతిఁ బ్రజావళిఁ గడు
భాసురలీలఁ బ్రోచితిని • బావనమూర్తుల, జారచోరుల
గాసిలఁజేసితిఁ రిపుల • గర్వమడంచితి లోకమంతట
నాసరియేరు లేనటుల • నావలె నీవిక రాజ్యమేలుమా!

నాయనా ! నాముద్దుకుమారా ! నీవును సమస్త ధర్మాధర్మ
ముల నెఱింగినవాడవే, నేజెప్పఁదగిన విశేషాంశమేమియులేదు. ఐనను
నాకడసారిపలు కొక్కటి యాలకింపుము.

ఉ॥ ప్రోచుము సర్వపౌరులను • బొల్పుగ బిడ్డలువోలె నెప్పుడు
గాచుము పేదసాదులను • గంటికితెప్పయువోలె నింకసం
కోచమువీడి దీనిగను? • గొప్పగు రత్నకిరీటమిద్దించే
జాచుము దీనినీకిడెదఁ • జాచుము జాగొనరించనేటికిఁ॥

మాన—(లేచి) తండ్రీ ! నాదొక చిన్నమనవి,

శా॥ మానూమేయజగంబు మిధ్యయనిసం • భావించి సంసారమ
గ్నాయు స్తంబగునట్లు మానసముఁ జే • యంబోక నిస్సంగతఁ
ధే యంబౌ పరమాత్మరూపుఁగనని • ర్దేశించికామాదులఁ
యాత్యక్రియచే జయింతు జనకా • భద్రప్రముక్తిగనఁ.

(మహావినయముగ) తండ్రీ !

మ॥ రమే! సంస్మృతి భోగభాగ్యములు ని • ! రాజ్యము స్వర్గము
రమే ? యెప్పుడో యుద్బుదంబువలె నా • శీమాంతమై పోవు నీ
రమాసహ్యాకరంబునైన తనువుఁ • బాటింపఁగానొనె ! ను
స్థిరమై శాశ్వతసౌఖ్యదాయయగు ము • క్తింజెంద కేవాఁడును॥

ఏమితండ్రీ ? వేయేల ?

శా॥ ఈరాజ్యంపుఁ బదంబు నాకిఁకఁ గడుఁ • హేయంబయెఁ గానమీ
రీరాజ్యంబును నేరికైన నొసఁగుం • డీ ! యడ్డురానెప్పుడు
స్వారాజ్యంబె ! యిదెట్లు లన్యకేడుదుఁ • భావ్యంబుకాదందురా !
మీరేయేలుకొనుండు ? నేనిదియె సం • ప్రీతి న్నెటోపోయెదఁ.

(అనుచు నిష్క్రమించును.)

బల—(సభికులను గలయఁజూచుచు)

ఉ॥ చూచితిరా మదీయనుతుఁ • జోద్యపుఁ బ్రక్రియ ? నేనుమాత్రము
వాఁచితి నేమి తుచ్చమగు • బాలన సేయఁగ ? మీరలెప్పుడే
తోఁచిన భంగినెవ్వరినొ • దొడ్డ ప్రభున్నియమించుకొన్న నే
వేచినదెల్ల దీనికిదొ • వేయునికేకిక ? నేనుఁ టోయెదఁ॥

అనుచు నిష్క్రమించును.)

మంత్రీ—(ఆ ముగలేచి విభ్రాంతుఁడై దిక్కులు పరికించుచు నానందుని
జూచి పండ్లు పటపటలాడఁగ)

శా॥ బౌరా ? యేమివిచిత్ర నాటకమయెఁ • యానంద! నీనుంచి ? యే
వీరాగ్రేసరుఁ జేతకానిపని నీ • వేదాంతపుంబిచ్చి చే
నారా ! యెంతటి సర్వనాశమమరెఁ • హా ! యెంతకష్టంబు ! నీ
కేరు నీ తనప్త బోధవిననై • యెవోటఁ గన్పింపరో ?

అనం—అమా శేఖరా ! కొంచెము శాంతిపహింపుము.

గీ॥ ఏటా ప్రస్తాపవశమున • నిట్లుజిరిగె
 దీనికై కారణంబు నేఁ • గానుకాను
 వారినుదుట నట్టుల బ్రహ్మ • వ్రాలు వ్రాసె
 బ్రహ్మవ్రాలుఁ దప్పింప నె • వ్వారితరము ?

ఉ॥ ఐనఁ బ్రసూతియందుఁగల • యాపెవిరాగము బోధనాదులం
 దై నమనోవిరక్తి తన • కై న యొకానొక యాత్మబంధుతాఁ
 బ్రాణువీడుచో నతని • మట్టినిజేసెడు పూర్వమందుఁ దా
 నూనెడు దుఃఖమున్ బిదప • నొందెఁడుతత్త్వము సు రంబయే ?

మంత్ర—ఇప్పటివారి పరిస్థితినిజూడఁగా సు రమనియే తోచుచున్నది.

అనం—మంత్రవ— ! సమస్తానుభవవేత్తలగు మహారాజుగారి విషయము
 మాత్రము జెప్పలేనుగాని

ఉ॥ కాయమునందు దట్టమగుఁ • గండలుఁ జిక్కని చీమునెత్తురుల్
 పాయక శత్రువర్గమునఁ • బాల్పడి యావనరాజ్యభద్రుఁ డౌ
 నీమువరాజుమాత్రమిఁక • నేను పదంపడి సంస్మతేచ్ఛుగాఁ
 జేయఁగలాడ నమ్ముమిఁకఁ • జేరుచునుంటిని వానినిప్పుడే॥

(అనుచునిష్క్రమించును.)

మంత్ర—(నిట్టూర్పునిగుడ్చుచు జనాంతికముగ) ఔరా! ఈరోజు నీసభా
 లి నెంతవిచిత్రనాటకము గాంచనయ్యె?

(నేపథ్యంబున ఘంటానాదము ధ్వనించును.)

(అలకించి) అదుగో ! గంటయైనది. సభ్యులారా! మనమిఁక సెలవు
 గైకొనవచ్చును. అయ్యో ? యెంతవైరివాడను ! మన మిపు
 డెవరియొద్ద సెలవుగైకొనవలెను ? నేనిఁక దీనికై చింతింపరాదు.
 ఏగడియ నేదికానున్నదో నిజముగా నాగడియ నది గాకమా
 నదు. (శాస్త్రితో) స్వామీ ! ఇఁకనెందుకులెండు ! మనమందర
 మునులేచి వెళ్లుదమురండు . ఎవ్వరికిలేని విచారము మనకేల?
 మనకుమాత్ర మీ భోగములు శాశ్వతమా? ఈరాజ్యమెట్లైన
 నేమి ? ఈరాజ్య పదమెట్లైననేమి ? మనకేమి ? మఱల యువ

రాజు రాజ్యేచ్ఛుడై పట్టాభిషిక్తుడయ్యెనా మనసనిలో మన
ముందుము. లేనిచో వారిమార్గమే మనమా ము. రండు.

(అనుచు నిష్క్రమించును.)

శాస్త్ర—(లేచి) అబ్బా ! ఈకాలపు బిల్లులు పిల్లులుకాదు. చిచ్చుల
పిడుగులు.

(అనుచు నిష్క్రమించును.)

(అంతలో నవనికజారగా వెలుపల)

ఆనం—(ప్రవేశించి) నేనింతలో నింతదూరము వచ్చునని దలంచలేదు.

(ప్రక్కకుమఱలి) ఎవరచ్చట ?

భటు—(ప్రవేశించి) దేనికానందయ్యగారూ ?

ఆనం—నునయువరాజుప్పు డెచ్చటనున్నాడు?

భటు—దేనికో యొంటిగా నశ్వాహుధుడైనగరబాహ్యరామమువై పున
కువెళ్లెను. అదిమాత్రముచూచితిని అంతేగాని యిపుడెచటనుండు
నో తెలియదు.

ఆనం—ఇకచాలును. (తనలో) ఈతఁడు తనమనోవిరామమునకై యచ్చ
టకు చేరియుండును. మంచిది నేనును శీఘ్రము నచ్చట
చేరెదఁగాక!

(అనుచు నిష్క్రమించును)

(అవనిక లేవఁగా నగ బాహు రామము)

(మదనమాల ధనురాణధారిణియై - కమ్మగేంద్రమును దరుము
కొనివచ్చుచుండును. అంతలో నేపథ్యంబునఁ దండ్రుగారు విజయ
దత్తుఁడు)

“అమ్మాయీ గుఱితప్పినచో నా సూర మృగేంద్రముపై బడును.
సమీపములోనున్నది. జాగ్రత్తగా బాణమువిడుపుము.”

మదనమాలిని—(బాణమువిడచి గిరుక్కున వెనుకకు మరలును)

విజయ—(అత్యాతురమునఁ బ్రవేశించుచు ఏమమ్మా గిరుక్కున వెను

కకు మఱలుచుంటివి యది గుఱి ప్పి పైబడ నున్నదాయేమి

మదనమాలిని—(చిరునగవున) లేదు నాన్నా! అదొక బాణముననే నేల
గులినది.

విజయ—మఱి దేనికి భయము నభినయించితివి?

మదనమాలిని—భయముగాదు, ఎవడోయొక మహాజాడీప్రాంతమున

కళ్యాణాధుడై వచ్చుచున్నట్లు పొడకట్టినది.

విజయ—ఓహో! అటులయిన వెనుకకు మఱిలుదమా?

మదనమాలిని—కొంచెము సేదదీర్చుకొని వెళ్ళిన బాగుండునని తోచు

చున్నది, (దిక్కులు పరికించుచు) ఆహ! ఈవనమెంత రామణి

యకమున నున్నది? నాన్నా! ఈవనమెవ్వరిదో తెలియునా?

విజయ—(బుజ్జగించుచు) అమ్మా! తెలియునుగాని చెప్పినచో సిగ్గుపడె

దవేమోయని సంశయించుచున్నాను.

మదనమాలిని—నాన్నా! సిగ్గుపడునంతటి కారణము గలవారిదా యీవ

నము?

విజయ—ఔనమ్మా!

గీ॥ ఏనినుతు నొచితినిగాంచి • యేను హృదిని

సంతసించి నిన్నిడఁగ, ని • శ్చయుడనైతి

నట్టి బలపాల రాసుతుం • డైన మాన

పాలు నేకాంత బహిరంగ • వనము పుత్రి!

మదనమాలిని—(బెదలున దిక్కులు పరికించుచుండును

చెలి—(అత్రముగఁ బ్రవేశించి) మహాప్రభూ! ఈవన మీవను మాన

నగరాధినేతయగు బలపాలమహారాజుగారి కుమారుడగు మాన

పాల యువరాజుగారి యేకాంత నగర బాహ్యరామమట.

విజయ—ఔను. ఏననేమి?

చెలి—ఆ యువరాజుగా రిప్పుడేవనమున కేకాంతమునకై వచ్చు

చుండిరట.

విజయ—(మొగము చిట్లించి) ఇప్పుడేమి యేకాంతము?

చెలి—ఏమో? ఇచ్చి డిచటెవ్వరు నుండరాదని భటుడొడు కేకలు

వేయుచున్నాడు.

మదనమాలిని—(చెలినిజూచి) చెలి! వేసిన వేయనిమ్ము. విషయము

విషమించినచో యుద్ధమునకు సైతము సన్నద్ధులమేగదా!

భయపడెదవేమీ?

విజయ — (వారించి) అమ్మా! చిన్నదానవు నీ కేమియుఁదెలియదు. కొం
చెముందుము. (చెలితో) మదనవతియేది?

చెలి — ఆమెయు వచ్చుచున్నది కాని మనమేదో మృగయా వినోదా
యు బయలుదేరిన మనసౌధచందన పురమెచ్చట! ఈవసుమా
సనగరమెచ్చట! ఈపాడుసింహము మనలనిచ్చట కెందుకీడ్చి
నదో తెలియకున్నది. అమా! నీ కేమియు నిది కించగాలేదా?

మదనమాలిని — నీకంటెను మిక్కిలి నే యున్నది.

విజయ — దేనికయ్యా మీకీచింత.

మదనమాలిని — నాన్నా! సర్వజ్ఞుడవయ్య దేనికందువేమి?

గీ॥ ఎంతో పుత్రికావాత్సల్య • మెసఁగి యుంట
మీరల్లెట్లు మమ్ముల వెంట • బెట్టుకొనుచు
వచ్చితిరెకాని తగునొకో • వధువులిట్లు
వచ్చుచో నప్రతిష్ట పా • ల్పడఁగవలదె.

విజయ — ఇదియా నీసందేహము? కుమారీ!

ఉ॥ శ్రీయైపుడైన నెచ్చటను • స్వేచ్ఛగ వర్తిల్లటొప్పదైన శా
శ్రీయము లౌక్యముగ ననఁగ • నిట్టులఁ బిన్నటనాటఁగన్నల
బాయక పెద్దయానవుడు • భర్తను, వృద్ధతనంబు వచ్చుచో
స్వీయసుతాది దాములను • జేరి చరించుట మఖ్యధర్మమా॥

అమ్మా! అందుచే మీకా సంశయ మనవసరము. (ముందునకు
పృష్టినిగుడ్చి) అదుగో! యెవరో వచ్చుచున్న ట్లీకిడి యగుచున్నది.
మీ రాపొదలఁచాటునుండు వేదికలపై మేల్ముసుంగులతో శయనించి
నేడఁ దీ కొనుచుండు డు. పొండు.

మదనమాలిని — చిత్తము. (అనుచుఁ బోఁబోఁగా)

విజయ — ఇదుగో మదనవతిని సైతముఁ గలుపుకొని మీమువ్వురు నొక
చోనుండుడు.

మదనమాలిని — చిత్తము. (చెలినిజూచి) రావే, (అనుచు నిష్క్రమిం
చును).

విజయ — (తనలో) నిజముగా నాకుమారికలగు నీమదనమాలిని మదన
వతులను నికలవిద్యా పారంగతలనుచేయు నుద్దేశముతో నిట్లు

వెంటఁబెట్టుకొని పైనమైతిఁగాని యిట్లుజరుగు ననుకొనలేదు. కానిమ్ము. ఆవచ్చువాఁడే మానపాల్కఁడేమో యెదురేగి వానితో ముచ్చటించెదఁగాక (నాలుగడుగులువైచి) ఛీఛీ! నాకే నేను పలుకరించునో బలుచదనముగాదా, నేనా వేదికపై నేమిటుంగన ట్లుపవిష్టుండ నయ్యెదగాక, అనుచు నచట నొక వేదికపై నుపవిష్టుండగును)

మాన—(ప్రవేశించుచు)

ఉ॥ అమ్మక చెల్ల! యెవ్వతెయ్యె • యాఁడుది యొక్క-శరంబుచే గేం
దము ను వెంటనంటిట ధ • రక బడ్డవైచె భళీ! యదెవ్వత
మ్మ యదేడి యిప్పిచట • జోద్యతనంత నద శ మయ్యె జ
త్రమ్మగుదానిసౌరు నహ • దానివిలాస విహా మిరా

బౌరా! అదియొక బాలికామణివలె నున్నది. కానిమ్ము! అదే మణియైన విరాగునగు నాకేమిపని? ఛీ! ఇకనే దానిమటువలెను. (కనులు మూసుకొని) ఎట్లు మఱవఁగల? అది, అదృశ్యమగుచు నన్నొక చూపుచూచినది. ఆచూపు నాకొక తూపుయై బాధించుచున్నది. చిత్తమా! ఏమిసీకీమతి విభ్రమము! నిశ్చింతాన విధానముననుండ లియమించిన నీ వీభంగినుండఁదగునా? జాగ్రత్త!

ఉ. జాలరిచూపుచున్న యెఱ • చాడ్చున లోకమునందు భామినీ
జాల మనేకచర్యలుగ • జాతురి మీరఁగఁ జూచునంతనే
బేలవునొచు మీనగతి • బేలుపుజానలఁగోరుదేని నీ
వాలయమై చెంగఁగల • ఎప్పుడె చింతలకెల్ల జిత్తమా!

చిత్తమా! ఇంకనైనను జ్ఞానదృష్టిని రమించుచుండుము. నీయేకాంత లమునకు సావధానముగా నీమానపాలుని చేర్చుకొనుము. (అనుచు వేది వైపునకు మఱలి విజయదత్తునిజూచి తనలో) ఓహో! ఈతఁడెవ్వరు? చూడంజూడ నితఁడొక పరిచయ పురుషుండనియే స్ఫురించుచున్నది. నాజనకుని ప్రాణసముండగు సాధనందన పురాధిపుండగు విజయదత్త మహారాజుగారు కారుగదా? ఆవచ్చువారెవరు! ఓహో! నా ప్రాణసమానుండగు నానందుఁడా? మంచిది, మంచినమయమునకే

నన్ను వెదకుకొనుచు వచ్చుచున్నాడు. (ప్రకాశముగా) మిత్రమా! ఇటియు, ఇటురమ్ము.

ఆనం—(పవేశించుచు) ఇదుగో వచ్చుచున్నాను. (ప్రవేశించి విజయ దత్తునిజూచి) ఓహో! యీ విజయదత్త మహారాజుగారిచ్చట కెప్పుడు దయచేసిరి!

మాన—(ఆశ్చర్యముగ) ఏమీ! వీరు విజయదత్త మహారాజుగారేనా?

ఆనం—ఇకసరే బాగున్నది. వీరినింకను విచారించను సైతము లేదన్న మాట..

మాన—నారేనా వఱొక రాయని సందేహించుచుంటిని.

ఆనం—ఐనను గాకున్నను మననగరముజొచ్చిన మహాప్రభువులకుఁ దగిన గౌరవ సత్కారముఁ జేయవలదా?

మాన—ఒక మహాప్రభువులకేయేమి? ఎట్టినారికిని మననగరము మన ప్రదేశముఁ జొచ్చినపుడు తగిన సత్కారము గావింపవలసినదే ధి. ఐనను ఏకాంత లాన్వేషణ చింతితమగు నాచిత్తమిప్పుడు దేని యందును బాలువోవుటలేదు.

ఆనం—ఇప్పుడు నీకేకాంతముదేనికి?

మాన—ముముక్షు విచారము నకు.

ఆనం—ముముక్షుమనగా నేమి?

మాన—నీకు తెలియదా?

ఆనం—తెలిసినను నిన్ను కొన్నివిషయములు ప్రశ్నింపఁదలచితిని.

మాన—అట్లయినసరే. ప్రశ్నింపుము.

ఆనం—ముముక్షుమనఁగా నేమి?

మాన—సర్వసంగ పరిత్యాగము.

ఆనం—అదెట్లు సంభవము?

మాన—ఈయైహిక మంతయు హేయమగుచో.

ఆనం—ఆహేయ మెట్లు జనించును?

మాన—అనుభవముచే

ఆనం—అదెట్లుకల్గు?

మాన—(మిన్నకుండును)

ఆనం — చెప్పవేమి ?

మాన — నీబోటి యనుభవవేత్తల బోధనాపద్ధతిచే

ఆనం — అదిగాదు.

చం. జగతిసముద్ధతికై జెలఁగు • జన్మముఁగల్గు నరుండు బూటకం

బుగ నెవ 'మి చెప్పినను • బొల్పుగ నిక్కువమంచు నెంచఁగాఁ

దగునె వంపు ? (అనుచు మానపాలుని జూచును)

మాన — ఐనచో నీవింతకుమన్న చెప్పినదంతయు బూటకమేనా ?

ఆనం — బూటకమే ! • తథ్యమొనెమ్మదిమీద సర్వముక

దగిలినయప్పుడే తెలియుఁ • తథ్యము స్వానుభవంబునప్పుడౌ.

మాన — (విసుగుగ) అబ్బా! మఱల సర్వముందగులుమని చెప్పెదవేమి?

ఆనం — ఔను

చం॥ మనుజుఁడుతప్పకన్ సకల • మార్గములందుఁ జరించుచున్న నే

కనఁదగు సర్వసారమును • గాని తజేతరఫక్కిఁ ద్రొక్కితాఁ

బనివడియొక్కచోటయతి • మాంద్యతఁ గూరుచునున్నలాభమే

మనసు దృఢంబునెట్లగును? • మానుగనన్నిటి హేయమబ్బకక.

మాన — ఆనందా! ఐహికమంతయు హేయమనునది నిక్కమేకఁదా ?

ఆనం — ఏమో ?

మాన — మఱి నీవే చెప్పుచుంటివిగదా ?

ఆనం — ఔనది లోకవాడుక.

మాన — లోకవాడుకే యాఁగాక. అదినిజమా ! అన్యతమా ?

ఆనం — దానిఁ దెలుసుకొంటకే స్వానుభవముగావలె.

మాన — అబ్బా ! ఇంకెక్కడి స్వానుభవము. ఆలోకవాడుక స్వానుభవ

మున బుట్టినదికాదా ?

ఆనం — ఇంక నేను నీకు సమాధానముఁ జెప్పలేను.

మాన — ఇంతకు నీనిశ్చయాభిప్రాయమేమి ?

ఆనం — నా యభిప్రాయానుసారముగా నడచెదవా ?

మాన — యుక్తమనితోచిన.

ఆనం — నాయభిప్రాయ మెప్పుడు నయాక్తముగ నుండదనియే నా
సమ్మతము.

మాన — యిందో నీయభిప్రాయ మేమో వెలిబుచ్చుము.

ఆనం — శద్ధగావినుము. ఇకనీవు గృహస్థుడవై గార్హస్థ్యధర్మ మవలంబించి నీరాజ్యమును నీవు పాలించుకొనుచుండుము. నీకదే యానందముగనుండెనా దాని యవలంబింపుము. లేక హేయజ్ఞ యాందోళనము జనించెనా ఆముక్తికాంత తనకై తానే నిశ్చయపరింపఁగలదు. అంతేగాని (విజయదత్తునిజూచి) మహారాజా! మీరైనఁజెప్పుడు. ఇంతవరకు వీని కేయరుభవమునులేదు. శుక్లశౌర్యతములు నిండుగ దేహమంతయు వా పించి చిక్కవడి నిరాటంకముగఁ గామక్షోభాదులు విహరించుట కాస్పదమై చెలరేచున్న యీ యౌవనదశయందు నీతనిహృదయమున కెట్లునిలముగల్గు? పనివడి ప్రయత్నించినను వీనిహృదయమున కానిలము లభ్యుచుగూనా? ఒక్క కోమలాంగి మృదుకరస్పర్శకూఠమునే శరీరమును బురకాంకితమొనర్చు యౌవనముగల వీనిహృదయమునకు, ఒక్క వాల్గంటి వీక్షణమునే జలదరించు స్వభావమగు యౌవనముగల వీనిహృదయమునకు ముముక్షూ మనిశ్చలమే లభ్యుచుగూనా? ఏదెట్లున్నను, మానపాలుఁజూచి మిత్రమా!

గీ॥ ధర్మపత్నింగ్రహించి సం + తతినివడసి
య యాగాది కృత్యంబు + లాచరించి
సర్వ యముక్తుడై ముము + క్తుంబుఁగోరఁ
నగును; లేకున్న భ్రమఁడెం + దయిన నరుడు.

ఈవిషయమైనను జక్కఁ నాలోచించుము.

విజయ — (ఆనందునిజూచి) అమా ! అసలెట్టితర్కంబునకు హేతువేమి

ఆనం — నేటిసభయందుఁ బ్రస్తాపవంబున ముముక్షుప్రశంస వచ్చిన అందుమీద వీరు తండ్రికుమారు లిర్వురు ని విరాగమా మవలంబించిరి. అబాల్యస్నేహబాధ్యతచే నే తనితో ని పోరాడుచుంటిని. ఇదివిషయము.

విజయ — (తనలో) ఆహా! యీబాలకుండెవరో భూసురకుమారుండు నున్నాడు. ఎంతసుజ్ఞాని?

ఆనం—(మానసాలునితో) మిత్రమా! ఇంక నేమియు నీకు పాలుపోలేదా?
సందేహమేమైననుండిన బయల్పరచుము. నీసందేహమే దైనను
దీర్చుటకు సంసిద్ధుడనై యుంటి.

మాన—అనందా! నీవాక్యంబులన్నియు ననుభవయుక్తములగుటయే,
గాక వేదశాస్త్రాక్రాములు సైతమై యున్నవి. ఇంకనీవాక్యా
ంబులందేమియు సందేహములేదు.

ఆలం—అదుగో ఇంక దేననో సంశయమున్నట్లే నూచించుచున్నావు.

“అసంశయ మభ్యాపధ్యేత” అను నీగురువాక్యమును మఱచితివా?

చ॥ మనసున కెట్టిసంశయముఁ • బొల్పడనీయఁగఁ గూడదెన్నఁడు
ఘనుఁగువారు దాచకను • గ్రక్కున నెప్పటికప్పుడే మహా
వినయముతోడనైన మఱి • వెంగలికృత్యతనై నవైదుషీ
జనములముందు బైల్పుఁచి • సంశయమెల్లను భావుకోవలెన్.

మాన—అందున నే నేజెప్పుచుండ గాఁద్వరపడుచుంటివి. చెప్పెదవినుము.

గీ॥ చానఁకు చక్కఁదనమున్న • జదువుసున్న
చదువుగల్గిన సున్న యా • చక్కఁదనము
చదువుఁ జక్కఁదనాదులు • సరిగనున్న
బుద్ధిచెడుబుద్ధి యీమూఁడుఁ • బొడముటరుదు.

ఆనం—నీకట్టి సంశయ మనవసరము.

క॥ చదువుఁ జక్కందనమును
సదమల హృదయంబుఁ గల్గు • చానలుధరలో
వెదకిననుండకపోదురె?
పదివేలకు నొక్కరైన • భాసిలుచుండున్.
అంతబవ్వు విచారించదేనికి

ఉ॥ కోమలమైనరూపమును • గోవిదశిక్షితమైన విద్యయున్
బ్రాహ్మగనొప్పె డిన్మదన • మూఁనియంచును వీరిపు తికన్
వేమఱులేరొ చెప్పవిని • పెంపగుసంతసమొందుచుండ —?
యీమహితాత్ముఁడొక్కఁడ • దీయసుతన్నిడఁ బెంజిలయె దే?

విజయ—(వారించి అయ్యా! ఇటుచూడుము.

ఉ॥ ఒక్కడయేమి నాహృదిని • యొప్పుగనెన్నొదినాలనుంచి పె
మక్కువతోడ నామదన • మాలినివీనికొసంగు నిశ్చయం
బెక్కుడుజేసుకొంటి నది • యెల్లయు నిప్పుడు నీతనందుఁబెం
పెక్కువిరాగమున్ననఁగ • భేదమునొందఁగనుండె భూసురా!

ఆనం—రాజేంద్రా! అట్లునుడివెదవేమి?

గీ॥ రాగునకుగాక రమణి వి • రాగుకేల?

యనెడు భావంబు లోకమం • దమరుచున్న

బాల్యదశ విరాగంబెంతో • ప్రౌఢదశను

రాగమంత సరాగమై • రమణఁగాంచు.

విజయ—(తనలో) ఆహా! యేమీ వీనిమృదుమధురాబాపములు! ఇం
తకు నిట్టి స్నేహితలభ్యుండగు నీమానపాలుని యదృష్టము గణ
నీయము.

ఆనం—ఇక మీరట్టి సంశయమును వదలుఁడు. (మానపాలునితో) ఏమి
మిత్రమా? దేనికిని ప్రత్యుత్తర మియ్యకుండుట పాడియా?

మాన—ఆనందా! ఒకవిషయమునుగూర్చి యోచించుచుంటి.

ఆనం—అదేమి?

మాన— ఉ॥ ఇంతకుమున్నె నాకిచట • నీ వనదేవతయోయనంగ న

త్యంతహూయల్ చేలంగ నవ • యావనొక క బాణపాణియై

యెంతొచమత్కృతోప్పఁగమృగేంద్రమునొ కటఁగూ నన్నుప్రే

మాంతరదృష్టిఁజూచి కడు • నంత నదృశ్యతఁజెందె జిత్ర తా.

ఆనం—(ఆశ్చర్యముగ) అట్లనా? చిత్రముగనేయున్నది. కాని ఆవ్యక్తైవ
రని యూహించితివి?

మాన—మృగయా వినోదా మై యావిధముగా నిటకా మృగేంద్ర
మును దరుముకొనివచ్చిన యొక రాకుమారియ .

ఆనం—ఐనచో నీవావ్యక్తిని ప్రేమించితివా?

మాన—నాహ దయమప్పటినుండియు నావ్యక్తినే ప్రేమించుచున్నది.

ఆనం—అట్లు ప్రేమింపఁబడిన వ కైవరో తెలుసుకొనకనే విడిచితివేల?

మాన—విడువలేదు. ఆవ్యక్తిం నీవనమునందే యెచ్చటనో డాగియు
న్నట్లు నిశ్చయమగుచున్నది.

ఆనం—అట్లైన నొకసారి స్వయముగా వెదకుకొని రమ్ము.

మాన—అదియే యుత్తమమని తోచుచున్నది. వచ్చెద నుండుము.
(అనుచు పోతాఁగా)

విజయ—యువరాజా! ఒక్కమాట.

మాన—ఆగి విజయదత్తుని జూచుచు)

విజయ—పునిజముగ నావ్యక్తిని ప్రేమించితివా?

మాన—ఆవ్యక్తెవరో మీరెఱుంగుదురా?

విజయ—ఎఱుంగుదును.

మాన—ఎఱింగినచో ఆవ్యక్తెవరో చెప్పెదరా?

విజయ—నీవు నిజముగ నావ్యక్తిని ప్రేమించితివా?

మాన—ప్రేమించితిని.

విజయ—శ్చయముగ?

మాన—త్రికరణశుద్ధిగ.

విజయ—ఎనచో నావ్యక్తి నాకుమారికయే.

మాన—(ఆశ్చర్యమునఁ జూచుచుండుచు)

ఆనం—(విజయదత్తునితో) మీకుమారికారత్న మిట్లు రాగతంబేమి?

మాన—సకలవిదా పారంగతురాలను జేయుటకై వెంటఁబెట్టుకొని
యరణ్యము కేగఁగా దైవసంకల్పమున మమృత మృగేం
మీ లమునకు చేర్చినది.

ఆనం—(త లో) శుభమగుఁగాక (ప్రకాశముగ ఏ చో మీ కుమారి
కారత్నమును మాయువరాజగు మానపాలరాసుతున కిచ్చు
టలో నిస్సందేహములై యున్నారా?

విజయ—నాకుమారికా యభిప్రాయము స్వయముగా నడిగితెలుసుకొని
గాని చెప్పఁజాలను.

ఆనం—మంచిది.

విజయ—ఇప్పుడే మఱిలవచ్చెద నుండుఁడు. (అనుచులేచి వెనకకుమఱి
లితనలో) ఓహో! మదనమాలిని యిచ్చటనే పొందొని మా
సంభాషణమంతయు వినుచున్నట్లున్నది. సరే! కానిమ్ము! (అను

చు మదనమాలిని సమీపమునకుచేరి అమ్మాయి! మదనవతి
యు నీచెలియు నెచట?

మదనమాలిని—(లోపల) అదిగో ఆవేదికపై నిద్రించుచున్నారు.

మదనవతి—చెలికత్తె (లోపల) మేమేమియు నిద్రించుటలేదు.

విజయ—మీరందఱు మాసంభాషణమంతయు వినుచు నేయుంటిరిగదా

మదనవతి—చేకత్తె—(లోపల) వినుచునే యున్నాము.

విజయ—మదనమాలీ నీ! నీకో!

మువ్వరునుగలసి — అందఱమును వినుచు నేయున్నాము.

విజయ—మంచిది, మదనమాలీ నీ!

గీ॥ మానపాలుఁడు సహజంపుఁ + బద్ధతిగను
స్థైర్యధైర్య గాంభీర్య యు + దారసాహ
సుండటంచు లోకప్రతి + తుండయిపుడు
క్షణమునకు వేయగుణములఁ + గ్రాలుచుండె॥

అంకుచే తొలుత తొలుత నిన్నాతనికే యొసఁగ నిశ్చయిం
నీయెదుటను వారియెదుటను నాయభిప్రాయము వెలిబుచ్చినను ఇప్పుడ
మాత్రము నిన్నాతనికొసంగుటకు నామనసొప్పకున్నది నీయభిప్రాయమేమి!
మదనమాలీని—జనకా!

గీ॥ మనసుచే వాక్కుచేత నె + వ్వనికి జనక
దత్తమైతిసో నే నికా + తనికెయైతి
మగుడి వేరుగఁ బుత్రిక + భావమెనసి
దత్తమును జేయుటకు నీదు + సొత్తుఁగాను.

విజయ—(మదనవతి చెలికత్తెలఁజూచి) సరే! మీయభిప్రాయమేమి?

మదనవతి—చేకత్తె—(వీక్షింపముగ) మాయభిప్రాయమేమైనను సకల

విద్యాపారంగతురాలును భర్తదారికా రత్నమునగు మదన

మాలినీ యభిప్రాయమునకు భిన్నము గలుగనేరదు.

విజయ—ఓహో! వీరు మువ్వరికి పయమున గృతనిశ్చయు లయ్యే

యున్నారు. సరేకానిము (మానపాలానందులఁజేరి) ఇకమాకు

సెలవు.

మాన—ఆనం—ఏకగ్రీవముగ) అదేమి! మీరు మాయాతిధ్యమును గొనిపొందు.

విజయ—ఇక ఏలులేదు.

మాన—ఆనం—(ఏకగ్రీవముగ) ఎందుచే.

విజయ—కన్యా పరవరణములు నిశ్చయమైన తదుపరి పాణ్డిగహాణము గానిదే పరునింటఁ గన్వజొంట లోకనింద్యము. మతోకతావున నుండుటకు ప్రభువగువానికి సరాజ్యమంతయు స్వగృహమే.

ఆనం—ఐనచో శీఘ్రముగ నిప్పుడే పాణ్డిగహాణము గావించుఁడు.

విజయ—అంతయా తమేల? విధ్యుక్తమగు వేడుకలతో స్వగృహమున వైవాహిక యనొనర్చెదను.

ఆనం—నిశ్చయము సారముగా కార్యక్రమము జరుగుటకంటె డాం బికమగు వేడుకలయందు ఘనము లేదు.

విజయ—ఇదుగో! నీచెప్పవిషయములన్నియు శ్లాఘ్యములేకాని, కార్య క్రమముల వేడుకల నవసరమను నర్థముమాత్రము నాకునచ్చదు.

ఆనం—రాజేంద్ర! అట్లనెదవేమి?

గీ. అదనునందున జరుగు కా కార్యములకంటె
బిదపఁజరుగు వేడుకల నే మొదవుఫలము
వేడుకలకేమి యటుమీదఁ జూడవచ్చు,
జను“శుభేషుశీఘ్రంశుభ” మనుటెమనకు.

విజయ—అట్లేకానిమ్ము. నేనును సాధ్యమగునంత శీఘ్రముగనే కార్య క్రమమునకు గడంగెద.

ఆనం—అట్లే కానగుఁగాని నేడే యీమానపాలుని మహిపాలపదము నకు పట్టాభిషిక్తుని జేయఁతె. అందుచేతను దైవానుగ్రహమున నన్నియు సమకూడుటచేతను తొల్ల నీ నూతనవధూపాణ్డిగహాణము సైతము జరిగిన సమంజసముగ నుండునని నాయభిప్రాయ ము. మఱియు,

మ. కలనై నన్మదిదల్చినట్టి తలఁపుల్ • కార్యక్రమాదూఢత
జెలువైచొప్పుడుకంటె నన్యమిల,ను • త్సిక్తక్రియారోపితా

త్యలఘుశాభవసత్యనిత్యపు, టమం • దానంద సంధానసత్
ఫలసంధాయిక కార్యమున్నె! చెపుమె • భృంగి విచారించినా.

అట్లే, దైవసంఘటనమున మనకన్నియుఁ దలవని తలంపులే సా-
కూరనున్నవి. అందుచే నావాక్యములను తప్పక గౌరవింపవలయు.
విజయ — మంచిది.

ఆనం—మీకీ నగరబాహ్యరామ సాధమే, వసతిగానుండు. (మానసా-
లునిజూచి) యువరాజా! నీయభిప్రాయమేమి ?

మాన—ఔను, (ప్రక్కకుమఱలి) ఎవడురా అక్కడ.

భటు—(ప్రవేశించుచు) ప్రభూ! ఏమిసెలవు?

మాన—ఈయానందుఁ డేమియానతిచ్చునో విని అట్లుచేయుము.

భటు—చి త్తము.

మాన—(ఆనందునిజూచి) మిత్రమా! ఇకవీనికి భావికార క్రమమును
జోధింపుము.

ఆనం—అలాగే. (భటునితో) ఓరీ! నీవు శీఘ్రముగ నగరము ప్రవేశించి
మంత్రితోనేఁడేయువరాజుగారు, నూతన వస్త్రాసానిగ్రహణమును, -
మహిపాలక పట్టాభిషేకమును వొందనిశ్చయించిరనియు, నందు-
కై తగు యత్నములు సిద్ధము గావింపమనియుఁ జెప్పుచు నీవెన్న-
వెంటనే యామంత్రిశేఖరుండ్రిట కేతెంచుటకు యువరాజుజ్ఞ యని-
తెల్పుము. పొమ్ము.

భటు—చి త్తము. (అనుచు నిష్క్రమించును)

మాన—రాజేంద్ర! ఇక మన మాసాధాగ్రమున కేగుదమురండు,

ఆనందా రమ్మ! (అందఱును నిష్క్రమింప నుండఁగా
నవనికజారును) ఇది-ప్రథమాంకము.





— సతి శృంగార వతి —

ద్వితీయాంకము.



(ప్రదేశము - ఉద్యానవనము.)

(మదనమాలినియు, నొడినిండఁ బద్మయుల నిడుకొనిచెలియుఁ
బ్ర వే శ ము.)

మదనమాలిని—చెలి!

ఉ. ఆసుమజాలమంతయు మ • హాచతురత్వముతోముదంబుతో
భాసురలీల హారముల • వైశమకూర్పగ నిశ్చయించితి
బాసటగానునీవుగడు • వైశమ యెట్లివియందఁ జేసెదో !
రాసవిలాసమెల్లఁ గ్రియ • లగనఁ గావలె రమ్మచూచెదన్.

(అనుచు నొక పేదికపై నాసీనయగును.)

చెలి—అట్లేకానిము , (అనుచుఁ దాను నాసీనయై) ఊ! టిదుగో !

(అనుచు నొ పద్మమిడును)

మదనమాలిని—(ఆపద్మసుమమందుకొని)

మ. చెలియా! చూడవె ! యీసరోజసుమమే • చెల్వొందెనో? యోసినా
చెలియా! చూడవె ఘఃఘుమంచు నెపుడున్ • జేతోముదంబిచ్చు నీ
జలజంబందలివాసనెంతయో ! యివే • చాతుర్యమున్ జూపుచున్
లలిహారంబొనఁ గూర్చితేనిమదియే • లాగుండు నూహింపఁగన్?

చెలి—

మ. ఒడలేసర్వముఁ బారవశ్యతను బెం • పొందన్మదిన్జూడనే
వధినుండంచుఁ దలంచితో సఖయ ! నీ • ప్రాణేశుఁడవ్వేళ ని

యెడ కేతెంచునో ! యద్దె దీని మహిమం • బెల్లనననల్లుచో
మెడగో నీవొకహారముంచుకొని యా • మీద నృతిజేరుమా!

మదనమాలిని—(సిన బెదవిగొలుకుకొనుచుఁ బెడమొగముబెట్టును)

చెలి—దేనికమ్మా గుపడుచున్నావు?

మదనమాలిని—నాకు సత్వరముగాఁ బుష్పములందించుచుండుము.

చెలి—ఆలాగే ! ఇయ్యో ! (అందించుచుండును.)

మదనమాలి—(హారముఁ గూర్చుచుండును.)

మాన—(వేళించుచు నాశ్వరముగ నలో)

శా. బౌరా యీవనమేల విం చెలువై • యాశ్వర మనూర్చెడి

ఆరే ! నావనమిద్దికాదో ! అదో! నా • బౌరా హంబు తా

నీరేజంబుల నాడుచున్నది కనక • నిక్కంబుగా నద్దియు

యీరామంబును నాదె నిశ్చయముగా • నిట్లుండ నేహేతువో ?

(దిక్కులు పరికించుచు మదనమాలినిఁ జూచి సంతసముగ)

శా. ఓహో కారణమిద్దియా? భళి! యిదేమోయంచు యోచించితీ

ఆహా! యిప్పుడు బోధయ్యెనిదియే • యీరామమందుండునో!

ఆహా! అచ్చొటు సర్వముని గులనూ • త్నాలంకృతంబైనయ

ట్లాహాహాయనిపించి హాయి డదే! • యాశ్వర్యమింకేటికి.

(మఱల మదనమాలినిఁజూచి ఆహా ! యేమిదీనిసారు! పట్ట

భిషేకాదికార్యక్రమానువర్తినై బంధుమిత్రాదియావజ్జనంబుల సత్కరిం

చి యెవరినిచాసంబులకువారల సంప్రదకు నిప్పటికి దాదాపుమాన

పరిమితదినంబులు కావచ్చినను దీనిహణిగ్రహణ మాచరించియు నీ

యొయ్యారియేకాంతపుటాయా రమనుభవించునదను దుట మ

చుండె. కానిమ్ము.

గీ. ఈమదనమాలినీదేవి • యెట్టులిపుడు

హావభావవిలాసచే • స్థామలొప్పి

యుండునో ! ముగయో! ప్రౌఢ • యో! మఱింక

దీనియేకాంతమేవీ • దేజరిలునో!

(అచాటున డాగిసావధానముగనన్నియు నరసెదఁగాఁక. అను

నిష్కరించును.)

మదనమాలిని—(మొగమున విచారభావమును నూచించుచుఁ బుష్పములు కూర్చుచుండును)

చెలి—(మదనమాలిని యాచరఁ బరిశీలించుచు) అమ్మా !

ఉ. నీకిటసర్వభంగులను • నెంత నోసుఖమబ్బుచుండఁ జే
కాకునుగొయ్యెక్కడను • లేదు ! కారణమేమి ! నీమనో
లోకవిలా లాసకుఁడు • ల పము నెందుననైనఁ గూర్చునో !
లేకమదానుచర్యతకు • లీలతోలంగునొ చెప్పుమమ్మరో ?

మదనమాలిని—(మిన్నక నట్లేయుండును)

చెలి—ఏమి ! చెప్పవలకదా ? నీ విచారమెంతరహస్యమైనదైనను నాకుఁ
గాఁకయింకేరికి చెప్పుకుందువు ? నాకును జెప్పకున్నపోనీ. నీవు
విచారమునమాత్రము నుండకుము. ఇదియే నాప్రాస.

మదనమాలిని—ఓసి ! పిచ్చిదానా ! విచారము వచ్చినప్పుడు విచారిం
చకఁ దప్పనా ?

గీ. కపటనాటక కవియైన • కమలభవుఁడు
స్వకజగన్నాటక గ్రంథ • భాగమందు
నెట్టిరస మెప్పుపోషించు • నట్టు నటక
జనులమామన మనుభవిం • చంగవలదె ?

చెలి—ఔను కాని ఇట్టి విచారమునకు హేతువు దేనికై సంఘటించెనో
తెలియకనే యడుగుచుంటి. దేనికో చెప్పఁదగదా ?

మదనమాలిని—నుజులదేనికందువేమి ?

ఉ. ఎన్నివిధాల నాకిచట • నెంతగనో సుఖ మబ్బుచుండిన
వన్నెల చిల్కపంజరముఁ • బొనయప్పటి దాని హృద్గతి
జెన్నగుచుండి నామనసు • యముదుంగునదేమొ చెప్పకే
యున్న ఫలంబదేమి ! విను • మున్నవిచారమునంత చెప్పెదన్.

చెలి—సరే చెప్పుము.

మదనమాలిని—వినుము.

సీ. నిద్రపుంజ్రేమతో • ముద్దుముచ్చటలుగాఁ
చినతల్లిదం • ద్రులనువీడి

న్నుటమైనభక్తితో • సుస్మితప్రదముగా
 నేవలొనర్చిన • చెలులవీడి
 శుభంపుస్వరముతో • సుఖదాయకంబుగాఁ
 బలుకులాడిన చిలు • కలనువీడి
 సొంపైనగాలితో • సుఖదాయకంబుగాఁ
 దనిపినయుద్యాన • వసులవీడి

గీ॥ యుంటిననెడుచింత • నొందకుండిన మదిఁ
 దోడఁబుట్టుదాది • తోడుగాను
 సంచరించుచెల్లి • స్మరణకేతెంచఁగా
 నెట్టివేళఁగల్గు • నిట్టిచింత॥

చెలి—అమ్మా! సకలవిదా పారంగతురాలవును వదంపడి యిప్పుడు
 మహారాజు వి నగు నీ ప్పడిదితగునా?

ఉ॥ ఎప్పటికో పత్తిగవయు • టెప్పటికో పతిముద్దుఁగొందు టిం
 కెప్పటికొక్కొక్క సెజ్జవయి • కెక్కుచు మారసమోరు యాపుని
 జప్పునఁ గొంగిలించెదని • చాలగ గ్రుక్కలుమింగిమింగి నీ
 విప్పటికన్నియుఁ గనుచు • నిట్టులచింతిలఁ బాడియానొక్కో?

మదనమాలిని—ఓసి నీవు వట్టిపిచ్చి బేలవునుమా!

చెలి—ఎందుచే!

మదనమాలిని—కూడనున్న విచారము కూడదనినమానునా?

చెలి—ఎంతనంగనాచివమా !

మదనమాలిని—ఎందుచే

చెలి—అట్టులుండువిచార మప్పుడేలయుండదు?

మదనమాలిని—ఎప్పుడు?

చెలి—అప్పుడే

మదనమాలిని—అనఁగా?

చెలి—దానిఁ గనఁగా

మదనమాలిని—దేని?

చెలి—తేనిశయ్య

మదనమాలిని—(సిగ్గునఁ బెదవిగొలుకుకొనుచుఁ బెడమొగముఁ బెట్టును)

చెలి—(చిలునగవున) అప్పుడే మీయిర్వరకు
చేసితివి ఎంతనిపుణవమ్మా?

మదనమాలిని—ఎవరిర్వరకు?

చెలి—కాదు. మనయిర్వరకు.

మదనమాలిని—(చిలునగవున) పాపము నీకెంతబుద్ధిగామ...దో! నీకే
యలంకరించెదఁ బట్టుము.

(అనుచు నొకహారముబట్టుకొని లేచును)

చెలి—(అపవారించి) రా ! నేనేదో అట్లంటినేకాని నీవునాకేల యలంక
రింపవలయు?

ఉ॥ ఎవనిమనఃప్రదేశమున • యెల్లెడల స్థిరయించుచుందువో
యెవని సమీపమున్ననిన • యెంతయు సిగునుజెందుచుందువో
యెవని కవుంగిలన్గలయ • నెన్నఁగరాని భాబ్బిమునైదో
యెవని పదేపదేఱుదిని • యెంచెదో వానికల కరింపుచూ!

అంతియేగాని యాబాల్యస్నేహాధర్మమున నీవు నాకలంకరింప
వో నను వేడుకచెలిమాత్రనై నీచకులజాతనగు నేను మహారాజ్యవగు
నీచే లంకరింపఁబడదగుదునా? నాకై నను జ్ఞానముండవలెను.

మదనమాలిని— ఐనచో నే నజ్ఞానవర్తనమొనరించితినినియా నీయభి
ప్రాయము?

చెలి—నే నామాటనలేదు.

మదనమాలిని—క్రించితోవమున లేచుచు ఛీ నీమొగముజూడరాదు.
పోమ్మావలకుంబొమ్ము.

ఉ॥ పిన్నటనాటనుండి మము • బెంచిన,దాదియె నిన్నుకన్నదై
యున్నకతంబునో! మఱిమ • తొండుకతంబునో! నిన్నుగూడమా
కన్నలుమమ్ముఁజేర్చితగు • గారముమీరగ సర్వవిద్యల
జెన్నగునట్లుచేసెనని • చెయ్యముఁదప్పిన చేప్టనొప్పిదే?

చెలి—రాజీ! నిష్కారణముగానన్నుగోపించుచుంటివేగాని నేనెట్టిచెయ్యము
దప్పినచేప్టనొప్పితి.

మదనమాలిని—ఏమియులేదు. పాపము చాలాబుద్ధిమంతురాలవు.

చెలి—కాక నేజేసిననేరమేమి?

మదనమాలిని—ఏమో నీకు తెలియకున్నదా? నీవేమో యపేక్షించితివను
నభిప్రాయమున నీయపేక్షఁ దీర్చుటకు నీపుష్పహారము నీకలంక
రింపరాఁగా, దీనినిరసించుటయేగాక పైన నన్నాక్షేపించెదవా?
నన్నాక్షేపించునంతదానవా నీవు? పాపము, నిన్ననినలాభమేమి?

గీ॥ చవిటి నేలనుజల్లు వ • ర్షంబెకురియఁ
బలువిధంబులఁ గాల్వలై • పాటువిధము
నీచకుల జాతులకు విదఁ • నగజనేని
మన్ను మిన్నులనంటక మధ్యనుండు.

చెలి—(మహావినయముగ) అమ్మా!

మదనమాలిని— (కోపముగ) ఏమిబొమ్మా!

చెలి—నన్నిట్టిచిన్న చూపున జూచుటకూడదు.

మదనమాలిని—కూడకున్న నీయబ్బకుచెప్పుకొనుము పొమ్ము.

చెలి—నీవెప్పుడునాకమ్మవై తివో నీవిభుడప్పుడే నాకబ్బయాయెను. వెల్చి
చెప్పుకోమనెదవా?

మదనమాలిని—ఏమివిషయమున్నదని యెట్లుసాహసించి దరికేజేరి నన్నే
మి చేసెదవో చేయుము పొమ్ము. ట్టిమాటలనే, నాకు చీకాకు
గల్గుచున్నది. పొమ్ము. నీయబ్బ శీఘ్రము చెప్పుకొనుము
పొమ్ము.

చెలి—(ప్రక్కనొకవైపునకు దృష్టిమఱల్చి) తనలో వారెవరు? ఓహో!
దీనియేకాంతమునకు గాజోలుఁ బ్రభుప్రతారట్లాడుచున్నాఁడు!
నిష్కారణారుణలోచని యగుచున్నదని భ్రమపడి గాని,
యిదియునిందుకే నన్ను కోపించుటకావచ్చు. లేకున్న
యెంతకాలమునుండియో యొకరిని యొకమాట యనుటన
నెట్టిదోయెటుంగనేరని యీ సకలవిద్యా పారంగతురాలగు
వయోముగ్ధ ఆబాల్యమునుండియుఁ దోడునీడగానుండు నన్నిట్లు
తూలనాడగల్గునా? ఇదియంతయు నవయావనంపు బిరుగల్గిన
వయోముగ్ధత ప్రభావము. ఈప్రభావమంతయు గాఢమగుబ్రయా
లింగనాదుల గాని యుపశమించదు. (మదనమాలినిజూచి)

శముగ) నేనిదేపోవుచున్నాను సుమా? జాగ్రత !

(అనుచు నిష్క్రమించును)

మదనమాలిని—(మెల్లగా) పోలే ? (అనుచు హా ముల బుష్పములు సరి చేయుచుండును)

మాన—(మదనమాలిని వెనుక మెల్లఁగఁ బ్రవేశించి తనలో) పాపమా చేరికతై యెంతగాఁ దనకనువ ర్తనమగు మాటల నుడుచుండి నను లేనికోపమువహించి యీమదనమాలిని దానిని నిష్కారణముగఁ ద్రోసిపుచ్చినది. ఔను.

మ॥ ఎటులైన న్మనసిచ్చియున్నయపు డే • దేశిక బ్రశంసించినన్ గటువై తోచదు తిట్టిన న్మధుర మా • కాలస్థితిస్సృటియ ప్పటిదేతామనసియ జంకుఁ గలదై • భాసిల్లుచోనప్పు డ ప్పటికన్నన్దనయిష్ట —నుడినఁ గో • పంజే వహింపంగుడు॥

మఱియు నిట్టికోప మీయునిద కొకయలంకారముగ నేయున్నది. పదంపడి యిట్టిముగుదుల కిది స్వభావసిద్ధముగూడను నగును.

గీ॥ పాపయుగమున సర్వసా • మాన్యముగను
నీతిబాధకు వృత్తి దు • క్షీతియెంతో
రమణుఁడొలిసంగమోత్సాహ • సమయమందు
బాలికాయనురక్తి గో • పంబుకింత॥

(అనుచు మెల్లఁగదాని ప్రక్క నుపవి ఁడగును)

మదనమాలిని—(త్రుణ పాటన లేచి యావలకుఁ బోవుచుండును)

మాన—(తనలో సుస్మి ముగ) ఆహా! యీ బెదటిపోవుటయందు నంద మున్నదే?

మదనమాలిని—(కొంచెమీవలకువచ్చిమానపాలునివక్రదృష్టినిజూచుచు)
ఆహా ! యీ నామనోహరుండెంత హాసములు గలవాఁడు ?

చ॥ రమణఁజేలంగు నింత యను • రాగము, నింతటితీవి, యింతయం దము, నమరేంద్రుకై న మఱి • దమ్ములవైరికినైనయున్నె! యా సుమశరసాయకుండె కడు • సొంపుగనింపొనఁగూర్చునాదు పు ఁ మున ధర్మజనించి యిపు • డర్థిలి నాపతియాచువచ్చెడిన్.

లేకున్న యింతటిసో రేరికిగలుగు ? (అనుచు మఱల నోరగా నాతని జూచుచుండును)

మాన — (తనలో) ఔరా ! ఏమీ దీనిసౌందర్యము !

సీ॥ సోము గీమనరాదు • సొగసై నయీమోము

గళలవృద్ధిందు, న • క్షయ్యమెపుడు
మరుశరంబనరాదు • మరులెచ్చునీచూడ్కి

శాంతత్వమిందు, న • క్షయ్యమెపుడు
దొండపండనరాదు • తోరంపుటీమోవి

చవియెంతోయిందు, న • క్షయ్యమెపుడు
నుమగంధియనరాదు • రమణించునీమేను

స్వసుగంధమిందు, న • క్షయ్యమెపుడు

గీ॥ నెంతయని దీనిపొంత, ని • తాంతమగుచు

నొందుసౌందర్యపవయవా • ద్యందమెల్ల

వ నముసేయనలవియకా ! • వనితలందు

నధి శృంగారవతియన • నంతేచాలు॥

(అనుచు మఱలదానిని నిరీక్షించుచుండును.)

మదనమాలిని—(జనాంతికముగాఁ దనలో) ఈనవమన ధాకారుఁడగు నామనోహరునియొక్క జేరుటకు నామనసెంత వేగి వడుచున్నదో, అంతగా నీతని స్పర్శకలుగుమాత్రమునే యేలొకో యొడలు పులకాంకితమగుచున్నది. ఏమిచేయుదు ?

సీ॥ పతిదృష్టిపథమునఁ • బడునంత దత్పద

యుగళిమొక్కఁగనైన • యొక్కబుద్ధి
దటిఁ జేరునంతఁ ద • ద్వరపదంబులవ్రాలు

నుత్పిక్తమెల్లఁ బో • నొక్కసిగ్గు
జేతులారఁగఁ బతి • సేవనెప్పుడుఁజేయు

చుండంగవలెనను • నొక్కబుద్ధి
జెలులు దానీజనం • బులు హేళనముఁజేయ

నుందురేమోయను • నొక్కసిగ్గు

గీ॥ నొక్కవైపున సతులధ • రోక్తబుద్ధి
నొక్కవైపునఁ గడుభాల్వ • మొప్పుసిగ్గు
ద్వివిధమై యేమియును నాకు, • తెలియకుండు
నిపుడె చెలివోయె, నాకృత్య • మేమొయిపుడు.

మాన—(తనలో) ఇట్లెంతగాజూచుచుండినను దనివి యెప్పటి కగు ?
ఇదిసిగ్గిలికాఁబోలు! నాయొద్దకుచేర సాహసింపకున్నది. కానిమ్ము!
నేనే నాసరకు చేర్చుకొనెద. ఇందుఁ దప్పేమున్నది? (లేచి సమీ
పించుచుఁ బ్రకాశముగా) ఓసి ! రమణీ !

గీ॥ వయసునకుచూడఁ గడు జిన్న • వయిననేమి !
సకలశృంగారకావ్య రసంబు నెల్ల
గ్రోలియుంటివి సిగ్గెల • బాలలీల
యన్యలెవరుండిరిటఁ జూడు • మంబుజాక్షి.

(అనుచు దానిగడ్డముఁ బట్టఁబోవును)

మదనమాలేని—(పెడమొగమునఁ గొంచెము ప్రక్కకు దొలఁగఁగా)

మాన—(దాని బుజముపై చేయివైచి) ఓసీ !

ఉ॥ ఆదెసఁజూడు మెంతకడు • నందముమీరెడు మల్లెలున్నవో !
యీదెసఁజూడు మెట్లు వన • జేతరభూమిరుహంబులున్నవో !
యేదెసఁగాంచిన న్మనసు • కెంతయొ హర్షముగూర్చు నూవె,నీ !
కేదెసయిష్టమో యచట • కేఁ గొనిపోయెద రమ్మ ముద్దియూ !

(అనుచు దానిఁ గొంచెమూవలకుఁ గొంపోయి దానిముఖము నిరీ
క్షించుచుఁ దనలో) దీని నెట్లెననుఁ బల్కరించుకొనవలెను. (ప్రకాశ
ముగా) తస్మి !

ఉ॥ ఈపును భాల్వమాదియును • నెంతయొ నేర్పరివంచునేను ము
న్నే వినియుంటి నై న నిట • నేనొనఁగూర్చిన యీవనంపు సొం
పీవొనగూర్చినట్టి భవ • దీయ జని లి, నావనంపు సొం
పేవిధినుండు ? భేదమెది? • యేది చమత్కృతి నొప్పు ? చెప్పవే.

(కొంచెము నిదానించి) ఏమి ! పిచ్చిదానా ? (అనుచుదాని
గడ్డముఁబ)

ఉ॥ దేనికిఁ జెప్పవేమి? మది • దేనికి సంశయమొందె దీవు! నా
దానవు కావోకో! మజ్జిక • దాచకు నీయభిలాషమెద్దియో
దాని వచించి తత ముఁ • దార్కొను మిటుల ము గాఁ బతి
దై నికుఁ జేయఁగా దగదు • తప్పుసుమా స వై ననీకునూ॥

(దానిచేయిఁబట్టుకొని) రమ్మ! మనమిరు మావేదికపై నేకాం
తముగా గూర్చుండము రమ్మ. (అనుచు నా వేదికసమీపమునకు జేర్చి)
నీవిటఁగూర్చుండుము. (గూర్చుండబెట్టి యెదుటనున్న హారములను
చేతనె త్తిపట్టుకుని నుస్మితముగ) హారముఁగూర్చుచు మత్కృతినీదేనా?
మదనమాలిని—(శిరమువంచి చిరునగవున మెల్లగా) ఔను.
మాన—(సంతసముగ) ఆహా! ఇవెంతయందముగ నున్నవి? (దానిబుజము
పై చేయివైచి తనతలయొగ్గి) ఇదుగో! నీవు మదనమాలినివా!
కుసుమమాలినివా?

మదనమాలిని— చిరునగవుతోఁ బెడ ముగముఁబె మిన్నకుండును

మాన—చెప్పకున్నపోనీ! ఈరెండవరెవరికి?

మదనమాలిని—రెండును దమకే.

మాన—రెండును నాకే?

మదనమాలిని—ఔను.

మాన—కాదు. ఇవి మనయిర్వరకును జెరియొకటి. అగునా?

మదనమాలిని—(చిరునగవున మిన్నకుండును)

మాన—అంతే నీభావము. ఇదుగో! దీనినే నలంకరించుకొనుచున్నాను.

(అనుచునట్లుచేయఁబోగా)

మదనమాలిని—(చప్పున లేచి) నే నలంకరించెదనిటిండు.

మాన—అట్లే కానిమ్ము. ఇదిగో! (అనుచు నొకటియ్యఁబోగా)

మదనమాలిని—(రెండును బట్టుకొనును)

మాన—రెండును దేనికి?

మదనమాలిని—పనియున్నది.

మాన—సరే (అనుచు రెంటినివదలును)

మదనమాలిని—(రెండు నాతనిమెడలోవేసి కూర్చొనును)

మాన—(తనమెడలోని దొక్కటిదీసి దానిమెడలోవైచి దాని ప్రక్కనుపవిష్టుడై దానిఁజూచుచు) ఆహా యిప్పుడింకను నెంతరామణీయకమున నుంటివి!

చం॥ కలువలుఁదమి మొగ్గలును • గల్గునరోవరమందు హంసముం
బలె సిరిదాల్పు స్తృతపు • వక్షమునందలి కౌస్తుభంబలె
దలఁప వికాసితంబయిన • తామరపుష్పములోని కేసరం
బులవలె నెంతోయందమిట • బొల్బయె నీయెడ నీవు జూడుమా.
మదనమాలిని—తనమెడలోనిహారమును జేతఁబట్టుకొని చూచుకొనుచు
(మెల్లఁగ)మీకు నిజముగ నాయీకూర్పంతయందముగనున్నదా?

మాన—(అలకించుట నభినయించి) యేమనుచుంటివి?

మదనమాలిని—(చిరునగవునఁ బెదవిఁ గొరుకుకొనుచుఁ బెడమొగముఁ బెట్టును)

మాన—(దానిఁజూచితనలో) అంతలో దీనికేసిగ్గు, మఱలఁబల్కరించుకొనెద; (ప్రకాశముగ) ఏమీ! నీవనునది?

మదనమాలిని—(ఆతనివైపుఁజూచి మఱలనట్లే చిఱునగవునఁ బెదవిఁ గొరుకుకొనుచుఁ బెడమొగముఁ బెట్టును)

మాన—(దానివీపుఁ జరచుచు దాని గడ్డముఁ బట్టుకొని) మనోహరీ! నీనుడునుడువులు నాకువినపడకనిన్నిట్లుపడేవదేప్రశ్నించుటకాదు.

ఉ. క్షీరములుండి చక్కెరకు • చెంత నొకానొక గవ్వయైన లే
కారయువాని చందమున • యందముమీరిన నీదు సంగమం
బారయఁ గల్గినన్ హృదిని • హాయినిఁగూర్చెడు నీమృదుస్వనం
బారయుచుంటి నామనను • కట్టికొరంతిక తీర్చవేడెదన్.

కనుక చెప్పుము! ఇందాక నీవేమంటివో యిప్పుడసలే మఱివితి.
భిషియపడక చెప్పుము. (దానిముంగురులు సర్దుచు) ఊఁ చెప్పుము.
(దానిశిరమును గడ్డముఁబట్టి) చెప్పవేమి?
మదనమాలిని—(గారాబముగ) ఏమి చెప్పమనెదరు?

ఉ॥ సిగ్గుగుచున్నదేమియును • జెప్పఁగఁజాలను దేనికోసమో
యగ్గలహాచు నాహృదయ • మందున యేదో జనించుచుండె నా

యగ్గలమిందుకై చను న • టంచును సైతముఁ జెప్పరాని దై

సిగ్గుకుమూలమై చెలఁగుఁ • జెంతకుమీరిటు వచ్చువెంటనే.

మాన—(తనలో) ఆహ! యేమీ దీని సర్మగర్భోక్తి! ఇది మగ్ధయా?

ప్రౌఢయా? ఔను. ఇది వయోమాత్రముగ్ధయగు విద్వత్ప్రౌఢ.

మతియుఁ బ్రియసంగమోత్పిక్త సంరంభయగు నవయావనారంభ.

ఎదుటి దిశఁజూక్కి నిగుడ్చి) ఆవచ్చునదెవ్వరు? ఓహో! అది

సివేషక చైలిక త్తియే, ఆపూఁబొదలచాటునుండి వచ్చుచున్నది.

పూలపాస్పేమో యమర్చివచ్చుచుండును. (మదనమాలేని

జూచి ప్రకాశముగా) ప్రేయసీ! నీవు నిజముగా సిద్ధసంకల్పపు

నుమా! సద సకలఫలసంఘటనాసంకల్పవన నీకుగాక మతొకరికి

జెల్లదు. అ గో నీచెలివచ్చుచున్నది. దేనికివచ్చుచున్నదో

గ్రహించుము. (నేపథ్యంబున)

చెలి, రాజీ! (అసిపిలచును.)

మదనమాల—అ గో! నాచెలి దేనికో పిల్చుచున్నది. సో విఁడు.

మాన—పోమ్ము.

మదనమాల—(నిష్కరించును)

చెలి—(ప్రవేశించి వినయముగ) ప్రభూ! రాజ్ఞి పిల్చుచున్నది.

మాన—(చిఱునగవున) ఎచ్చటనుండి?

చెలి—(చిఱునగవున) నాతోరఁడు.

మాన—సరేపద. (నిష్కరించుచుండఁగా నవనికజారును.)

ప్రదేశము-ఏకాంత లము.

మాన—(ప్రవేశించుచు)

చం॥ వయసనునట్టిదే పరమ • వస్తువు దానినిమించు వస్తువే

దియుచు గనంగ లేమనుచు • దిట్టతనఁబునఁ జెప్పుమూరులక

దయఁగననొనె! యావయసు • దాపురమేయగునంత వృష

దియుఁగననొనె! యెవ్వరిని • దీనులఁ జేయదె! కామవశ్యయై॥

చెలి—(ఒకవైపునఁ జొవుచుండును)

మాన—(దానిఁజూచి) ఎవరాపోవునది?

చెలి—(చేతులు జోడించుకొని వినయముగ) ప్రభూ! ఏమిసెలవు?

మాన—మీరాజ్ఞివుడేమి చేయుచున్నది ?

చెలి—పురాణకాలక్షేపముఁ జేయఁబోవుచున్నది.

మాన—(ఆశ్చర్యముగ) ఎట్లు ! పురాణకాలక్షేపమా ?

చెలి—మీరు లేనప్పు డెప్పుడేదో యిట్టికాలక్షేపమే చేయుచుండును.

మాన—ఈరోజు నెట్టికాలక్షేపము జరుఁగఁబోవుచున్నది.

చెలి—శ్రీ మద్రామామాయణ మహాపురాణ కాలక్షేపము.

మాన—అట్లనా ?

చెలి—తమరు సైతము దయసేసిన బాగుండునని కుతూహలపడుచున్నాను.

పిదప మీదయ. ఇకఁ నాకు సెలవిండు.

మాన—సరే పొమ్ము .

చెలి—(చిత్తము నిష్కామించును)

మాన—(తనలో) నేనులేని సమయం దెప్పుడును నారాజ్ఞి వృధాకాల
క్షేపమొనర్చకఁ బురాణకాలక్షేపముఁ జేయుచుండునా ? మం
చిది. నాజన్మలో నాకు నిన్నటిదిన ముదా నంబున నారాజ్ఞి నా
కొనగూర్చిన తనముగ్ధ శృంగారమే వర్ణనాతంబగు నానందమొం
దించినది. ఇక నీ పురాణకాలక్షేపమున నెంత యమందానంద
మొనఁగూడునో కందునుగాక ఆహా యేమి నాభాగ్యము !

ఉ॥ ఎందఱులేఱు భూవరులిఁ • కందఱులేరు మహావిదు ల్భువిన్
నుందరు లెందఱుండరొకొ ! • చూడ మువారినియెల్ల ! యిప్పుడీ
చందముగాను సర్వవిధ • శాస్త్రపరిజ్ఞతఁగల్గి యెంతయో
యందము మీఱు నాగృహిణి • యట్టిది యేరికిలభ్యమయ్యెనే.

ఏమంటి ! చీచీ ! యెంత మందమతి నగుచుంటి .

ఉ॥ అందమదేల స్త్రీలకిల • నారయ ! విద యుమాత్రమేల ! యా
యందము విద యున్విటుల • యందుర నెలు వొందుఁగాక ! యా
నందముఁ గూర్చుజాలునొకొ • నాధులకెల్ల యవన్ని చూడఁగాఁ
జందముగాదు మానసము • సత్యసతీతఁ • జెంద కిమ్మహిణ్.

ఉ॥ అ యెడ న్మదీయహృది • యందున యేదొకపై విలాసమున్
బట్టి మహాద్భుతంబుగను • బామరువోలెను బొంగుచుంటినే

నెట్టిఘనుండ ! నాగృహిణి • యెట్టిదొ ! దానిసతీత్వమెటిదో !
గట్టిగ నారయన్వలబె ! • కాంతలహృద్గతి నమ్మవచ్చునే —

న • కమా • ము చేయునదేము • ది?

గీ॥ పర తీ చేష్ట నెప్పుడే • భంగినైన

నెట్టివాఁడైనను గ్రహియింప • గట్టిఁడొను

సోయమందు నామాత్రంబు • విధముఁదెలియ

శృమే ! శక్యమైనచో • జగతిమనునె .

కాని యెట్లులైనను దీనిగుణమును బరీక్షించియే తీరవలె.

సీ॥ దేహమా మేలిమిం • దేలినబంగారు

వన్నెమీఱుచుఁగను • పండువయెడు

నవయవ సౌందర్య • మా కోమలంబునై

చక్కనై హృదిసంత • సంబునిఁడెదుఁ

జూడ్కియా వక్రమై • సూనశరోపమై

సన్యాసికైన హృ • త్సంగమిఁడెదుఁ

గంధస్వరంబ దు • ష్కరినపాపాణంబు

నకునైన మిక్కి • లానందమిఁడెదు

గీ॥ వైదుషీత్వంబ విబుధుల • ప్రతిభఁగనెడు

నిట్టి సర్వశుభాఁగ సంఘట్టమయెడు

నట్టి మదనమాలినిహృది • యమలమగుచు

నుండకుండిన లోపంబు • నిండుకాదె !

భటు—(ప్రవేశించి) ప్రభూ ! ఆనందశర్మగారు మీ దర్శనమునకు
వేచియున్నారు.

మాన—(భటునిఁజూచి సంతసముగ) ఓహో ! సత్వరములోనఁ బ్రవేశ
పెట్టుము .

భటు—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

మాన—(సంతసముగఁదనలో) ఆహా ! ఈయానందుని నామోఽచ్చారణ
స్మరణశ్రవణాదులమాత్రమునే నాహృదయమెప్పుడు నతాంధ
మయుమగుచుండును. ఔరా !

గీ॥ యశావనారంభ దశయందు • నైనయువిద
యందు సఖ త్వమెట్టిదో • యాదినుండి
యైన యా ల్యమిత్రత్వ • మట్లెయెపుడు
మఱువరానిదెయగుఁ జెల్మి • మహిమయేమొ !

అదిగో! ఆనందుడు వచ్చుచున్నాడు. ఈతడు నాప్రాణసముద్రుడు. ఆమదనమాలిని నాప్రాణసముద్రుడు. ఈతడు డధికవేదాంతి. యది యధిక విద్యావతి. ఈతని నిశ్చలత్వమెట్టిదో! దాని సతీత్వమెట్టిదో! ఈతడును సుందరాకారుడును సకలకళానిధి. అదియును సకల శృంగారవతి, చాతుర్యసీమ. ఈతడును యశావనుడు, నదియు యశావని. నేనో ఈ యిర్వురకును సర్వసముద్రుడు. ఆహా! నేనొక నూత్రధారుడనై వీరిర్వుర నొకచోఁజేర్చి యొక పరీక్షానాటకము గల్పింతునా?

ఆనం—(ప్రవేశించుచు) మిత్రమా!

మాన—(త్తుళ్లుపాటున నానందునిజూచి ఓహో! ఆనందా! మంచి సమయమున కే వచ్చితివోయి!

ఆనం—(ఆశ్చర్యముగ) ఏమది?

మాన—ఇప్పుడంతఃపురమునఁ బురాణ కాలక్షేపము జరుగుచున్నదట.

ఆనం—ఆపురాణమేమి? ఆజరుపువారెవరు?

మాన—పురాణము రాకత శ్రీమద్రామాయణ మహాపురాణము, జరుపునదియు రా యి. విందమురమ్ము.

(అనుచు నాతనిచేయిఁ బట్టుకొనును)

ఆనం—అంతఃపురమునకు నేను దేనికి?

మాన—రావోయి! (అనుచు గుంజుకొనిపోవుచుండును.)

అంతలో నవనికజారును)

మఱల నవనిక లేవగా, మదనమాలినీ అంతఃపురము.

(రామాయణము ముందుంచుకొని మదనమాలినియు, వినుటనభినయించుచుఁ జెలికత్తెయు రంగముననుండురు)

శ్లో॥ త్వత్సమీపే తాంరామ! కోవామాంధర్షయేద్వన
ఫలమూలాఽది యద్యత్త వభుక్తావశేషితం

తదేవామృతతుల్యంమే తేనతుష్టా రమామృహం

త్వయా సహచరంతా మి కుశాఃకాశాశ్చకంటకాః॥

మదనమాలిని— (ఇట్లు దువుచుండును)

(ఈపై శ్లోకముఁ జదువుమధ్యలో మానపాలానందులు ప్రవేశించి
వినుటనభినయించి నిలుచుండియుందురు)

మదనమాలిని— (వారినిజూచి గ్రంథమునుమూయుచు లేచును)

చెలియు వారినిజూచి లేచును)

మాన— (మదనమాలినితో) ఆఁ ఆఁ గ్రంథమునుమాత్రము మూయకు.

(ఆనందునితో) రావోయి! (అనుచు నాతనిబట్టుకొని యచ్చటికి

శయ్యదావునఁ నాతనిజే ॥ తానందు నువవిష్టుడగును)

ఆనం— (బెదలు నభినయించుచుండును)

మాన— ఆనందునిజూచి) దేని కనుమానించుచున్నావు! ఇటఁగూర్చుం

డుము (అనుచు స్వయముగా నాతనిశయ పై గూర్చుండఁబెట్టును)

మదనమాలిని— చెలి- (గుసగుస లాడుకొనుచు దురు)

మాన— (వారిర్వరిచర్యగాంచి వారలతో ఏమాగుసగుసలు?

మదనమాలిని— చెలి- (త్రుళ్లుపాటున మి కుందురు)

మాన— (వారలతో) ఇప్పటికేకథ యెంతవరకై నది?

మదనమాలిని— (మందస్మితము నేయుచు సిగ్గుతోఁజెలినిజూచును)

మాన— చెప్పరేమి?

చెలి— (మందస్మితముతో మెల్లగ) ప్రభూ! ఒక్కపాతికపాలైనది.

మదనమాలిని— (అపవారించి చెలితో) పాతిక పా లేమిటి! నీరుఖం!

చెలి— కథా భాగముఁ జెప్పుచున్నానమ్మా!

మదనమాలిని— అట్లుగాదు. కథా సందర్భముఁజెప్పుము.

చెలి— (మానపాలుతో) ప్రభూ! ఇప్పుడు రామునరణ్యప్రయాణఘట్టము
జరుగుచున్నది.

మాన— (విస్మితముగ) ఓహో! ఇప్పుడు దుఃఖరససంఘ- త ఘట్టముజరు

గుచున్నదా! దుఃఖరసమేమిలే! మధ్యమధ్య నేమేమిరసములు

మాటుచున్నను మొత్తముమీద రామాయణమంతయు నానంద

మయమే, ఏమోయిమానందా? (అనుచునాతనిజూచును)

ఆనం—(సంతసముగ) ఔను.

మాన—(మదనమాలినిజూచి) ఊ! ఇంక నారంభింపుము.

మదనమాలిని—(చెలితో రహస్యముగ) ఆయానందపండితునిచే నీపూటఁ గాలక్షేపము జరుపునట్లుకొరుము.

మాన—(మదనమాలినిజూచి ఇంక నేమిటా యాలోచన?

చెలి—(వినయముగ ప్రభూ ఆనాడానగర బాహ్యరామమున దర్శన మొసంగిన యీయానందపండితులు మఱల మాపుణ్యవశంబున నేటికెట్లా మీవెంటనిచ్చటకేతెంచి దర్శనమియ్యఁగ రి. అందుచే వీరిచేతనే యీపూట నీసత్కథాకాలక్షేపము జరిగెనబాగుండు నని రాజ్జితనయాశయమును వెల్లెబ్బుచుచున్నది. పిదప మీదయ.

మాన—(కనులుమూసుకొనితనలో) ఊహూ. ఇదియునొకందుకు మంచిదే, (ఆనందునిజూచి ప్రకాశముగ) ఏమానందా?

ఆనం—(తనయనంగీకారమును సూచించును)

మాన—(మదనమాలినిజూచి) రా ! వీరిచే ని సత్కథాకాలక్షేపము మఱొకప్పుడు జరుగవచ్చును. నీవుమాత్రమింక నాలస్యముఁజేయక నారంభింపుము.

మదనమాలిని—(మఱల మందస్మితమగుసిగ్గుతోఁ జెలినిజూచును)

చెలి—దేనికమ్మా! సిగ్గు! తరగాఁ గానిమ్ము.

మాన—ఓహోహో! రా దేనికిసిగ్గునీకిప్పుడు?

శా॥ నేనో! ప్రాణధవుండనీకు మఱివీ • నిజాడ నీతండునా

ప్రాణ నము నీచెలేయదియు నీ • ప్రాంతంబు నింకన్యతే

రైనా పొంచొనియుందురే చెపుమ ని • న్నాక్షేపముజేయు కై

రాణుల్ రాణవసించుచోట భయమే • లా! మేలొకో! లావొకో!

గీ॥ రమణనొప్పారు రామాయ • ణమను కావ్య

రమవిలాసంబు రాసంబు • రంజితంబు

నగు విధంబు నీసమ్ముఖం • బందు విను ము

దంబునుంటిమి చెపుమిక • సంబరముగ!

ఆనం—(చిటునగవున మానపాలుతో)మిత్రమా! రాజ్ఞి కన్నమున్నేనీటా ధనాపురాణ మిట్లు ప్రబలమగుచున్న యింకా రా చెప్పుట

కవకాశమేది? (మదనమాలినిజూచి అమా ! ఇంక సిగ్గుంజెందు.
సత్వరము బుర్రాణముచెప్పుటకానిమ్ము! నీను నీమనసున నొం
విషయ మాలోచింపుము.

ఉ॥ చిన్నతనంబునుండిఁ గడుఁ • జిత్తమునెల్ల గురుప్రకాండమం
దెన్నికఁజేసి కష్టముల • నెన్నొసహించి వహించు విద్య సి
గ్గున్నది వీడి బైల్పటచు • నప్పుడకాదొకొ సా కంబగున్
చిన్నవెనీవు విద్యలకు • మిన్నవు నీకొక నీతి క్రొత్తయే!

చెలి—(మదనమాలిని బుజముపైఁజేయివైచి) అమ్మా! ఇంకను సిగ్గుండు
కుఁగానిమ్మమ్మా!

మదనమాలిని—(వారించి) సిగ్గుఁగాదు ఎగ్గుఁగాదు(అనుచు దలవాల్చును)

చెలి—(తలయొ) మఱి దేనికి

మద మాలిని—దేనికో నీకేమి తెలియు!

॥ ఘన ఘనాఘనాఽకాశసం • కాశ విద్య
తందు దివ్యేచందాన మ • హాజగాన
నిగమనిగమాంగ పఠనీయు • లగుఁబురుషుల
యెడను శ్రీవిద్యతేజోవి • హీనకాఁదె !

అందుచేత నేను జంకుచుంటిఁ తెలిసినదా!

నం—(సంతసముగ తనలో ఆహా! ఏమీ యుపమానో మేయము!
మఱియు నిదొక యెత్తిపోడుపుమాట కానిమ్ము (ప్ర అమ్మా!
ఒక్కమనవి!

మదనమాలిని—(ఆనందుని జూచును)

ఆనం—

గీ॥ ప్రాథతనమునెంత • వఱలినఁ బుంవిద్య
శ్రీల విద్యయంత • చెలువుగాదు
దివ్యమైన శ్రీల • నప్యవిద్యత్ప్రకా
శంబు డంబునౌ ము • దంబౌసంగు.

అందుచే నింక నీవాసందియమును వీడుము.

మదనమాలిని—అట్లెనచో నేనింక ధన్యురాలను.

మాన—ఊహ! ఇంకనైనను బ్రారంభింపుము.

మదనమాలిని—చెలీ! కూర్చుండుము (చెలికూర్చుండఁగాఁ దానుఁగూర్చుండి రాగమాలాపించి)

శ్లో॥ త్వత్సమీపే తాంరామ! కోవామాంధర్షయేద్వన
ఫలమూలాదిశంయద్య త్వభక్తావశేషితం
తదేవామృతతుల్యంమే, తేనతుష్టా రమామృహం,
త్వయా సహచరంత్యామికుశాః కాశాశ్చకంటకాః,
(అట్లు చదువును)

ఆనం—(ఆలకించుచు సంతసముగ శిరఃకంపముఁజేయుచుండును)

మాన—(ఆలకించుచు సంతసముగఁ దనలో) ఆహా! ఇది సంగీతసాహిత్యముల యం దతి నిపుణయగుట విశేషోక్తిగాదు.

చెలి—(మదనమాలినితో) ఇంక దీనియ ముఁ జెప్పుము!

ఆనం—(వారించుచు) ఆతగుము! రాజు మఱల నొకతూటి యాశ్లోకము ను జదివి వినిపింపుము.

మదనమాలిని—చిత్తము (మఱి)

శ్లో॥ త్వత్సమీపే తాంరామ! కోవామాంధర్షయేద్వన
ఫలమూలాది శంయద్య త్వభక్తావశేషితం
తదేవా తతు ంమే, తేనతుష్టా రమామ హం,
త్వయా హచ ంత్యామికుశాః కాశాశ్చకం కాః.

ఆనం—(సంతసముగ) ఆహాహా! చాలబాగున్నది. ఇంకదాని భావమును విశదపరపుము.

మాన—(ఆనందునిపైఁ జేయివైచి) ఆనందా! ఇంతయల్పసంతోషుడవేమోయి!

గీ॥ పాండితీభావమెల్ల, భా • వప్రకటన
మందుఁ గ్రాలుగా నీగాన • మందుచూడ
నేమియున్నది నూ? గాన • మింతయింత
బుడుతలకు సైత మలవడు • బుడమినిపుడు.

ఆనం—ఐనచో నిప్పుడేమందువు?

మాన—భావప్రకటనమగుఁబదప నిట్టిసంతసమనుభవించిన బాగుండును.

ఆనం—సరే కానిమ్ము. (మదనమాలినిజూచి) అమ్మా! ఇంకా బారం
పుము.

మదనమాలిని—చిత్తము. (చెలిబుజముపై జేయివైచి) చెలీ!

(చెలినిజూచి) చెలీ! ఈరాము నరణ్యప్రయాణఘట్టముం దింత
మున్నా సీతామహాదేవి కాశ్రీరామచంద్రప్రభుం డేమనిచెప్పెనోవింటివా?
చెలి—విన్నాను.

మదనమాలిని— ఏమని?

చెలి—(సాలోచనముగ) ఏమనగా? ఆ. అప్పుడు. సీతకుచెప్పిన రాము
యభ్యాభిప్రాయము గదా? నీవడుగునది?

మదన—ఓను.

చెలి—ఏమున్నది? ఓసీతా! నీవు సుకుమారవౌటచే ఘోరారణ్యంబు
కేగు నాతోనీవురాజనదు. నీరానన్న ప్రయత్న మింకనుడు
గుము! అనియేకదా?

మదన—ఓనా? తర్వాత సీతాదేవి చెప్పుచున్నదివినుము. “త్వత్సమీ
పే తాం రామా!” హేరామా! నేను సుకుమారిననెయు, మీ
రేగునదిఘోరారణ్య ములకనియు నేనమివెంటవచ్చుచో నందు
మిగులఁ గష్టము లొ దుడుననియు నన్నేల భయపెట్టఁజూచెదరు!
“త్వత్సమీపే తాం రామా! కోవామాంధర్ష యేద్యనే” హే
శ్రీరామచంద్రా! మీసన్నిధికుండఁగా నెట్టియరణ్యములందైన
నెవరి కేమిభయముకల్గు? మఱియు సరియగు నాహారపదా ములు
లభించకఁ గ శించెదనంటిరి. “ఫలమూలాదికం ద్యత్తి
నభుక్తాఽవశేతం, తదేవాఽచృతతుల్యం మే. తేనతుష్టా
రమామ హం” (నుస్మితమభినయించుచు) ఆహాహా! వింటివా!
“హే శ్రీరామచంద్రప్రభో! మహాసుకుమారులగు మీచేతనే
యేకందమూలాదులు భుజింపఁబడుచున్నవో ఆమిగిలిన కండ—
మూలాదులే నాకు మిగుల నమృతోపంబులై భోజ్యములగు
నందుచేతనే యీప్రయాణమునకు నేను సంతోషించుచుంటి.
మఱియుఁ గుశకాశకంటకాదులచే సంచరణసమయంబున కష్టము
కల్గునంటిరి. అదెట్లుకల్గు? “త్వయాసహచరంత్యామి” నేను

మీ వెంటవచ్చునప్పుడు “కుశాః కాశాశ్చకంటకాః” అదర్భలు,
ఆరె దుబ్బులు, ఆకంటకములు మొదలగునవి నన్నేమిచేయ
గలవు “పుష్పాస్తరణతుల్యామే” చూచితిరా! నాకవన్నియుఁ
బూలపాన్పువలెసౌఖ్యమిడఁగలవు భవిష్యంతినసంశయః” నాకాకీర్తి
సౌఖ్యమునే యిడఁగలవు. ఇందెంతమాత్రమును సంశయములేదు.

మాన—(సాక్షేపముగ) ఆహాహా! ఏమి భక్తి సమోయి భక్తిరసము
ఆనంద - (విస్మితముగ) ఏమోయి! రాజ్యంతనుశ్రావ్యముగఁ జెప్పు
చున్నను నీకేమియు నచ్చటలేదుగా!

మాన—అదికాదోయి! సీతప్రస్తావము నాకు నచ్చటలేదు.

ఆనంద—ఎందుచే?

మాన—ఏదోకార్యా మేగు శ్రీరాముని సీత వెంబడించెదననుట

ఆనంద—అందుఁ దప్పే న్నది?

గీ. అధిపుదనువందు సగభాగ • మాలుపాలు

నాలుతనువందు సగభాగ • మధిపుఁబాలుఁ

గాన యీతనువులరెండు • గానొనర్చి

సంచరింపగఁ గూడ దే • సమయమందు.

మాన—(మఱిల నత్యాక్షేపముగ) ఈధర్మ మేశాస్త్రమందున్నదోయి

ఆనంద—భార్యయర్థాంగి యను భావ మేశాస్త్రమందుండునో ఆశాస్త్ర
మందు.

మాన—(మదనమాలినిజూచి) ఏమే! ఈవిషయమున నీయభిప్రాయ
మేమి?

మదనమాల—(మందస్మితంబగు సిగ్గునఁ బెదవిఁ గొఱుకుకొనుచుఁ బెడ
మొగముఁ బెట్టును)

మాన—అదిగో! ఆసిగ్గే విద్యావివాదంబున కూడదు.

గీ. సర్వవేద పురాణ శా • స్త్రంబులందు

న సంగ్రహ రసికత్వ • మధిగమించుఁ

బడితుల ముందు జంక కె • వృత్తైదెనఁ

దర్శమునుజేయవలె దధి • దరుచుభంగి.

ఈవిషయము తెలియదా? ఏమీపలుకవు?

మదనమాలిని- (మెల్లగ) తెలియును.

మాన—ఐనచో నీత ప్రస్తావమున నీయభిప్రాయమేమి?

మదన—ఆయానంద పండితుల యభిప్రాయమే నాయభిప్రాయము.

మాన—నాయభిప్రాయము మాత్రమదికాదు.

ఆనం—(మానపాలునితో) నీయభిప్రాయమేమోయి?

మాన—నాయభిప్రాయ మేమనెదవా?

గీ. భార్యయర్థాంగి యనుదాని + భావమెల్ల
సతియుఁ బతియును దమ హాది + సంఘటించి
మొగవలెనని గాని భూ + స్థ ని యొకరి
వెంటాక రేగుటని గాదు + వెరివిధిగ.

మదనమాలిని—అట్లయిన నాయభిప్రాయము సైతము వెల్లడింపఁ
దగునా?

మాన—నిస్సందేహముగ, విద్యావివాదమునగాని మఱి యేవిషయముం
దనగాని స్వాభిప్రాయ ప్రకటనముకంటె మఱొందు ప్రాజ్ఞులకు
పాడిలేదు. ఇంక నీయభిప్రాయమేదో వెల్లెబ్బుచ్చుము.

మదన—చి త్తము.

ఉ. శాంతకుగాకఁ గాంతుడును + గాంతునకట్టులెకొకఁ గాంతయున్
స్వాంతములందుఁ గట్టనుఖి + సంగతులొందఁగ రాదటంచుమీ
స్వాంతము సైతమొప్పెడిని + భాగయెఁగాని తదీయఫక్కి నే,
స్వాంతములందునొంద సహ + చర్యత నిర్వహనొప్పకొప్పునే?

మాన—అదిగో, దానినే! నేనొప్పును.

ఆనం—(మానపాలు స్పృశించి) జేనినోయి!

మాన—సతీ పతుల సహచర్యత్వమును.

ఆనం—ఎందుచే?

మాన—అది సతీధర్మమునకు విరుద్ధము.

ఆనం—విరుద్ధ మెట్లుగు?

మాన—అట్లడుగుము చెప్పెద.

మ. పతి దేశాంతరమెగుచో నవుడు సత్ + భావంబుఁ జెన్నార సత్
సతియేయైన నహర్నిశంబు సతి ని + వృన్ధర్మచింతా పరా

యిత చిత్తంబున యేకభుక్తతను దా • నింట స్వరింపన్వలె
బతీసాన్నిధ్యము గల్గుదాఁక సతికీ • మార్గంబె నన్మార్గమా.

అంతియేగాని అసలు అంతఃపుర వాసార్హయగు రాజశ్రీయై
యుంజీ, భర్తయగు మాత్రమునే యాతనివెంబడంచి బహిరంగ సంచా
రమన కుద్యమింపఁదగునా? అదేమనిన,

శా. లీలామానషచూపులై ధరణిలో • శ్రీయున్మహావిష్ణు వా
పౌలస్త్య స్వధ జేయుకై చనిరనే • భావంబుఁజూపెట్టుదే
మో ! లోతున్పురికింప నందుననునూ ! • యొప్పానె! యీరీతి నీ
తాలోలేక్షణ మానషీత్యమున భ • రన్మాణి బైలొందుటలే.

ఆనం—బైలొందునంతనే సీతమానషీత్యమున కొందినలోపమేమి ?

మాన—సతీధర్మ విరుద్ధమే.

ఆనం—సతీధర్మమందు భర్తృసహచర్యత్వము విరుద్ధమను సర్థమున్నదా?

మాన—అసలు కూడవచ్చేద ననునంతనే భార్యను వెంబడించుకొనిపోవు
రాముడే పిచ్చివాఁడు.

ఆనం—ఇకనరే, మఱల రాముఁ బరీక్షకొటి నెత్తుకొంటివా ? (మదన
• సూలినిజూచి) అహ్మా ! నీప్రమాత్రము తదుపరిశ్లోక మారం
భింపుము.

మదనమాలిని—ఇక నారంభించునదేమి ? ఒకవైపున రాముడే పిచ్చివాఁ
డనుచుండఁగా నీరామాయణమిఁక పిచ్చిరామాయణమేకదా!
ఇట్టి పిచ్చిరామాయణమేల చదువవలె?

మాన—రామాయణమున బిచ్చి రామాయణ మనేకాదు. నిరర్థక
రామాయణమని సైతముఁ జెప్పవలసి వచ్చినది.

ఆనం—ఎందుచే?

మాన—ఒక గ్రంథకథా భాగమందలి నాయకీనాయకు లెప్పుడు తమ
పాత్రతపహింపఁ బడరో అప్పుడే యది సర్వా ములందును, వ్య
ముగఁ బరిణమింపఁబడు,

ఆనం—ఈరామాయణ, (అర్థోక్తిలో)

మాన—(చారించి) నేజెప్పునదంతయుఁ బూర్తికానిమ్ము ! ఇకనట్టి నా

యశీయం దుత్తమ పాత్రత్వమనఁ శాత్రవత్యమొకటే. అ
యేమో యిట్లున్నది.

ఆనం—ఇట్లున్నదనఁగా,

మాన—ఈ నిర్ణయమునకు మఱియొకటి వచ్చెదను. ముందు నాయాక్షేపణ
భాగమంతయుఁ బూర్తిఁగానిమ్ము. ఇంక నెన్నో విషయంబులనొప్పు
వలసిన పాత్రత్వము నాయకునిది, అట్టినాయకుండగు శ్రీరాముని
లీల యెట్టిది?

సీ॥ తనకెట్టి యపకార • మునుజేయకున్నట్టి

శ్రీఁజంపె, విప్రుని • తేజమణఁచె

శ్రీకిదత్తంబైన • చెడువరంబొకపాడి

యనుచెంచి కన్నల • వనటముంచె

నవకోమలాంగియా • యువతిని బహిరంగ

ముగ నటపులమధ్య • నెగడఁజేసె

రముణిగోల్పోవు మా • తనె బహుదుఃఖించి

యన్యాయత శత్రు • లణగజేసె

గీ. నిటులధర్మంబు, బెద్దల • యెడలభక్తి

యొక్కమగుదీక్ష కన్నల • కొప్పునడక

నూత్నబుద్ధియు స్థైర్యంబు • శూరతయును

లేనివేకావె! శ్రీరాము • లీనోలి?

ఉ॥ ఇట్లు దేశదేశముల • నెందఱకో కడునింద్యమైన వై

వట్టివయ్యెన్వితరకములఁ • బాల్కొని రామకథా తేజముల్

ఆనం—(మందస్మితమగు) నీ యాక్షేపణములన్నియు లోకమువేకా

నీవికావుగదా! అట్లయిన యికనీయిష్టమువచ్చినట్లు కానిమ్ము.

మాన—నాయుష్టమొక్కటేగాదు.

—నమీరు నేనుడెదు • నిర్భరతాకృత్యపుభావశత్రులై

జ్ఞేతనానవాదమును • జేయుఁడి! యిక్కఁథనా మాక్రియ.

ఆనం—సరే! అట్లుగానిమ్ము.

మాన—ఇందుఁ బూర్వవత్ భాగమగు నాక్షేపణకోటి నేనేయెత్తుకొన్నా

తోల్లకథానాయకత్వమున నొప్పు నీతయందుగల మొదటితప్పు
భర్త్యనువర్తిత్వము, బహిరంగ సంచరణోద్దేశ్యము. ఇది సతీధర్మ
మైకూడనా! కూడదా! యనుటకు

శ్లో॥ స్మగోపచుమప్రిపాప్య వాంఛంతి పురుషాంతరమ్
నార్యస్సర్వాస్సభావేన నోచ్యం తేహ్యమలాశయాః ॥

ఇత్యాదిస్మృత్యర్థములచే,

మ॥ తననాథుండతి శీల, భాగ్య, కుల, వి • ద్యా, దాన, సౌందర్య, యశా
వన, ధైర , రభావ, బాహుబల, స • ద్వాపార, సత్తాదు లం
దున, భూ ప్రభఁ గాంఁ మఁ గ క, మదిన • న్యన్వోంద వాంఛించుచుం
డునునై జంబుగ, గానస్త్రీ, హృదినియె • ట్లు న్నమ్మరాదెప్పుడు.

అందుచేత

గీ. అతివయెట్టిదైన • సంతఃపురంబున
నుండనొప్పునట్టు • లుండకున్న
నవ్యమైన యన్య • నై జంపుమనసుతోఁ
జూడనగును జూచి • చూరుకొనును.

ఇత్యాది సందర ములచేత నీత—(అర్థోక్తిలో)

మదనమాలిని — (వారించి) ఇదిగో! నీతవిషయమట్లంచి నామనవి యె
టాలకించెదరా?

మాన—ఏమది !

మదనమాలిని—గీ॥ అతివయెట్టిదైన • సంతఃపురంబున
నుండనొప్పునట్టు • లుండకున్న
నవ్యమైన యన్య • నై జంపుమనసుతోఁ
జూడనగును జూచి • చూరుకొనును.

అనియంటిరా ?

మాన—ఔను.

మదనమాలిని—అయభిప్రాయోపాయములు రెండు నెప్పుడుఁగూడవు.

మాన—ఎందుచే?

మదనమాలీని —

చం॥ పరపురుషాభిలాష కుల • భామలకెందును గల్గదద్దియుం
దరుణులకుంజనించినను • దవ్వకజారుని గూడకుండరీ
ధరణిని జారకామినుల • దార్ద్రమడంపగడంగుల్లెల్ల యా
నురకరిబట్టికట్టుటయ • మూక సరోరుహతంత్రసంతతిక.

[వినో. మద. మాన. చరిత్ర. ప్ర. సం.]

మాన — అట్లనా ?

మదనమాలిని — ఖేను.

మ॥ పరలోకాదులకుం భయంపడుచు స • దా మాళిరోరత్నముల్
పరుగూడంగఁదలంపకుండెదరు పో! • ప్రఖ్యాతివోనంచు నీ
ధరణింగామిని జారుగూడగడగక • దామెంతవారై ననూ?
పురుషుల్ వారలతప్పు బట్టుగలరే! • పూజొండ్లు సంసాధ్యలే !

[వినో. మద. మాన. చరిత్ర]

మాన — ఎట్లు! స్త్రీయందంత సామ స్థియునైతము నున్నదా ?

మదనమాలీని — ఓహో! ఏమో నూ సముగ నాశ్చర్యపడుచున్నా లే!

శ్లో॥ విచారం తేన మంత్రేణ తంత్రేణవినయే సచ

వంచయం నరంశత్రుః ప్రహ్లాదసమపి క్షణాత్.

[వినో. మద. మాన. చరిత్ర. ప్ర. సం.]

ఇత్యాద్యర్థ ప్రయుక్తంబగు నార్యవాకంబులు మనము విను
టలేదా ?

మాన — (విస్మితముగ) ఆహాహా ! మదనమాలిని !

ఉ. నిక్కువమేవచించితివి • నిర్మలమానసవౌట, నందుచే

నెక్కుడుమెచ్చుకొంటిమది • నెంతయొ, కాని, త్వదీయజాతి బెం

పెక్కుసమ తావిషయ • వృత్తులఁజూడగనిన్ను మాత్ర మే

ఫక్కిగనమ్మనొడగిన • పద్ధతినేనికనుండ కిమ్మహిక.

ఆనం — (వారించి మానపాలుని స్పృశించుచు) మితమా! ఇదేమిటి?

మాన — ఏమున్నది ?

ఆనం — ఇంకేమున్నది! రామాయణములో బిడుకలాటయను సా

ముఁ దార్కాణించుచుంటివి.

మాన—(కోపముగ నాతని విదళించిలేచుచు) నీ కేమి తేలియు నట్లుండుము.

ఉ. బలటన్న స్త్రీలె కడుఁ • బృద్ధినియిట్టి సమ లైనచోఁ

అబ్బనొక్కొ పూరుషుల? • కాయమునక రుధిరంబుఁగల్గువాఁ

డే లివంచితుండయెడో ! • యెంతయు రక్తము జచ్చిన వాఁ

డాలి నొనుగాక యది • యెంతయు నాయెడసాగివచ్చునే ?

(మదనమాలినిజూచి) రా ! వినుచుంటివా? (మజలనానందుతో) ఆనందా !

ఉ. తప్పక దీనికీగృహమె • స్థాయిగనుండెడు నటులింక నే

నెప్పగిదిజరించెదనొ • యేర్పడఁజూడుమ యెంతమాత్రమీ

గొప్పలు సాగనిచ్చెదనె ? • కోమలి దానిభవిష్య మెంత! నూ!

తప్పలె పూరుషుల్భవిసి! • తన్నియొకర్తుకె గట్టజానొతో !

మదనమాలిని—(అన్నహృదయయై తనలో)

ఉ॥ అయ్యె యిదేమికర్మమొకొ! • యట్టయెదోయొకమాటమాటచే

నెయ్యె యో వచింపనిది • యేమి! మహాగ్రతకొప్పి యిప్పు డా

నెయ్యెపుకాని సైతమును • నీతివిదూరతఁజేరి దూఱుచుక

జయ్యెన నట్టివైచినను • జంపెడువాని విధాననుండెడికి.

ఉ. ఏరిక నేమిసేయగల • యెవ్విధి నియ్యధిపాగ్రహాగ్రతక

మానువుదాన ! దేననణు • మాత్ర మపాత్ర తనాని నానితో!

పోనొకకానిపోనిపని • బూనితో! నన్నిటు విన్నబుచ్చుఁగా

దేనికొకో! విధి! ననిక • దేనబ్రవర్తిలఁజేసెదోకదా !

(అనుచు నిర్విణ్ణయై మానపాలుని జూచుచుండును)

మాన—(ఆనందునితో) మిత్రమా !

ఉ. జాలమి కేల ! నా కేదియొ • సంశయమయ్యది నేటికిప్పుడి

బాలవచోమృతామహిమఁ • బాసెను సర్వము నేటినుండి నూ!

యేలలిజాగ్రతనెల్లఁగు • చెట్టులనేనిక నుండనొప్పునో

యాలలినుందునింక, యిసి! • యాడుఁదిపూరుషుమించుటోర్తునే!

రమ్ము. (అనుచు నానందుచేయిఁబట్టుకొని గుంజకపోతావు చుండును)

మదనమాల—(ఆత్రముగఁజెలితో) ఇదేమే! (అనుచువారలఁజూపును

చెలి—ఏమోనమ్మా ! (అని పెడమొగమున బెట్టుచు నొక ప్రక్క బోవును)

మదనమాలిని—(బీభత్సహృదయమున తనలో) అయ్యో ! అయ్యో నిష్కారణ సంఘిత మహోగ కోపంబునఁ బోవుచున్నాఁడే యిదేమి చేయనగు ? వివాలున నాతనికడ్డమగుచు మహావినయము హృదయేశ్వరా ! ఒక్కమనవి.

మాన—ఇంక నీమనవికి చనువొసంగను, శీఘ్రము నావలకుఁ జనుము.

ఆనం—(మానపాలుతో) ఇదిగో నామాటొక్కటి వినుము.

మాన—(ఆనందువై పు దృష్టిమఱిల్పును)

ఆనం—స్వరూప మాత్రాబలలగుమాత్రమునే స్త్రీలను నిర్లక్ష్యతఁజూడ జనదు. స్త్రీయనఁగా సర్వసమ యగుఁ బ్రకృతిస్వరూప, పం మూనుచో నెట్టి దిట్ట నట్టిటానర్పఁగల శక్తిగలట్టి దాడఁది. మించుచో నెంతవిరాగు ననురాగునొనర్చి సరాగమున మెలఁ గల్గ దాడుఁది. ఇప్పుడైనను నీమద మాలి నీవిధముగ బేలగ బ్రాంచుచున్నప్పుడే యీమె ప్రాన మంగీకరించి జాలేవహి వుము ? లేదా చెడెదవు. ఎన్నిభంగు ను జూచినను నీమదనమాలి నీ మహారాజు మహావిద్యత్పతివతయని మాత్రము రూఢి నమ్ముము. నమ్మక నీచే జేయనగు నదేమియులేదు. సహధర్మి యందిట్టి యపనమ్మకముఁ గల్గువాఁడు నిరంతరమును విస్పృష్టముగ దుర్వహ దుఃఖభాజనుండగుట నిక్కము. పెక్కెల ?

కం. స్త్రీయే సుఖమునుగూర్పును

స్త్రీయే దుఃఖంబునించు , స్త్రీయేయధిక

శ్రేయాశ్రేయంబులనిడు

స్త్రీయే సంసృతినిముంచు , దేల్చు న్మగుడక.

ఈ విషయమెప్పటికిని ముఖవక్తము. కేనిదే పోవుచుంటి. విద.

నీయిష్టము. (అనుచు నిష్క్రమించును.)

మాన—(సాలోచనుడై యుండును)

మదనమాలిని—(అతంతవినయముగ) మనోహరా ! (అనుచు నాత.

ముఖము నిరీంచుచుండును)

మాన— (ఆలోచనాంత తిరస్కారముగ) ఈ యానందుని మాటల

కేమిలే? (ప్రక్కనున్న మదనమాలిజాచి)

శా॥ ఓసీ ! నీవికచింతనొందకుము ! నీ • వొక్కర్తువేస్త్రీవా! యే

స్త్రీసామ్యము దొడ్డదేయనుచు నీ • దివ్యామలంబౌమన

స్నేహాక్షంబుగజెప్పి యుండెనుగదా! • చింతిల్లనీకేటికి?

నాసామ్యమునెట్టిదో! కనుమిదో! • తస్వీ! యిదేపోయెదన్.

(అనుచు నిష్క్రమించును.)

[అంతలో నేపథ్యంబున కవాటబంధనధ్వనికల్గగా మదనమాలిని బెద

ఱుతో నలుదిక్కులఁ బరికించుచుండును.]

చెలి—(ఆత్రముగఁ బ్రవేశించుచు) అమ్మా !

శా॥ ఇంకేమున్నది?

మదనమాలిని—యేమిటేయది!

చెలి—కటా! • యింకేమిటే! సూవే! యీ

వంక ద్వారములెట్లు మూయఁబడెనో! •

మదనమాలిని—ద్వారంబులా!

చెలి—యానె దు

శృంకన్నీయెడనొంది నీపతియెయీ • వణ్ణాత్రమున్ జాలియే

వంకన్ లేకిటు జేసిపోయె మన మే • వృట్టింక బందీలమే॥

(అనుచు భీభత్సమనమున జేతులు పినుకుకొను చుండును)

మదనమాలిని—(భీభత్సముగ) ఆఁ! అంతపనే జరిగినా! హా! నిష్కల్మ

ష దయనయ్యను నిరంతర కారాగారోపమాంతః పుద్ధగాఁ

గావల వచ్చెనా! విధి! ఏమిది! సత్యశీలనగు నన్ను సమస్తరాజీ

లోక ప్రచార నిందోపహతను గావించెదో! హా! హా! హా దై

మా! సాటివారలలో నగుబాంట్లకు హేతువగు నాకీతప్పులేని శిక్ష

నేలసంప్రాప్తింపఁజేసితివి!

చెలి—(వారించి) అమ్మా! స్వయంకృతాపరాధమునకుదై వమేమి చేయు?

మదనమాలిని—ఆఁ! ఏమి! స్వయంకృతాపరాధమా? (కోపముగ) ఛీ!

నోరుమూయుము! ప్రస్తాపసందర్భమున నిజము వక్కాణించు

టపరాధమా?

చెలి—నీనిజమేమమ్మా? ఎట్టిపురుషునైనను వంచింపగలట్టి ప్రాధతమున్న నే నేనొండు సమ నని గాజులు గలగల లాడించుకొను బైటకురావలె. లేనిచో యధాస్థితి ముడుచుకొని మూలఁ బ్రాలాటయే స్త్రీప్రవృత్తి. అ చో నీవెందు నాటితేఱుఁ బ్రాధ్యము గల సమ వని బెట్టంపుఁ గట్టిండగుఁ బభుముందు నట్టువట్టి బింఁపు టంకానఁ జిట్టాడితివి? అందునే కిట్టి శాస్త్రినొనర్చినాఁడు.

మదనమాలిని—అందుకేది శాస్త్రియా?

చెలి—బోను. ఆతఁడు బలేపక్కాపనిఁ గావించినాఁడు.

మదనమాలిని—నేనంతకంటెఁ బక్కాపనే కావింపఁగల నెఱుంగుదువా?

చెలి—అఁ తే వితేటలే యుండుచో నింతవిచారమేల?

మదనమాలిని—నాకట్టి సామ్య ములేకనే యిట్లు విచారించు చుంటి ననుకొంటివా!

చెలి—మఱి దేనికి?

మదనమాలిని—భర్తృవంచనాదోషం వెఱపొందుటచే!

చెలి—(సాక్షేపముగ) ఎట్లెట్లు భర్తృవంచనాదోషంపు వెఱసా? ఆవెఱ పెట్లున్నచు నిపుడు చేయనగు నావంచనా విధానమేదో కొంచె మెఱింగింపఁగలవా?

మదనమాలిని—ఓసిపిచ్చిదానా! ప్రపంచమున నుత్తమమగుఁ బ్రగల్భవారల కెవ్వటి కప్పుడే యొప్పిదమగునెత్తుకెత్తు సిద్ధముఁ దోచుచుండును. చూచితివా!

సీ॥ ఏనాదునిర్మల • హృదయంబుఁజెలువొంద

మదిఁదోచినంతబై • లృఱచియుంటి

నానాదునిర్మల • హృదయమే మలినమై

నటులఁదోచఁగఁ జేయు • దమలనొచు

నేనాదుకర్మ వ • శాన నానిష్కల్మ

షాయితవాక్కురో • షాత్తమయ్యె

నానాదుకర్మ వి • ధానమే కల్మషం

బైనట్లు తోపించు • దసతిఁగాక

గీ॥ యెట్టినాపతి నాయందు • నేమితలఁచె
నా నాపతియే యందు • నమరినట్లు
హృదయమందుఁ దలంచి వి • భ్రాంతుఁడయెను
నట్లులొనరింపఁగలదాన • నబలఁగాను.

చెలి—అనఁగా!

మదనమాలిని—(వినిపించుకొనక మానసాలునుద్దేశించి) మనోహరా!
నీయూకృతికి ప్రతికృతిఁజేయు సామ్యము నాకు లేకపోలేదు.
ఉన్నను ఎట్లుచేయుదు. నేమనిచేయుదు.

మ పతియెబ్బంగి నకృత్యుఁడైనసతి • యైభాసిల్లు నద్దేమి ప
ద్ధతిగా నాతనికృత్యమంతయు నకృ • త్యంబంచు నెంచన్దగు
సతియేయైన ధవుండు తన్నెటులనీ • షణ్మాత్రముఁ బ్రేమవ
ర్జితుఁడై తిట్టినఁ గొట్టినన్ మరియెదే • జేయ నసహింపన్వలెన్.
చం. అని యిటుధర శాస్త్రములు • నాపురఘోషిలుచుండ నేవిధి
బనివడి నీదుకృత్యమును • భావ్యముగాని యకృత్యమంచు నె
నముననెంచనో? మఱిఁక • మార్గమదెయ్యది నాగుబంధ ము
క్తిఁ గననొటకిమ్మహిని? • దీనిభరించుట నెట్లు లక్కటా?
(అనుచు విచారముననుండును)

చెలి—(తనలో) ఈమె తొల్తొల్తఁ బ్రభాతమేఘాడంబరముం టా
యేమేమో ప్రగల్భతలాడి తుట్టతుద కిప్పుడు తెలువేదియున
గానక చింతిలుచున్నది. (ప్రకాశముగ) అమ్మా! మఱిలనేమి
కతంబునఁ జింతిలుచున్నావు?

మదనమాలిని—(దీనముగ) ఏమియును స్ఫురించుట లేదే?

చెలి—మఱి నీప్రగల్భతంతయు నారంభ సంరంభమేకాని అత్యంతమగు
సంబంధసంరంభముగాదను?

మదనమాలిని—(సవిచారసాలోచనములతో) చెలీ!

చం. విధికృత మెట్టులేననుభ • వింపకఁదప్పదు కాన బుద్ధిఁబె
న్నిధినగుదేని నాహృదయ • నీరజనిర్మలత హింపకె
వ్విధిఁబతి నాయెడ న్దలఁచె • వేగము నవిన్ సంచరింతు స
త్పథమినుమంతయు నివ్విడక • భామలజ్జా నాననొప్పుచున్.

చెలి—అమా ! నీవేమో ప్రతిన విధంబుగఁ బుట్టించుంటి వేకాని నీ
భావ—దో బోధపడుటలేదు,

మదనమాలిని—నాభావ మింత మాత్రమునే నీకుబోధపడునా? ఇప్పుడు
నాహృదయమెట్టి కపటరాటక కథారచనోద్యక్తయై
యెంత సంరంభముగ నెంత వింతగుఁ జిత్ర విచిత్ర రంగంబులఁ
జిత్రించుచున్నదో నీవేమెఱుంగుదువు ?

సీ॥ రతివాంఛఁ జెలరేగి • రతనొయారతనీఁగి

దేనందు నానంద • మాననొప్పుఁ
గులుకుతో, జెలువుతో • వలులందు వలులొంది

దేనందు నానంద • మాననొప్పుఁ
దనివోవఁ దనువోవు • ఘనతరాలింగ త

దేనందు నానంద • ననొప్పుఁ
గొట్టానఁ గొట్టాడి • బిట్టానఁ జిట్టాడి

దేనందు నానంద • మాననొప్పు

గీ॥ న సర్వైహికాంక సం • ఘట్టఘట్టి
తా సుఖ సంగ మావాప్తి • నమరుచుండు
జాంబంధమునకన్న • జగతిమిన్న
మార్గమున్నదే, కామినీ • మణులకెందు॥

లి—(విస్మితముగ అమా ! నీమహాపవిత్ర హృదయసాగర్ధంబున
నిట్టియా చనా త రంగంబు లభంగ భంగురంబులుగాఁ బొంగి
పొరలుచున్నవేమి ? ఐనను నీకామార్గ మెట్టు లభ్యము ?

మదనమాలిని—ఓసి పిచ్చిదానా !

సీ॥ ఏనర్వసుఖముల • కీలనాస్పదంబౌచు

నేవృత్తి రహితౌదు • నేర్పకైన
నేనర్వపుణ్య ఫ • లీనచూహ్యయ మొప్పి

యెది దివి ముఖ్యమా • నేర్పకైన
నేనర్వశృతిసార • మై సౌఖ్యసాగరం

బైయేది స్తుత్యమా • నేర్పకైన

నేసర్వవిధమునో • ల్లాసినీత్వతఃజెందు

చేదిడు నానంద • మేరికై న

గీ॥ నట్టి వ భిచార జన్యమే • యవ్యయులగు

నవ్య యంగార నాయకీ • నాయకులకు

శక మే నుతింపఁగ నదే • సంతతంబు

స్వీ పతియందుఁ గనిసంత • సింఛదాన॥

చెలి—(సాక్షే పముగ) ఓసి చాదస్తురాలా ! నీయపతి యందిప్పుడు
తనుచున్న వ్యభిచారజన్యంబగు సంతసంబు న్న వేఱుగాఁ గనదగు
నదేమున్నది ?

మదనమాలిని—ఓసీ ! నీవేచాదస్తురాండ్రలోకెల్లఁ బ్రపథమురాలవు.

చెలి—ఎట్లు ?

మదనమాలిని—ఇంతవరకును నీకసలు వ్యభిచార శబ్దా మేదో తెలియదు

చెలి—నీవు చెప్పుము ?

మదనమాలిని—స్వీయపతియందు జన్యమగు సంతసము ఆభార్యలగు
వారలకుఁకాచార ధర్మంబుకాని, వ భిచారజన్యంబుకాదు.
వ్యభిచారశబ్ద జన్యంబగు సర్థమింక. అట్టయ మన్యాభినారికల
యందొప్పు, నేనుమాత్ర మట్లుగాక స్వీయాభినారికనై నాసతీతఁ
మున కెట్టి లోటుఁ గలిగింపకనే తద మనుభవింప నిశ్చయ
చితి.

చెలి—బాగనేయున్నదికాని యిది పొసఁగుటెట్లు ?

మదనమాలిని—దీని విధాన ప్రకరణమంతయు నామనసు నందప్పుడే
విధించియుంచితి.

చెలి—ఏమని ?

మదనమాలిని—నావర్తమాన వృత్తాంతమును నానిశ్చయంపు భావివిధా
నమును నే న నాచెల్లెలగు మదనవతికి, నాభర్త యెఱుకనే
యొకపుష్పండుక గర్భిత లేఖ ముఖంబునఁ దెలియఁచేసెద
అందుమీద మదనవతి పురుష్కవేషధారిణియై యీవసుమాన
నగరముఁ బ్రవేశించి సత్రవర్తనమున నానాఘని చెల్మిగాఁగ
తదనుగ్రహంబున యీసౌధాంతర సామీప్య నిష్కుటం

నొక నివాస యోగ్యంబగు గృహముఁ దనకై నిర్మించుకొని
యందుండి భూగర్భిత రహస్యద్వార మొందు నిట కేర్పరచును.
పిదప నెట్టెట్టి చాతుర్యక్రియ లొప్పారుచుండునో, మునుముందు
నీవే చూచి గహింపఁగలవు.

చెలి—(సంభ్రమాశ్చర్యములతో) అమ్మ ! అమ్మ ! ఎంతగడుసుదాన
నమ్మ ! నే నేమోయనుకొంటిఁ గాని యెంతలో నెంతయూహ
పోహములుఁ గలజాణవైతివి ?

అ॥ మొదట మొదటనెంత + ముగుదుగా జెలఁగితో

యంతకన్నజాణ + వైతివిపుడు

బాలవైన విబుధ + బాలమందున నీదు

ప్రతిభయెల్ల యెప్పుడు + రాణగాంచు॥

మదనమాలిని—ఐనచో నాయూహ నీకుచాలగా నచ్చినదే కదటే?

చెలి— ఆతురముగ) నచ్చినదిగాని. నీవసలు చలచి త్తవు. అందుచేత నీ
వివృఢింతగా యూహించి చూపింప నిశ్చయించిన నీచాతుర
పోహాణతంతయు సా కక్రియఁజూపెట్టుదో లేదో యని సంశ
యముగ నున్నది. ఇదిగో నీహస్త మీహస్తమందుఁ జేర్చి నే నీకా
ర్యముఁ దప్ప కొనరైదనని ప్రామాణికమొన న గాని నీయిట్టి
కృతనిశ్చయమును నేను నమ్మజాల.

మదనమాలిని—(నుస్మితముగ) ఓసిపిచ్చిదానా! అట్లే ప్రామాణికమొన
రైద నిదుగో పట్టుము. (అనుచు దానిచేతులోఁ దనచేయినిడి)

ఉ॥ ఎన్నివిధాలను నృహత + రేంగిత రంగిత రంజితాన, నా
చిన్నియచుంగుఁ జెల్లికిఁక + జిత్రత జిత్రతపుం బతత్రచే
నున్న కథాంశమెల్లఁ గడు + నున్న నవీన విధానమెల్లయు
గన్ననఁ జేర్చుదాన విని + కన్నలు మిన్నగనెన్న నన్నెద॥

ఇదియెల్లను సత్యము. సత్యము. సత్యము.

(అనునం లో నవనికజారును)

ఇది ద్వి తీ యాంకము.



స తీ శ్చ ం గా ర వ తి.

తృ తీ యాం క ము .



[ప్రవేశము—నూనపాలునికోర్టు.

[నూనపాలుడును మంత్రియు నానందుడును శాస్త్రీయు
నుచితపద్ధతి సభ నలంకరించియుందురు.]

మాన—(మంత్రినిజూచి) నీకీదినము గతదినసంబంధపు వ్యవహార శేష
మేమియునుండదా?

మంత్రి—ప్రభూ! ఎంతమాటయనుచుంటివి?

మాన—(విస్మయముగ) అదేమి?

మంత్రి—మహాపాలతిలకమా! నీకీవిస్మయమేల?

గీ॥ పరధన పరదారాసక్త • నిరతు లేవని

రాజ్యమున నుందురోయ • రాజసభకు

చింతచింతలౌ తగవులం • తల బెరిగి

వచ్చుచుండు నెప్పుడూ దీటు • పాలులేక.

అంతియేగాని మన రాజ్యమునంద్మ వెవ్వియు నింతవరకును జరిగి
యుండ లేదు. కాలవై పరీత్యముగల్గుచో నింకముందేమో చెప్పజాలను.

శాస్త్రీ—(వారించి) ఎన్ని కాలవై పరీత్యములు గల్గిన నికముందేయేమి
యీభూపాలుర చండశాసిత ధర్మపాలన మందట్టి విచార మనవస
రము. ఆనందా! నీయభి పాయ మి? (అనునంతలో)

(రంగమున నొకపెట్టె దొంగ, భటుడు ప్రవేశము)

భటు—(దొంగనునెట్టుచు) గాడ్డ! నొర్రూసుకోని ప్రభువుగా రొద్దకు
బద! (దొంగనెత్తిపెట్టె క్రింద బడగా వానిని కొట్టుచు) మం
దుదీన తిన తిన బెట్టుకో.

దొంగ—(పెట్టె నెత్తుకొనుచు) ఏమోయి మహాదర్పం జూపిస్తుండావే!
నేనెట్లయిన నా రాజు పాదాలీదబడి తప్పించుకుంటా. అప్పుడేమిం
చేస్తావోయ్?

భటు—ఇంక నీవీలోకాన్ని తప్పించుకోవాల్సిందే!

దొంగ—అంటే?

భటు—ఓ రెధవా! చచ్చి మన్నుకావడంరా!

దొంగ—మన్నుకావడం అంటే? నన్ను చంపి పూడ్చేస్తాడేంటి?

భటు—పూడ్చేయడూ! నిల్వూ నురితీయిస్తాడు.

దొంగ—నిన్నా? నన్నా?

భటు—ఆ! (ఈడ్చి చెంపపై కొట్టచు) అంత కొవ్వెక్కిందంట్రా!

దొంగ—((కిందఁబడిపోవుచు నుచ్చస్వరంబున) ఓరినీతాడుదెగో!

భటు—ఏదీ మళ్ళా నోరెత్తు? (అనుచు నొడినుండి కత్తిఁదీయుచుండును)

దొంగ—ఇదుగో మ కొట్టావంటే మర్యాద దక్కదు జాగ్రత!

భటు—ఏంచేస్తావోయి

దొంగ—ఏల్లోరికి చెప్తా.

భటు—ఏంచెప్తావ్?

దొంగ—నీభైష్యానికేల్లోర్కే చెప్పాలా! నీగుడ్లు వీకించటానాగు
మాత్రాకు చెప్తే చాలూ!

భటు—(సాలోచనముగా) ఏందీమాట! ఏల్లోరంటే ఏల్లోర్సరే. నా
గుడ్లు వీకించే యా గుమాస్తా యెవరు? (అనుచు దనలో నాలో
చన మభినయించుచుండును)

దొంగ—(ఉలుకుపాటున తనలో) అరరే ఎంతపొరపాట్బుడ్డి? ఆమణి
మంతగుమాత్రాగారెంతో బతింవిలాడి బతింవిలాడి ఎన్నో బుద్ధు
లైప్పి యీ పెట్టిస్తే సరే ఆయనైప్పినట్టే దొంగాల్నే ఎట్లా
నటించాల్లో అట్లా యింతవరూ తప్పకుండా నటించా. బాగా
నేవుంది. ఆఖర్కు ఈడకొచ్చేయాలి ఆగుమత్తానుండానే!
(నోరుమూసుకొనుచు) ఇంకానయం. గాచారం మంచిది. ఆయే
ల్లోరి వేరింకా గ్యాపకం రాలే. వచ్చినట్టయితే కొంపమునే
ట్టుగా ఆయనైయా బైటపెట్టేవాణ్ణి. ఎప్పుడేడ్చిన దొంగితన

ఈదొంగతనం. ఏదో కాలకర్మవశాన కడుపులోకి గంజిలేక తిరిగేవాణ్ణి. అట్లాగే తిరక్క ఈ అడ్డం వై నవాళ్ళచేతుల్లో తన్ను లింటాని కొప్పుకొన్న దొంగతనంగాని ఏంవుందిమటి. ఒకాల నిజంగా చెయ్యాలనుకుంటేమాత్రం దానిలోవుండే మామ్మరా స్వాలందర్కీ తెలిసేడుస్సె? దాన్దంపతెగలే పాడుదొంగతనం. ఈకాసేపెట్లాగో వోడ్చుకుంటినా నాదైద్రం అంతా తీరిందన్న మాటే. ఆగునూత్తా చెప్పిందబద్దాం తుందా? పోతేమాత్రంనాకేం, ఆమణిమంతచేటి కాళ్ళమీద నేపడతా. ఆమర్చేపొయ్యా ఆమణిమంతచేటిగాడిక్కడి కొస్తారని ఆగుమాత్తాగారే చెప్పా రుగా ఇంకేం.

భటు—(చప్పరించుచు) ఊఁ హూఁ ఈయెధవలకు సంఘాలులేవు. పాడు లేవు. ఉంటేమాత్రం గుమాస్తా యెందుకు? ఇదంతా టలాయిం చటానెక్కత్నం. అంతే, (ప్ర) ఓరీ నాగుడు ఊరబీజేనిగుమాతా యెవరో చెప్తావా? పళ్ళూడదన్న ముందేమి? AND (ముందుగా) బోవును)

దొంగ—బాబూ! దణ్ణంబెడ్డా తన్నకు తన్ను

భటు—మటి తిన్నంగాఁ జెప్ప.

దొంగ—(తిరస్కారముగా) ఏదోయి నీకు

భటు—(జనాంతికముగ) అయింది: (వానితో) ఓ

దొంగ—నేనెత్తుకోలేను.

భటు—నేనెత్తెవఁ బట్టుకో!

దొంగ—ఎవఁడు మోస్తాఁడు?

భటు—ఆఁ అయిందే! ఇఖ నిన్ను నమ్మరాదు, ఇయ్యగోపట్టు. (అనుచు నొడినుండి సంకెళ్లు దీయును)

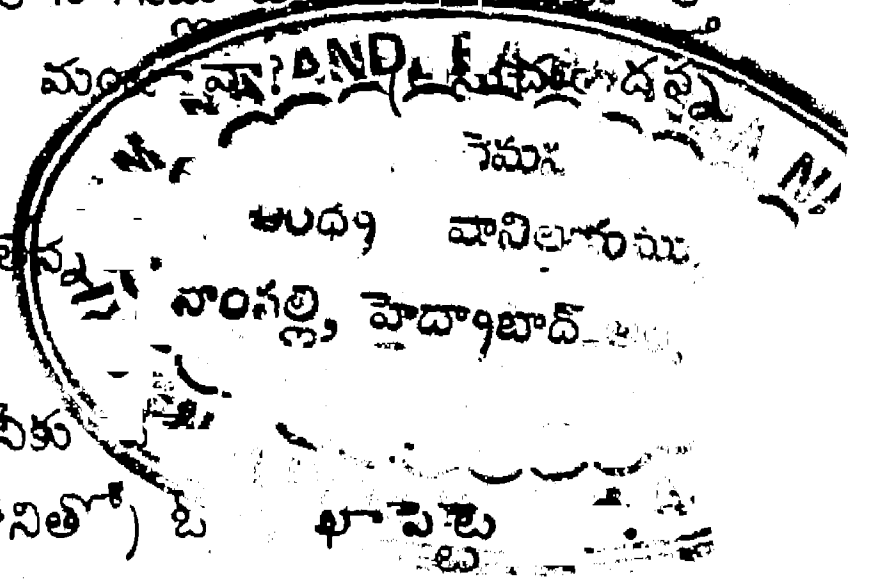
దొంగ—(ఆశ్చర్యముగ) అదేంది!

భటు—ఏదోలే ట్టు. (వానిచేతులకుఁ దగిలించును)

దొంగ—సంకెంటే ఇవేన్దయ్యా!

భటు—(పెట్టెను వానినడుముకు బిగించి) ఆఁ ఇవేలేయిఖవడ.

దొంగ—మత్తెతే దొంగనుబట్టుకోడంతోటే తగిలించాలంటారుగా.



భటు—నాకూ దొరక్క దొరక్క నేటి కాలానొక దొంగదొరికితే
కొత్త బిచ్చగాడిప్రొద్దొంది, పద! పద! (వానినెట్టు సంతలో, బభ్రు

సన్నిధిఁ జేరుదురు)

ఆనం—(శాస్త్రవిజూచుచు) శాస్త్రులుగారా! అటుచూడండు!

శాస్త్ర—(దొంగనుజూచి) ఇదేమి?

మంత్రి—(భటునిజూచి) ఓరీ! వీడెవడు! యీపెట్టెయేమి?

భటు—(తలయొగ్గుచు) మహిపాలవరేణు లకు జోహారు, వీడొక దొంగండి.

మంత్రి—వీనినెక్కడ పట్టుకుంటివి?

భటు—పట్టంబైట గులచాటు నొఖపెద్ద గొంధిసి ఆగోతిలో ఈడి
పెట్టెను బూడ్చుతూ లెచప్పునాడఁ బట్టుకుం .

మంత్రి—నీవదెట్లు న్నెట్టఁగల్గితివి?

భటు—అప్పుడు నాకాడ ఫారాతిగ్గిరేవంతు.

మంత్రి—అంతమాత్రమునే గుట్టలచాటునుండువాని నెట్లు గన్పెట్టఁగ
తివి?

భటు—ఈడాగుట్టలచాటునుండి తనపనేరై నా సూస్తారని కాంవాలా
అప్పుడప్పుడు బైటకువచ్చి తొంగితొంగి సూస్తూ మ. లోపల
కళ్ళ మొదలెట్టాడు. ఆదిచూచి ఆహా! ఇదేందో దర్భంగా
వుందే అని చప్పునఁబోయి పట్టుకుంటి.

గొంగ—(పై నఁజూచుచుఁ గాలాడించుచు కూనరాగములు తీయుచుం
డును.

మంత్రి—ఎఁడా తొంగిచూచునప్పుడు నిన్నుచూడలేదా?

భటు—చూచేకాంవాలా, చప్పుప్పన యీపెట్టాగోతిలోఁ బడేసి గంధ
గోళంగా మట్టితోస్తూన్నాడు. అంతలోనే నేనమాంతంగాఁబోయి
గబాని పట్టుకుంటి.

మంత్రి—వీడి పెట్టెనట్లు పూడ్చుటకుఁగల కారణమేమో మొదట
నమ్మదిగా నడి తివా?

భటు—అడిగితేయేం. యెంతడిగినా సమాధానంచెప్పక నన్నువదలించు

కొని వెళ్ళాలని యెంతో పెనుగులాడటం మొదలెట్టాడు. ఇంతకు బండామండాకొడుకును గన్కపట్టిన పట్టువదలకుండా తిన్నంగా యీ డుకొచ్చా.

మాన—(వారించి మంత్రితో ఇకచాలును దొంగను విచారింపుము.

మంత్రి—చిత్తము (భటునితో) ఓరీ! దొంగ నిటునభిముఖుఁ జేయుము.

భటు—చిత్తము. (దొంగనుజూచి) ఓయబ్బో! వీడు సంగీతాలు దీస్తున్నాడండోయి.

మాన—సంగీతాలు! (గద్దించుకొని దొంగతో) ఏయి ఇటుతిన్నగజూచి యడుగుదానికి సమాధానముఁ జెప్పుము.

దొంగ—(తుళ్ళుచాటున దిక్కులుచూచుచు) వోందిది!

మంత్రి—(దొంగతో) ఓరీ! ఈభటుఁడు చెప్పుచున్నదంతయు వినియుంటివా?

దొంగ—ఏల్వోరికి దండాలండీ!

మంత్రి—నీ దండాలటుంచి నేనడుగుదానికి ముందు సమాధానముఁ జెప్పుము.

దొంగ—ఏం సమాధానమో సెలవి ఁడీ.

మంత్రి—ఆసొత్తు నీచే నపహరింపఁబడి దని మాభటుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. అందు కంగీకరించెదవా?

దొంగ—(తనలో) ఏంవిటో యీపాడుమాటలు నాకు తొందగా అర్థమేకావు. (అనుచుఁ దలగోకుకొనుచుండును.)

మంత్రి—తీరగాఁ జెప్పుము.

దొంగ—(తనలో) ఇదెక్కడి తొందరోయి పాడుతొంద

మంత్రి—ఏమిరా? ఒప్పుకుంటివా?

దొంగ—(తనలో) ఇదేడదో మాయవీడ తొందరొచ్చిందే (ప్ర) ఏల్వోరల్లా తొందరేస్తా రెల్లాంకి. ఏల్వోర్ముందెల్లా చెప్పాల్వో ఎ చెప్పాల్వో ఆపద్ధావతంతా మరేపోయ్యానా? మళ్ళా గ్యాపం తెచ్చుకోని చెప్పాల్సా మరొద్దండీ?

మాన—(వారించి మంత్రితో) ఇక వీనిప్రశ్నించుట కట్టిపెట్టి ఆ పెట్టె యందుఁగల సొత్తు ఎవరికేసంబంధించినదో విమర్శింపుము.

మంత్రి—చిత్తము (భటునిజూచి) ఓరీ! అపెట్టె నిటుదెచ్చివిడఁగొట్టుము
భటు—చిత్తము. (అన్చేయును)

మంత్రి—(లేచిపెట్టెను మీపించిచూచి) మహీపాల వరేణ్య! ఇవే—
యొక రాజరమణునింటఁగల రత్నములని తోచుచున్నది.

మాన—(విస్మితముగ లేచి సమీపించుచు) అట్లనా?

మంత్రి—(యొకరత్నముఁదీసి మానపాలునకిచ్చుచు) ఇటుచూడుఁడు!

మాన—(అందుకొని పరిశీలించుచు సంతసముగ) ఆహహా! ఎంత విలు
గల రత్నంబులివ్వి?

మంత్రి—(పరిశీలించుచు నందుఁగలచీటిఁజూచి) “రత్నవర్తకమణిమంత”
(అని చదువుచుండును)

శాస్త్రి—(మంత్రినిజూచి) కొంపఁదీసి రత్నవర్తకమణిమంత యన్న
న్నారేమండోయి?

మంత్రి—అట్టిపేరుతోఁ బ్రతియొక్కదానికి చీట్లంటింపఁబడి యు
న్నవి.

శాస్త్రి—(ఆనందుఁజూచి) ఆనందా! ఇకఁ గొంప మునిగిందన్నమాట.

ఆనం—(వారించుచు) త్వరపడకు.

శాస్త్రి—(క్రమక్రమకోపాభివృద్ధుఁడగుచు) ఏమిత్వరపడకు?

ఆమహానుభావుని రత్నములపహరించిన యీదొంగను మెత్త—
గాఁ జిత్తకపాడవక వీరుగాఁబట్టి యింకా మెదలకూరుకున్నాడు.
లేచి రాద్రమున పండ్లు పటపటలాడఁగా దొంగపైఁబడుచు
రీ ఛండాలుఁడా నిన్ను పిండిపిండిగా నలగఁబొడిచినను బాప
మున్నదా?

దొంగ—(భయమున నెఱఁగెత్తి) ఈయ్యెవరోబాబా? (అనుచు
బాటిపోఁబోఁగా భటుఁడు పట్టుకొనును)

ఆనం—(చప్పున లేచి శాస్త్రినివారించుచు) ఇదేమిటయ్యా? ఇ
నింతమందియుండఁగా నీకొక్కని యింతకోపమేల?

శాస్త్రి—(ఆనందు విదళించుకొనుచు) ఓరీ! విశ్వాసఘాతకుఁడా! నీన్న
గాక మొన్న నేకదా నీవేమో వేదాంతార్థములు బాగుగా భ

ము జెప్పెసివాడవని యీముప్పేటల రత్నహారమునీమొగానఁ బెట్టి
నది! ఇంతలోనే మఱచితివా?

రీ- ఆనం — మఱువలేదులేరమ్మో! (ఆతనిచేయిఁబట్టుకొని మెల్లఁగా నానచ
ముపైఁ జేరును.)

మాన—(మంత్రినిజూచి) ఈయపహరింపఁబడిన సొత్తుగలవారు వీరల
చక్కని యెఱుకనేయున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నదినుమా? (అనుచు
నాసీనుఁడగును)

మంత్రి—ఔను. (అనుచు నాసీనుఁడై యానందుఁజూచి) ఆర్యా! ఈ
రాపహృతముగుఱించి శాస్త్రిగారికి తత్తఱపాటేల?

ఆనం—అమాత్యశ్రేణురా! మీరారత్నవర్తకమణిమంతుఁగూర్చి యిది
పరలో వినియుందురో లేదోకాని యిప్పటికి రమారమి యైదా
రు మాసములునుండి మనపట్టణమున రత్నవ్యాపారము నేయు
చు బీదసాదులఁగనికరించుచుఁ బజలచే మణిమణిమంతుఁడు
మిగుల భాగ్యవంతుఁడనియు, ధర్మ లుఁడనియుఁ బుణ్యాత్ముఁ
డనియు మఱియుఁ బలుశ్రేణుంగులఁ బ్రఖ్యాతిఁగాంచుచున్నాఁడు.
ఈతనికింకను నన దేశంబుల వ్యాపార లంబులున్నవట. ఉండినను.

శా॥ విద్వత్పూజక రత్న వర్తక మహా • విద్యుద శఃప్రాభవో
ద్విద్వద్వర్తక సర్వభూతసమ సం • ప్రేమూర్ద చిత్తోన్నతిః
విద్వన్మండల మాచునొప్పెడు భవ • తృప్త్యందునేచేరి స
ద్విద్వద్వర్తకలఁగారివించు కతనః • విద్వాంస బంధుండయే॥

అందుచే నాతనికష్టమే మాకష్టముగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్నది.

మంత్రి—(శిరము కంపించుచు) ఓహో!

మాన—(మంత్రిఁజూచి) ఇకనాలస్యము నేయక ఆమణిమంతుసభకురా
నాజ్ఞాపత్రముఁబంపుము.

మంత్రి—చిత్రము. (ఆనందుఁజూచి) ఆతనినివాసమెచ్చట?

ఆనం—మీయాజ్ఞాపత్ర మొకభటునకిడి పంపుడు. మనభటులలో సైత
మాతని నివాసము నాతనియుదంతము నెఱుంగని వారుండరు

మంత్రి—(భటునిజూచి) ఏమిరా? నీవాతని నివాసమెఱుంగుదువా?

భటు—ఎఱుంగుదును. ఈప్రక్క మూడోవీధిలోనే యాతనినివాసః

మంత్రి—సరే. ఈ నూజ్జాపత్రమాతనికిడి సభకు శీఘ్రముగ నాతని బ్రవేశ పెట్టుము. (అనుచు నాజ్జాపత్రమొసంగును)

భటు—చిత్తము. (ఆజ్జాపత్రమందు ని నిష్క్రమించును)

మాన—(మంత్రినిజూచి) ఎప్పుడాతనిదర్శింతునా? యని హృదయము మిగుల ద్వరపడుచున్నదినుమా?

మంత్రి—ఈచోరాపహృతముగఁగఱించి యాతనిచే నెట్టి విన్నపపత్రము మనయొద్దకు రాకుండుటచూడఁగా నాకు మిక్కిలాశ్చర్యమగుచున్నది.

శాస్త్రి—మీకాశ్చర్య మగుచున్నదేమోకాని మాకేమియులేదు.

మంత్రి—ఎందుచే?

శాస్త్రి—ఇట్టి ముష్టిరత్నము లా భూలోక కుబేరునకు ఆకలియుగ కరునకు ఒకలెక్కా?

(అంతలో భటునితో మణిమంతుఁడు ప్రవేశము)

దొంగ—(మణిమంతునిజూచి యత్యానందమునఁ దనలో) అమ్మయారా నేవచ్చినాడమ్మా! ((ప్ర) ఏమండోయి! ఈంతా సంచంపు తింటున్నారు. ఏల్లోనికి దండాలుదండాలు రచ్చించండి రచ్చించండి. (మణిమంతుని పాదములపైఁబడును)

మణి—(భటునిజూచి) ఇతఁడేనా చోరుఁడు?

భటు—చిత్తమండి

మణి—(దొంగతో) ఓరీ! నీకువచ్చిన భయమేమియులేదు. ఆవలకుఁ బొమ్ము.

మాన—(ఆనందుతో) ఆవచ్చువాడే మణిమంతుఁడనువాడు కాబోలు?

ఆనం—(శిరఃకంపముఁ జేయుచుండఁగా)

శాస్త్రి—(ఆత్రముగ) ఔనొను.

మాన—(జనాంతికముగ ఆహా! ఏమాతని శాంతరసవచనములు?

మంత్రి—(భటునిజూచి) ఎరేనా మణిమంత్ర శ్రేష్ఠియనువారు.

భటు—ఔ నీమహానుభావులేనండి.

మణి—(మహావినయముగ) సభాసదులందఱకును వందనములు. (అనుచుఁదలయొగ్గును)

మాన — (సంతసముగఁడనట) ఆహ! ఏమావినయ రసప్రదర్శనము?
చ॥ ధనికునియందుఁ బండితుని • దాపు మహాబలవంతుపొంత స
ద్వినయము స్వర్ణసౌధమున • దింపిన రత్నపుదోరణంబలెక
ఘనమగు సత్ప్రకాశమున • గ్రాలుననంగను వీనియందె నే
గననయె సర్వరీతులను • త్కాలి వీనికి వీఁడెయిడగు.

మంత్రి — మణిమంత్రశ్రేష్ఠీ! నీవాయాసన మలంకరింపుము.

మణి — చిత్తము. (అనుచు నాసీనుడగును)

మంత్రి — (మణిమంతుఁజూచి) రత్నవర్తక మణిమంతుఁడననీవేనా?

మణి — ఆఱాగునే పిల్చుచుందురు.

మంత్రి — నీ వీ నగరమున రత్నవ్యాపారము సేయుచుంటివా?

మణి — చి ము.

మంత్రి — ఎంత విలువవఱకు?

మణి — ఏదో ప్రస్తుతమిచ్చటఁ గొంతవఱకే.

మంత్రి — ఆగొంతకే పరిమితియెంత?

మణి — గొంతయే యేమిలెందు? ఇచ్చటను నేఁబదివేలకోట్ల రూప్యముల
విలువకు తక్కువలేకనే వ్యాపారము జఱుగుచున్నది. కానిండు
అంతవఱకు నష్టమురాకుండా చక్కగా జఱుగుచున్నమీద చూడ
వచ్చునని ప్రస్తుత మంతటితో విరమించుకొంటి.

మంత్రి — (అత్యాశ్చరముగ మానపాలుఁజూచి) చూచితిరా! ఈతఁడెంత
విలువవఱకు వా పారముసేయుచు సామాన్యనివలె నటించు
చున్నాఁడు. ఇదం యు నిజమా! అన్యతమా? యనిసైతము సరి
దియముఁ గల్గుచున్నది.

మాన — (వారించి)

మ. అవునోయీ! యితనొక్కమోమునదెసూ? యా ర్యముప్పొంగఁగా
రవలుంజెక్కిన డిబొమ్మ! యనఁగాఁరాణించు స్త్రీవిహ్నముల్
నవలో? నవ్యపు ందరీయగు మరు • న్నారీమణియొక్కశ్చ
శ్రువో? యంచాసిరిసత్కళొప్పె నితఁడె • ట్లున్నాని సామాన్యఁడే?

మంత్రి — ఔను. ఇతఁడెంత విలువవఱకు వా పారముసేయుట నిశ్చయమే
కావచ్చును. కాని ఇంత విలువవఱకు వ్యాపారముసేయు నితఁడు

తగిన పరివారముతోఁ గూడుకొని జాగ్రతతో మెలంగక మనరాజ్యమున కెన్నఁడు లేని యవకీర్తిదెచ్చుటకుఁ గారణమగుచున్నాఁడు. అందుచే శిక్షాస్మృతి చట్టముననుసరించి యితఁడు శిక్షకుఁ బాత్రుఁడును ఇప్పటినుండి మనసహాయమువడసి మనకుఁ గప్పముఁ గ వలసినవాఁడునై యుండును.

మాన— యోస్మృతి చట్టమెట్లున్నను మనము విసికనుచున్న యీతని సన్నడవడికనుబట్టి చూడఁగా శిక్ష కేమాత్రముఁ బాత్రుఁడుకాడు.

మంత్రి—(మణిమంతునిజూచి) నీవీపట్నములో నింక నెన్ని దినంబులుందువు?

మణి—అడుగుచుంటిరికాన చెప్పుచున్నాను వినుండు. నాకిచట వ్యాపారము చక్కగా జరుగుచునందు మిక్కిలిలాభమే కనపట్టుచున్నది.

వర్తకమర్మ మొకరితోఁ జెప్పరానిదేయైనను

చం. మనుజుఁడు ప్రాణరక్షణపుఁ • బట్టుననొండె మఱెట్టిపట్టునక

నినువుగఁబొంకులాడినను • నిష్కృతియుండు ధరామరప్రభూ

జనములయందు సాధువుల • సన్నిధివెండియు దేవళంబులం

దున నన్యతంబులాడు ఖలు • దుర్భరనారకము క్తి యున్నదే!

అందుచే నిక్కమే వక్కాణించుచుంటి వ్యాపారవిషయ మాలాగునుండగా నాకిచ్చటనుండు దినంబులన్నియు బండితగోష్ఠిచే నిండుసంతో

పూరితంబులగుచున్నవి. ఇంతకన్న నాకు కావలసిన దేమున్నది.

గీ॥ అఖిల శాస్త్రపురాణేతి • హాసయు

మైన పండితగోష్ఠిక • న్యంబుడంబు

మీటి సంతసంబి నున్నె • మేదినందు

నెట్టి మనుజునకైన నె • పట్టునైన.

ఐనను చోరాపహృతముగాని, ఇంక నెట్టి సంకటముగాని తటస్థించకుండునట్లు నామూలధనమును అందుతో నాధర్మపత్నిని నివాసముంచుటకు సర్వజనాభేదంబగుఁ బ్రభువుగారి కోటయం దేమూలనైనను గొంత ప్రదేశముఁజూపు నచ్చట నొకగృహము నిర్మించుకొని యెన్నిదినంబులైనను నిర్భయముగాఁ గాపురముందు. నీకార్యమంతయుఁ బ్రభువుగారి యాదార మునందు మాదంపతుల యదృష్టమందు నున్నది.

మంత్రి— న. ఈవిషయముఁ బ్రభువుగారే యోచించి చెప్పవలె.

మాన—(మంత్రినిజూచి) ఈయనఘచారిత్రుడు తన ధనదారాసంరక్షణ
మై మనయండఁ గోరుచున్నాఁడుగాన నాచే సంగీకరింపఁబడినది.

శాస్త్రి—శుభమస్తు.

ఆనం—(తనలో) ఈవ్యక్తి విషయమంతయు నేమో యనుమానాస్పద
ముగా నున్నది. ఎన్నివిధములఁ జూచినను విజయదత్తుని కుమారు
రైల కళ లితనియందుట్టి వడుచున్నవి. ఎంతవఱకు నీతని నిజనివా
సమివ్వరుఁ బ్రశ్నింపరు. ఇదేమిపారవశ్యతయో బోధపడదు. అం
దఱుఁ బారవశ్యమునే మునిగి తేలుచున్నారు. కానిమ్ము! ఇపుడు
నాకు వచ్చిన యాతురతయేమి?

మంత్రి—(మణిమంతుఁజూచి) వ ర్తకశిఖామణి! ప్రభ్వంగీకారమాటచే నీవీ
యావరణమందుఁగల యీశాన్యభాగమందలి ప్రదేశములో
గృహము నిర్మించుకొని యుండవచ్చుఁగాని నీవ్యాపారమునకును
దీనికినిగలిపి యెక్కుడుగాఁ గప్పముఁ గట్టవలసినవాడ వగుదువు.

మణి—మీయిష్టము ననుసరించి సుంతకై ననుం బద్ధుండను.

మంత్రి—(భటునిజూచి) ఓరీ! నీవాదొంగ నొకవారము దినములవఱకుఁ
గొర్రునఁదించి యుంచుము.

దొంగ— ఆతురముగ) మణిమంతచేటిగారూ! రచ్చించండి రచ్చించండి!

మణి—(భువుఁజూచి) స్వామీ! వాఁడుశరణాగతుఁడౌటచే శిక్షించి ప్ర
యోజనములేదు. విడఁచిపుచ్చుఁడు. (దొంగనుజేరి) ఓరీ! నీవెప్పు
డిట్టిపనులుచేయక ఇదుగోళర మమ్ముకొని బ్రతుకుముపోమ్ము.

దొంగ—చిత్తం చిత్తం. (అనుచు నాతఁడి సరత్నముఁ గైకొనును)

మాన—(దొంగనుజూచి) పో! యింకనెన్నఁడు నిట్టిపనులుసేయకుము.
(నేపథ్యంబున ఘంటానాదము ధ్వనించగా నాలకించి) అదుగో
గంటయైనది. (సభికులఁగలయఁజూచి) మనమీపూట నింతటితో
సభవిరమించుదము. (అనుచు లేచును)

మంత్రి

ఆనం (ఏకగ్రీవముగ) చిత్తము.

శాస్త్రి (అనుచునందఱు లేచుచుండఁగా నవనికజూఱును)

మణి

అవనిక లేవఁగా

(ప్రదేశము. మదనమాలినీ యతఃపురము.

మదనమాలినీ యాసీనయై గ్రంథమొకదాని నవలొకించుచుండును. చెలి. శయనించియుండును. అంతలో భూగర్భమున చప్పుడగుచుండును. మదనమాలినీ— (చప్పుడునాలకించుచు విస్మయముగ) ఏమిది? చెలి!

(అంతలో మఱింతచప్పుడుకాఁగా ఆతురముగలేచి చెలీనిసమీపించి దానిని తట్టుచు)

శా॥ ఏమే యిచ్చట గబ్ గబంచు నిలకంఁపింపందొడంగెం జెలి!
యేమే వై శమలెమ్మలెమ్మిటను నాఁకేమో భయంబొచునుం
డేమే యెంతకులేవవేమి! యయయో? యింకేలనే జాగునీ
కేమైనన్నది మొద్దువాతెనొకొచ్చి యింకె ననుక లేవవే!
(అనుచుఁ దానిచేయిఁ బ కొనిలేపఁదీసి నిలువఁబెట్టును)

చెలి— (కనులునులుముకొనుచు) మిటమ్మా?

మదనమాలినీ — యీచప్పుడేమోయాలకించుము?

చెలి— (ఆలకించి యతిభయంబున తత్తరపడి) అమ్మో? ఈయదురు
డేమిటమ్మా? (చేతులు పిసుకుఁగొనుచు) ఇదేమోభూకంపము
వలెనున్నదమ్మా?

(అనునంతలో భూగర్భమునుండి పైనున్నతివాసీ యెత్తుకొనుచు
మణిమంతుఁడు బైటకువచ్చుచుండును)

మదనమాలినీ— (తివాసిపైకి లేచుచుండుటచూచి యాతురముగ)

చెలి పాన్పుక్రిందనున్న నాపిడిబాకుఁ ద్వరగా నిట్టిమ్మ.

చెలి— (భయవినయములతో) దేనికమ్మా?

మదనమాలినీ— ఇం దేమో భూతము వెడలుచున్నది. త్వరగాఁ దీసుక
రమ్ము! ఒక్కపోడ్పున దీనిఁజీల్చివైచెద.

చెలి— (త్వరగాఁ దెచ్చియిచ్చును)

మదనమా ని— (ఆబాకునందుకొనునంతలో)

మణి— (మునుఁగుగానున్న తివాసీతీసి నిలువఁబడునంతలో)

మదనమాలినీ — ఆఁఆగుము.

మణి— (త్రుళ్ళిపడును)

మదనమాలిని — ఎవరునీవు?

మణి — (మదనమాలినిఁజూచి చిఱునగవున) సోదరీ ! ఈయుత్తరమును
జూచుకొనుము. (ఒకయుత్తరము నివ్వఁజూపును)

మదనమాలిని — (ఆశ్చర్యముగ) ఇదేమి ? వీఁడెవడో నన్ను సోదరీయని
సంబోధించుచున్నాఁడే? చెలీ! ఆయుత్తరమేమో యందుకొనుము.

చెలీ — నాకుభయమగుచున్నదమ్మా ?

మణి — చెలీ ! భయంపడకుము. (మదనమాలినిజూచి) సోదరీ ! ఏమీ
విభమము?

మదన — వెవరవు?

మణి — ఇచ్చటకీ విధిముగా నెవరినిరా నాజూపించితివి?

మదన — (యోచించియాశ్చర్యముగ) మదనవతివా?

మణి — మతెవ్వరనియూవిభమము?

మదన — నీవు నిజముగ నాసోదరివగుమదనవతివే!

మణి — నిజమునకు మాత్రము మదనవతినేకాని ఇప్పుడు మాత్రము
మణిమంతుఁడను నామాంతరముఁ గలప్రచ్ఛన్నరత్నవర్తకుఁడను.

మదన — రత్నవర్తకుఁడవా? మణిమంతుఁడనువాఁడవా? సరే? యిచ్చ
టకెట్లురాగలిగితివి?

మణి — నీవీ యుత్తర బున నేమని యెట్లు వ్రాసితివో. అట్లుగా వన్నివిగ
బుల సఫలీకృతనై రాఁగల్గితిని.

మదన — నీయూయాగమమునకెట్లు జననీజనకుల నొప్పించితివి?

మణి — నీవీ యుత్తరమున తెలియపరచినంత సులభముగా నొప్పించ వీలు
గాకపోయినను నానిశ్చితా మున నొప్పించి రాఁగల్గితి.

మదన — నీనిశ్చితా మేమి?

మణి — నీ పాణిగృహీతయే యిందుమూలకముగా నాపాణిగృహీత
కావలెనని.

మదన — అట్లుపై నాలుగారాదని బోధింపలేదా?

మణి — ఎన్ని బోధించిన నేమి?

గీ॥ వధువుచే నెవ్వఁడిలను బ్ర • ప్రథమమందు
భావమందువరింపగాఁ • బడునొయతఁడె

తనను పరిణయంబాడుచో • ధన్యగాని

యితరమైన తద్వధువు దు • ర్హదయగాదె?

మదన—ఔనుగాక. అందుకు జననీ జనకులొప్పునలదా?

మణి—నా నిశ్చయమంతయు విస్పష్టపఱచియుండఁగా వారలొప్పుకేమి చేయుదురు?

మదన—నీ నిశ్చయమంతయు నేమనివిస్పష్టపఱచియుంటివి?

మణి—నరే! అదియుఁ జెప్పెద వినుము.

శా॥ నాయందెంతయుఁ బ్రేమలేక నను నం • తంతఁ బడం ద్రోయుచున్

నాయానందమయుండు రోసివిడనీ! • నాసోదరీయు న్నడున్

నాయాబాల్యపు మైత్రిపిడి చననీ • నానాధుఁ డామానపా

లాయుష్మంతుఁడె లేనిచో నపుడె న • న్యాసంబె నాపాలగున్.

మదన—నీవు నిశ్చయముగ నానాధునే వరించి యుంటివా?

మణి—నిశ్చయముగ నీకొఱకే వరించియుంటి.

మదన—(ఆశ్చర్యముగ) నాకొఱకా?

మణి—ఔను.

మదన—నిశ్చయము.

మణి—నిశ్చయము. మూడువారులకును. వేయుసారులకును. నీ

యాజ్ఞానునారముగ నీ భిలాషము నెఱవేర్చుకై నీనాధువరించితి

అట్లు వరింపకున్నచో నా మార్గము జననీజనకుల యొప్పుదలమీద

లభ్యమగునట్లు కన్పించలేదు. ఎట్లొ యిప్పటికన్నియు లభ్యమైనవి.

ఇఁ నావరణభావ మట్లుంచి భావికృత్యమేదో బోధింపుము. నీవు

నాకుఁ దోఁబుట్టువును, వయోజ్యేషవును పదంపడి మహారాజు వగు

టచే నిదే నా నమస్కారము సిస్స శయముగఁ గొనుము! (అనుచు

మదనమాలిని పాదములపైఁ బడును)

మదన—(మహాసంతోషమున గుచ్చియెత్తును) ఆహాహా!

ఉ. సోదరిసోదరీయనెడు • సోదరభావముఁ గల్గినట్టిదే

సోదరియుం బ్రపంచమున • శోధిల్లీ చూచినఁ గానుపించునే?

సోదరభావమంతయును • సొంపుగఁ గల్గిన యట్టి నిక్కమా

సోదరివీవెనాకు భళి • సోదరి! నిన్మదిమెచ్చి తెంతయున్.

(బుజ్జగించుచు) అమ్మా! మన హృదయము లెప్పుడిట్లే యుండవలెను.

గీ. ఒక్కతల్లి కడ్చునఁడాఁగి • యొక్కతల్లి
మెసవు నాహారసారంబు • మెసవి ధరణి
నొక్కచో జన్మమంది పెం • పెక్కునంత
నేవరికెవరంచు నన్యంబు • నెంచదగునె?

అరీతినుండక నీవుచేసినదంతయు నా కత్యానందమైనది. అమ్మా!
ఉ. సేమమె? తల్లిదండ్రులకు • సేమమె దాదులకెల్లయు? జెలుల్
సేమము నొందియుండుదురె? చిత్తము లందొక యప్పుడైన నా
సేమయు ముచ్చటించెదరె • చెప్పుము? హంసశుకాది పక్షు లా
రామమునందు మోదమున • రాజిలునే? శుభమే సమస్తము.

మణి—(వారించి) సోదరీ! అంతయు శుభమే. ఇక నా విచారమువీడి
భావికృత్యమేదో బోధింపుము. నా హృదయమందుకై త్వరపడు
చున్నది.

మదన—అమ్మా! నీ యీరాక కెంతయో సంతసమేయైనది కాని నీ
వచ్చు నిశ్చయము నాకెఱుకనేయక నీ వచ్చితివే? నీవు రాజాపు
ముందు నాకొక లేఖవ్రాయుమని యీలేఖ ముఖంబుననీకుఁ దెలియ
పఱచితిని లేదా?

మణి—తెలియపఱచినచు నేనీకార్యారంభసంరంభంబున నదియెల్లయు
మఱచితి. నాయీస్వల్ప సేరము సైరింపఁదగు.

మదన—సైరించు పెట్టున్నను నీవాలాగు నొనర్చుచో నీప్రయత్న మి
కనుడుంగమని మఱలఁ దెలియజేసి యుండెడిదిదా . ఆలాగు నొన
ర్చమి యిప్పుడీకార మెంతముప్పనకు హేతుభూత మగుచున్నదో
కంటివా?

మణి—నాకేందున ముప్పేనియుఁ గన్పించుటలేదు.

మదన—ఓసి పిచ్చిదానా!

సీ॥ జననియు జనకుఁడు • మనవారలౌటచే

గణితరత్నాదు • లందినావు

సాహసాదార ముల్ • స్వకస్మత్తులౌటచే

బ్రజులందు సత్కీర్తి • బడసినావు

జనవశీకరణంబు • ఘననై జమాటచే

క్షితిపాలు వశవర్తి • జేసినావు

పనివారలెల్లలు • ధనవశులాటచే

భూగర్భయునఁ ద్రోవఁ • బొడిచినావు

గీ॥ కాని నీవిటనేయురా • కలకునొండె

పోకలకునొండె శక మే • పుడమినేరి

కంటఁ బడకుండఁ జ యింపఁ • గలుగుటెల్ల?

చెవులుగోడకున్నట్లుఁ గం • డ్లవనికుండు.

మణి—(వినుఁగుగ) ఐనచో నివ్వడి పనున దేమి?

మదన—వేతమున్నది! నీయీరాకపోక లెవరికెఱుకపడకమున్నె శీఘ్రముగ నింటి కేగుము.

మణి—

చం. సరిసరి! బాగుబాగు! చెలి! • సంగతినంతయు విన్నునుంటివా?

సరసపుఁ బల్కులో? యివి ని • జంబుగ భీరుతనంపుఁ బల్కులో?

యరయఁగ శక మ— డినె? • యాహహ! సోదరి! యెంతధీర వీ

వరయఁగ నింత—ంటిటి • వై న యిదేమిటి లేఖచెప్పవే?॥

మదనమాలిని—

శా. ఏమో! యప్పటికామనస్సటలనా • యూహఁ గల్పించె ని

ప్రీమాంబుఁ దలంప నెల్లయుఁగడుక • హేయంబయైతోచె, నా

కేమే లోపము నిక్కమున్లనఁగఁ బ్రా • జ్ఞేశుండెదో యీజగ

తా మాన్యాంశమునెంచి నన్నిటల బం • ధనేసె నంతేకదే?

ఉ॥ వేనచేయనీ? మనకు • చెందినలోపముదేలు నాధుండెం

తోసరియైన ప్రేమమున • నొప్పినచాలదె? యట్టులే మహా

భాసురలీల నొప్పెడిని • భావ ముగాదికనల్లయప్పుడా

చేసిన యూహలేమియును • చెల్వగనీవికనింటి కేగుమా?

మణి—(ఖిన్నవదనమున దుఃఖము నూచించుచు

మ. అదుగో! సారెకునింటి కేగుమని ప • ల్కాడంగ సంభావ్యమే

యెది నాకిల్లొకచోట నన్యముగ! నీ • వేచెప్పు? లేకున్న నీ

యదియిల్లునిచూపు? చూచెదను నే • నంతేకదే? యిందు నీ
వెదియున్నెకొనకున్న కన్నలెడనే • నేమంటి నో కంటివే?

మదన — (మణిమంతునొద్దకుచేరి బు గించుచు) పిచ్చిదానా! నాయంత
సోదరినీకుండఁగా నీ కంతయ సర మేల? నీవందుకై యిసుమం
తయు వంతఁజెందకుము? కొంచెమాశయ్యపైఁ గూర్చొని భావి
కార మాలోచించుకొందము రమ్ము? (అనుచు మణిమం
తున శ పై నాసీనయై చెఱఁజూచి) నీవును భావికార్యమును
గుఱింపి ప్రస్తుతాచరణీయమేదియో యోచించుచుండుము.

చలి — సద్యస్కాల ఫలావాప్త్యంశపుటూహ పోహములకల్లయు నీవే
సమర్థువు. నావల్ల నదియుఁగాదు. అంతలో విరక్తిఁజూపుటయు
నాచేతఁగాదు. నీవే యోచించుము?

మణి — (మందహాసము నేయుచు) చె ! ఉండుండి బలేమాటవేసినావే?

మదన — (మందహాసముచేసి సాలోచనయై తనలో) ఏమియోచించుటకు
నేమున్నది.

మ. పతిచే నాకిపుడెంతమాత్రమును లో • పంబెందురాకున్న, మ
త్పతియిచ్చేసిన కృత మేయిఁకను సం • భావ్యంబటంచందఱు
బతులీకృత మె చేయరా? సతులెడఁ • బంతంబుగాఁగట్ట? యీ
గతిగానే గృశింపరే సతులికఁ • గాంతారవాసంబలె.

అందుచే నెక్కుడు గౌరవంబున కాస్పదంబుఁ బరపురుష వీక్షణ
మహాదోషంబున కనాస్పదంబునై యుత్తమోత్తమమగు సంతఃపురవాసము
స్త్రీలకుండిన నుండుఁగాక. లేనిచో లేకపోవుఁగాక! నిరంతర భారామనో
పరిశీలనా ప్రవర్తకు సంసారవిధి విధానంబులెల్ల మాని పరస్ప మన
స్పర్ధాదులచే నైవాశసుఖాదుఁ జక్కగ ననుభవించనేరక లేనిపోని
యిట్టికట్టడితనంబుల కొడింగట్టుచు దుఃఖభాజనులగు బురుషులీమహాప్ర
పంచంబున నెందఱోయుందురు. మఱియుఁ దమయం దిసుమంత యపోహ
మారోపించుమాత్రమునే పురుషుల సంతటితో రోసి వారియసహ్యము
నకుఁ బాత్రలై వారిబెట్టిదంపు టిట్టికట్టడితనంబుల కోర్వనేరమి వారినెదు
రాడుచు లోకనిందయు మహాదుఃఖముఁ బొందుచు నుభయవంశాపకీర్తి

నిలయలై సర్వసౌఖ ప్రదాపక సంసారవినాశినులై శ్రీల్కు సైతము నీమహా
ప్రపంచంబునఁ దప్ప నెండతోయందురు. అట్టి శ్రీ పురుషులకందఱకు
నవిచ్చిన్న సౌఖ్యాస్పదంబగు సంసారసుఖ మనుభవించుట కీమదనమాలిసీ
మానపాలుర చరిత్రమే మార్గదర్శియౌనట్లు నొక కపటనాటకమాడుచు
శ్రీ సామర్థ్యమిడిదని వెల్లడించెదఁగాక, ప్రతి శ్రీ పురుషులకు నానంద
దాయినగుదుఁగా . (ప్ర) చెలీ!

చెలీ—(తనలో) అదుగో మఱలనేమో శ్రోతృపన్నగడయే పన్నినట్లు
న్నది. (దగ్గఱకుచేరుచుఁ బ్రకాశముగ) అమ్మా! ఏమిసెలవు?

మదన—మాయిర్వార ప్రతిరూపములు క్షణమాత్రమున నీచాతుర్యమం
తయు వెల్లడియగునట్లొక చిత్రఫలకముపై చి తించుము.

చెలీ—చి త్రము.

మదన—చి త్రమచుచు నికసిట్లు నిలుచుండుటకూడదు. ఇప్పుడే యాకా
ర్యము పూర్తికావలె.

చెలీ—సరే. (అనుచుఁ దగుపరికరములు సిద్ధముచేయుచుండును)

మదన—(మణిమంతుఁజూచి) ఇంక నీవులే . (అనుచు మణిమంతు
చేయిఁబట్టుకొని యీవలకువచ్చి) ఇదిగో యిప్పుడది మనయిట్టి
ప్రతిరూపములఁ జిత్రించుతఱి వు నన్నొకముగ్ధ మోహనాంగిగా
భావించి యొక మహాకాముక పురుషునివలె నాయందు మోహం
తరదృష్టులఁ బ్రసరింపఁజేయుచుండవలె.

చెలీ—(సంసిద్ధయై) అమ్మా! మీరిక సిద్ధముగనుండుఁడు.

మదన—ఇదిగో సిద్ధమగుచున్నాము సోదరీ! సిద్ధముగనుంటివా?

మణి—నీవుండరీతి నీవుండుము.

మదన—నా యుండుటెంతనేవు ఇదిగో? (అనుచు ల తయగు నొయారిగా
నిలువఁబడును.)

చెలీ—(మందహాసము నేయుచు) వాహ్వా!

మణి—(మదనమాలినికి కుడివ్రక్కనుండి వెనుకగా దానియెడమ బుజిము
పై నొకచేయియు దానికటి లముపై నొకచేయియునుంచి దాని
ముఖముఁ బ్రేమంపుదృష్టిని చూచుచుండును.)

చెలి—(వారల ప్రతిరూపములఁ జిత్రించినట్లభినయించి వారలతో) నా పని పూర్తియైనది. యింక మీయిష్టము. (అనుచు నావలకుఁ జొరవీరి యిట్లు నివరమును దిద్దుచుండును)

మదన—(మణిమంతుతో) అమ్మాయీ! ఇప్పుడిచ్చటకు నాధుఁడువచ్చు సమయమగుచున్నది. ఇంకెంతమాత్ర మాలస్యముగాకుండ శీఘ్రముగ నీనివాసమునకు నీవేగుము. నీవెనువెంటనే యీచెలినంపు చున్నాను పోము. ఇక నెందుకు నాకపటనాటక మెంతవఱకు సాగనున్నదో అంతవఱకు నిశ్చయముగ సాగనిచ్చెద. నీవందుకై యేమాత్రముఁ జింతింపఁబనిలేదు.

శా॥ ఏనో యీకవటంపు నాటకములో • నెచ్చొ కథానాయక

నానాధుండును నల్లెనాయకుఁడగుట •

(తాఁజేయుపని సైతముమాని తన్నుజూచు చెలినిజూచి సుస్మితముగ)

నై రాశ్యతఁ జేగఁటా ।

కేసీవిందలి ముఖ్యపాత్రమవె మణిమంతుఁజూచి)

నూ • వేసీవు నిష్టిటనే

యై, నాయీవని పూర్తియౌపిదపఁ బెం • డ్లందీవునన్నోలెదా.

(అంతలో నేపథ్యంబున దళాటముగ ఘంటానాదము ధ్వనించును)

మదన—(ఆలకించి) అదిగో గంటయైనది. ఇకనాధుడు సభవిడి యిప్పు వచ్చును. సోదరీ! ఇకనీవు శీఘ్రముగఁజూము.

మణి— తత్తటపాటుతో భూగర్భమునుండి నిష్క్రమించును)

చెలి—(మదనమాలినొద్దకుచేరి) రాజ్జీ! దిద్దుపాటుసైతము పూర్తియైన విచూడుము. (అనుచుఁబరముఁజూపించును)

మదన—(చూచి) బలే! బాగున్నదికాని. ఈ లము శుభపఱచి యీతి వాసీని యధా తినుంచుము. ఊర్తి గా.

చెలి—(అట్లుచేయఁబిదప)

మదన—ఇదిగో! ఇకనీవునూ పెండ్లికాలంబున మాభార్యాభర్తల నిర్వృతి ప్రతిరూపములుఁగల్గిపి చిత్రింపఁబడిన యాచిత్రపఠము దెమ్ము. దేనికని వృధాప్రశ్నములిడక నిరీక్షనుండి నేనెప్పుడేమి యానతిచ్చు

చుందునో అప్పటికప్పుడేయది యక్షఁగులమీద జలుగుచుండ
వలెఁగాని యెంతమాత్రము నాలస్యముకారాదు.

చెలి—చిత్తము. (అనుచు నాపతముదెచ్చి యివ్వఁటోగా)

మదన—ఇదిగో దీని సైతము నీయొద్దనుంచుకొని, యందుగో అనుచు దన
చేతిలోనుండు పతము సైతము దానిచేతికొసంగి దానిచేతిలో
నేమోరహస్యములు చెప్పుచు మానపాలుఁడు వచ్చునఁకిడి
యాలకించి కోపముగ) అఱుగో? వారు సైతము వచ్చుచున్నారు.
పోము. దూరముగఁబొమ్మ. (అనుచు దానినావలకు గెంటు
చుండును)

మాన—ప్రవేశించుచు నాశ ర్యముగ) ఇదేమి?

మదన—(ఉలుకుపాటున వెను కుమఱిలి యాతీసికభీముఖయై) మనోహ
రా! వందనము.

మాన—మనోహరీ! దేనికై నీచెలిని కోపించుచుంటివి.

మదన—ఋన్నవదనయై తనలో) హాపరమేశ్వరా! ఇప్పుడీమనోహరు
ప్రస్థమునకుఁ బ్రత్యుత్తరమేమొసంగుదు? కృత్రిమకోపము
వహించి దానినెట్లా నావలకుగెంటితి. ఇకకృత్రిమభాషణమెట్లా
డనోరాదు? విధి! నిరంతరసత్యవచోనిరతయు నహర్నిశపతిస్కర్త
కాలంకృత హృదయపంకజయు. నగునే మదనమాలేనీ యను
దానినే మహాపండిత సందోహభూయిషంబు భరతఖండంబున
సత వచోశీలగ జనింపజేసితివో, ఆమ నమాలిని యాపండిత
సంహ మసహ పడునట్లు నాభరతఖండంబుననే, ఆసత్యవచోశీల
త్వమే తనభర్త - దుటనే దూఱముగ వోనాడి యిపుడన్మత
మాడగడంగినది. మఱల జంకుచున్నది. జంకుచుండీయు, మఱల
సన్మతమాడుటకే కృతనిశ్చయయగుచున్నది. ఇట్టి యీమదన
మాలేనీ దుష్కృత్యాచరణము లోకహితార్థమైనను మహా
పవిత్రమైనదగుఁగాక.

మాన—మనోహరీ! నాయీస్వల్పపుఁ బశ్చిమనకే సదు రమీయ
సందేహించెదవేల?

మదన—సందేహింపఁదగినదై నది సందేహించుచుంటి.

మాన — ఏమది?

మదన — ఏమైనను మీరావిషయముఁ దర్కింపకుఁడు.

మాన — తర్కింపనీయక నే చెప్పరాదా?

మదన — నామనవొకటంగీకరించిన చెప్పఁదగు.

మాన — ఏమామనవి?

మదన — నేనా చెప్పఁబోవు విషయమందెప్పు డె నైర్మల్యమును దమరు
తమహృదయమునఁ జొరనీయనని ప్రామాణిక మొనర్పవలె.

మాన — ఎవరు?

మదన — తమరు.

మాన — (కించిత్కోపమున) ఏమి? నీకొకవిషయమందు నేనుప్రామా
ణిక మొనర్పవలెనా? (చెలినిజూచి) ఏమే: ఏమి? సమాచారము!

చెలి — (మదనమాలినిఁజూచి భయమభినయించు చుండును)

మాన — (ఆశ్చర్యముగ) ఏమి! విస్మయములు?

మదన — మనోహరా! కోపింపకుము! ఏమైనను సర్వసవిస్తారముఁదెల్పెద.

మాన — తెల్పుము.

మదన — (తనలో సవిచారముగ) ఇప్పుడేసత్యముగ నసత మాడవలసిన
సమయము; ఏమిచేయుదు? నాకునోరాడుటలేదు. దైవమా!

ఉ॥ దేనికొ? యింతగాను కడుఁ • దీవభయంచొనగూర్చితో నస
త్యానికిఁగాదె కాలమిది • యందఱు సత్యమెపల్కుచుండురే!
పోని యసత భాష మన • భూరిభయంబె వహించునట్లున
దేనికొ చేసి వుసరె • దేనికినకగృహబంధఁ జేయుటల్.

లేక పరీక్షా మిట్లుచేయుచుంటివా కానిమ్ము? నాయొనర్చి
చూపఁబోవు నీశ్రీమార్గము. స్వప్రయోజన క త్యముగాదు. లోక
హితార్థమగు సుప్రయోజన కృత్యము. ఇట్టికృత్యమందెట్టి నీవరీక్షలకు
లొంగను.

మాన — ప్రేయసీ!

మదన — (మానపాలుఁజూచును)

మాన — చెప్పెదనని మఱల దేనికి సంశయము?

మదన—(తనలో ఏమనిచెప్పుదును? అసత్యమాడుటకు నోరాడుట శోకం
(చెలినిజూచి) చెలీ! నీవేచెప్పుము. భయమేమియులేదు చెపు
(మానపాలుఁజూచి) మనోహరా! ఇటనాసీనులుగండు?

మాన—(ఆసీనుఁడగును)

మదన—(చెలినిజూచి) ఆకథయంతయు నేనును సవిస్తారముగ వినలేదు
చెప్పుము. (అనుచు మానపాలుని వెతుకచేరును.)

చెలి—తనలో ఈమెనాతో ముచ్చటించు నప్పుడున్నంత దైర్యము
నిప్పుడులేదు. కానిమ్ము నేనే యీ పనినంతయుఁ జిమ్ము
పూర్తి చేసెద. (నుచు మదనమాలినొద్దకు చేరి వినయముగ
అమ్మా! ఇప్పుడై ను శ్రద్ధగ వినము!

చం॥ ఇది మీ యిర్వరి చిత్రరూప ఫలకం + బిద్దాని నట్లంచు? నీ
కెదియక భేదముగాక సర్వవిధులం + దీవే యిదౌనంగ భ్రాం
తిదమై యెవ్వతో వై శ్యకామినట యీ + దీనందుఁ దద్వైశు
గదియంజేరెడు న మగ్ధ లెనై + క్రాల్పుండఁ జిత్రంబు నూ

మాన—అవై ఁడెవరు? అవైశ్య కామినెవరు?

చెలి—(లజ్జాభయములు సూచించుచు మిన్నకుండును)

మదన—అడుగుదాసికి సమాధానముఁ జెప్పవేమే?

చెలి—చెప్పుచున్నానమ్మా! అవై ఁడొకరత్నవర్తకుఁడట. మణిము
తుఁడనువాడట. ప్రభువుగా యనుగ్రహమువడసి మనకోట
యందే యొక గృహము నిర్మించుకొన్నాడట.

మాన—ఆసమాచారమంత నీకెట్లు తెలిసినది.

చెలి—నాచెలిక తై యొకతె చెప్పినది.

మాన—మఱొక చెలికతై యిచ్చట కెట్లు రాగలె?

చెలి—ఎట్లు రాగల్గు? ఆగవాక్షమునుండి యావణిజుల యుదంతము
తయుఁ జెప్పి నావరము నిచ్చినది.

మాన—దానికీపర మెట్లు లభించినది?

చెలి—అప్పుడప్పు డదామణిమంతుని భార్యయగు దాని యంతఃపురమున
కేగుచుండెడిదట. అప్పు డామెను చూచునప్పుడెల్లయు రా
యని భ్రమపడుచు గృహబంధయగు రాజ్ఞిబైటకు రావీలులేదు

గదాయని సమాధానపడుచు నిదొక చిత్రమని యామెను ప్రాధే
యపడి రా చిత్రపథముపై తముఁ దెచ్చి చూపెదనని యా
మెకు వాగ్దత్తమొసంగి యామె నొప్పించి యామె భర్తతోఁ
గూడుకున్న యీ చిత్రపథము త వేరొండు లేదని యామె
యీపథమునిడఁగా. దీనిగై కొని యత్యాతురముగ నీగవాక్యము
నుండి నాకీయుదంతమంతయుఁ జెప్పియిచ్చిపోయినది.

మాన—(తనలో) ఇది చెప్పనదంతయు సత్యముగనే కన్పట్టుచున్నది.
(ప్ర) ఏదాపథము ? ఆరెండు నిటు తెము .

చెలి—(అడుగులు తడబడునట్లు వచ్చియిచ్చి ప్ర కు తోలఁగును)

మాన—(ఆపథములరెంటిఁ బరికించుచు) ఇది నిజముగా మణిమంతుఁ
బథము. ఇదో నాది. ఇది నారాజ్ఞ. ఇది? వీనిభార యా ?
ఏమీ యీచిత్రము ! రాజ్ఞ ! చూచితివా ?

గీ॥ రూపమొండె వేషంబొండె • రూఢిమెరసి

భేద విరహితమై నీకు • వేరుగాక

చెలువుఁగాంచుచు నున్నదీ • చిన్నదిందు

నింతకన్న నాశ్చర్య మెం • దేనిఁ గలదె॥

చూడుము. (అనుచుఁ బథములఁ జూపఁబోవును.)

మదన— వారించి నేను చూడను.

మాన— ఎందుచే ?

మదన—ఎందుచేతనో చూడఁ దలంపకే మొదటినుండియు నెంతో
కుతూహలపడుచున్న నాచెలిని సైతము నిరసించుచుంటి.

మాన—(సాలోచనముగ) ఓహహా ! అదియా కారణము ? రాజ్ఞ !
యిది పరపురుష సంబంధమనియేనానీసంశయము ?

మదన—(చిలునగవున) గుణగ్రహణ పారీణులగుఁ దమకు తెలియ నంశ
మేముండు ?

మదన—(మందస్మితము నేయుచు సాక్షేపముగ) ఓసి పిచ్చిదానా ! ఇంత
మాత్రమునకే నీసతీత్వమునకు భంగమేమి ?

గీ॥ సతులు సైతము దమరతీ • సదనములచు
గృహలీలాది పథము లీ • క్షించుచుండు

నీవు సైత మట్లా నీల • నీరదాంగుఁ

జెయిదములనెల్లఁ జూడవే • చెంగలించి॥

మదన—మనోహరా ! మీరట్లు నుడివిన నే నేమిచెప్పఁగల ?

గీ॥ సతులకెల్లను స్వపతి వీ • క్షణమునొండె

స్వకమనోదైవ రూప వీ • క్షణమునొండె

ఘనసుధీధరా మరసు వీ • క్షణమునొండె

యొప్పు నితరమందదిగొప్ప • తప్పుగాదె॥

మాన—రా —ఆ॥ తప్పునొప్పునెంచఁ • దనస్వేయ యందొప్పు

స్వపతియందునొప్పు • బడునె చెపుమ !

మానహానియొండె • ప్రాణహానియునొండె

స్వపతియాజ్ఞమీఱఁ • జనదుసతికి॥

మదన—ఓహో ! యాజ్ఞయనుచున్నారా ? మీరు దీనిచూడుమనుట

యాజ్ఞార్థకమేయగుచో నింతఁదనుక మిన్నకుందునా ? యిటిండ

మాన—ఇదిగో ! చూడవే పిచ్చిదానా ! (అనుచుబరములిచ్చుచు)

ఆ॥ ఇ చిత్ర మెప్పు • డీవు నే నేకాదు

ప్యూనెట్టివారు • వినియుఁగాని

కనియుఁగాని యుండ • రనియె చెప్పఁగవచ్చు

నింతకన్న చిత్ర • మెందుకలదు ?

మదన—(పరములఁబరిశీలించుచు) నిజముగఁ జిత్రముగ నేయున్నది. కాని

చెలి ! దీనిపేరేమి ? నాపేరేనా ?

చెలి—(చిఱునగవున) పేరుమాత్రము నీపేరుగాదులే, శృంగారవత్స.

మదన—(ఆశ్చర్యముగ ఏమీ ? శృంగారవతియూ ?

చెలి—ఔనట.

మదన—ఏమీలోకవిపర్యాసము ?

మాన—ఇందులోకవిపర్యాసమేమున్నది. ?

మదన—లేకేమున్నది? ఒక్క వైశ్యకులాంగన కింతటి సౌందర్యము
నింతటి నామధేయమునా?

మాన—(మందహాసము నేయుచు సాక్షేపముగ) లేక నీవొక్కదానవే

యీప్రపంచమున కంతయు నుట్టిపడినచ్చితివనుకుంటివా?

మదన—ఇంతకుముందు మీరట్లేయనుకొంటిరని నాభావము.

మాన—ఇదిగో నీవు సందువచ్చిన యెత్తిపోడుపుమాటలు సంధించుట కే
యత్నించుచుందువుగాని (అర్థోక్తిలో)

మదన—(వారించి) అదిగో నామాట యెత్తిపోడుపు మాటనుచున్నారు.
ఎట్టి మ్మాటైన నిందబద్ధ మేమున్నది?

చం॥ వనధిని నీటిబెట్టయును • బహుసఖ మునందుఁ జెట్టయున్
దనుజులయందు శాంతమును • దాపనులందున గోపభావమున్
గణికలయందుఁ బ్రేమయును • గాంతలహృద్గతి నిశ్చితా మున్
బనివడికల్గినన్ నిమిష • మాత్రమునే యవియెల్ల వీడెడున్.

కాని,

చం॥ ధరపదనైన యాయదనుఁ • దప్పకనాటిన విత్తనం బలెన్
బురుషుడు పూర్ణయౌవనముఁ • బొందిన యప్పుడు వానిమోహపుం
దెరువగుదృఢుఁడునొక • దివ్యపు జవ్వని కానిపించుచో
నరయగ నెం కావలయు • నంతయుఁ గాకది రిత్తవోవునే?

మాన—(సుస్మితముగ) ఆహా ప్రేయసీ! నీయుపమానోపమేయముల కెం
తయు నెప్పుడు సంతసమే కలుగుచుండుఁగాని,

ఉ॥ యౌవనుడైన, నెక్కుడు ధ • నాధ్యుఁడునైన, మహాబలుఁడునైన
నా, వరసద్వివేకమున • నారయ శోభిలుచుండు పూరుషుం
డేవిధి నైన నె యిన • నేకడుచక్కనిదాచు నేమహా
యౌవనికానిపించినను • నాత్మదలంప డితఃపంబుగన్.

అందుచే నీవావిషయమున నసంశయాత్మకై యుండుము. నే
పోయివచ్చెదను. (అనుచు లేచును)

మదన—ఏమో మీదయ కాని అప్పుడే పోయెదరా?

మాన—ఔను నాకావలతొందరపని యున్నది. అందుచే నిప్పుడే పోవ
లయు కాని ఆపతమెవ్వరిదో వారిది వారికి శీఘ్రముగా బంపి
వేయుము.

మదన—మనపతము సైతము వారుకోరియున్నారేమో?

మాన—(నిష్క మించుచు)అదియుఁబంపుము. (అనుచునిష్క మించును)

మదన—(ఆతఁడు పోయెనా లేదాయని కొంచెమాతఁడు పోవుమార్గము బరికించి కవాటబంధధ్వనికాఁగా ధైర్యముగ నీవలకువచ్చి) చెలీ! ఏదెట్లున్నను బొంకు బొంకుటలో బలే మొనగ తైతనమునే బొంకితివే.

చెలి—సత్యశీలవగు నీవు జంకినేను జంకిన కార్యసాఫల్యమెట్లుగు?

మదన—శృంగార తియని సమయస్ఫూర్తిగ చక్కని పేరిడితివి. నీకట్టి పేరెట్లుతఁచినదే?

చెలి—మీసహవాస లమే అట్లు తోఁవజేసినది.

మదన—మంచిది. కా, నీవిప్పుడే యీభూగర్భమునుండి నిష్క్రమించి ప్రచ్ఛన్నముగ నాధుని వెన్నంటి యెప్పటిసమాచార మప్పుడు నాకు తెలియఁ జేయుచుండుము.

చెలి—చిత్తము.

మదన—మఱొకసంగతి.

చెలి—ఏమది?

మదన—ఈయుదంత మంతయు మదనవతికి సైతముఁజెప్పుము. పొమ్ము శ్రీఘ్రముగఁ బొమ్ము.

చెలి—ఇదిగో యిప్పుడే పోవుచున్నాను. (అనుచు భూగర్భమునుండి నిష్క్రమించుచుండగా)

మదన—ఈదా రమెంత రమ యముగ నున్నది. (అనుచు భూగర్భద్వారముంగిచూచుచుండగా)

(అవనికజారును.)

(వెలుపల)

మాన—(ప్రవేశించుచు) ఎవరిచట?

భటు—(ప్రవేశించి) ప్రభూ! ఏమి సెలవు?

మాన—నాయాజ్ఞ యని మంత్రిశేఖరు నిచ్చట శ్రీఘ్రముగఁ బిల్చుక రము.

భటు—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

మాన—(తనలో) మణిమంతు రత్నాపహరణ దినము మొదలుఁ బ్రచ్ఛన్నముగ నగరమందు వర్తింపవలెనను బుద్ధియిదివరకే వొడమి

యున్నది. దానికి తగినట్లు మణిమంతుఁ బత్నియు మత్పత్నియు
రూపురేఖావిలాసాదుల భేద విరహితులౌట, మిగుల నాశ్చర్యము
గ నున్నది. ఈ విషయమందుఁ ప్రత్యక్ష స్వరూపదర్శనమున
సంశయ నివృత్తిఁ జేసుకో బుద్ధియు నొడ్డముచున్నది.

(మంత్రిరాకడజూచి) ఓహో! ఎచ్చితివా! మంచిదిరమ్మ.

మంత్రి — (ప్రవేశించి) నన్నిప్పు డిచ్చటకుఁ బిల్పించుటేల?

మాన — మంత్రిన త్తమా! ఏలయని ప్రశ్నించెదవేమి?

శా॥ రాజ్యంబేలు నరేంద్రుఁ డష్టపుడు దా • బ్రచ్చన్నరూపంబుతో

రాజ్యంబందుఁ జరించుచు జనులచ • ర్యల్పా చి యెవ్వారలో

పూజ ల్దుష్టులు నెవ్వరో యనుచు స • ద్బుద్ధిన్విచారింపనౌ

“రాజాంతేనరకంధృవం” బనెడు సం • ప్రాచీనలోకోక్తిమై.

మంత్రి — గాక. మనసురక్షితరాజ్యమం దట్టి విచారిమనవసరము.

మాన — నాకడ్డు మాట్లాడకుము. మొన్న నేకదా మణిమంతు రత్నాప

హరణము జరిగినది. ఇక నేనావిషయమునందు ప్రసక్తుడనై యుండె

ద నేవచ్చుదనుక రాజ్యముఁజక్క జూచుచుండుము. పొమ్ము.

ఇదినాయాజ్ఞగా భావింపుము.

మంత్రి — చిత్తము (అనుచునిష్క్రమించుచుండగా మానపాలుడు నొక

వైపుగ నిష్క్రమించును.)

ఇది తృతీయాంకము.





శ్రీ రస్తు.

స త్రి శ్శ ం గా ర వ తి .

చ తు ర్థాం క ము

[ప్రవేశము: — బహిరంగము.

[మూనపాలుఁడు ప్రచ్ఛన్న బ్రాహ్మణ వేషమున ప్రవేశము]
మాన—(ప్రవేశించుచు) (తనలో) ఇప్పుడు నే ధరింపఁదగిన వేషమునే
ధరించితి. కాని ప్రకృత మెచ్చటనుండి పరిశోధనమున కారం
భింపఁదగు ?

సీ॥ సర్వవర్ణంబుల • జనులును స్వకులవృ
త్తుల నుందురో లేదా! • తొల్లఁగనుదా?
అస్మదీయోద్యోగు • లందఱుం దమరిరీ
త్తుల నుందురో లేదా! • తొల్లఁగనుదా ?
జారచోర్యాది దు • శరణులుఁ దత్కృతిఁ
దొలఁ యుందురొ లేదా! • తొల్లఁగనుదా ?
సతిపతు లనురాగ • యుతులొచు ధర్మరీ
త్తులనుందురో లేదా! • తొల్లఁగనుదా ?

గీ॥ ఏదియును గాక మణిమంతు • నింటి కేగి
దాని నే తొల్లఁగాంచుదో? • దాని కేమి ?
యెప్పుడో చూడనగు నిప్పు • జేను గోట
లోని భటుల జాగ్రతఁగన • బూనువాఁడ.

ఇదియే నా ప్రకృతారంభోపితకృత్యము.

(అనుచు నిష్క్రమించును.)

(అవనిక లేవగా)

మదనమాలిని—(ఆసీనయై యేదో గ్రంథ మవలోకించుచుండను.)

మణి—(భూగర్భము నుండి ప్రవేశించుచు) సోదరీ !

మదనమాలిని—(త్రుళ్ళుపాటున వెనుకకు మఱలి) ఏమి విశేషము ?

మణి—గీ॥ నాయకుం డేలొకొ మంత్రి + కీయమేయ

రాజ్యభరమెల్ల నిడి తా స్వ + రాజ్యమందు

నెల్లెడలను రహస్యము + లెఱుగఁగోరు

నిశ్చయముఁ జేసుకొనెనట + నేటిదినము.

మదనమాలిని—(ఆశ్చర్యముగ) అట్లనా ?

చెలి—(అంతలో భూగర్భమునుండి బైలువెడలి ఆతురముగ) అమ్మ
గారూ !

మదనమాలిని—

మణి—

(చెలివైపునకు మఱలుదురు)

చెలి—ఒక బ్రాహ్మణుడు ప్రభువుగారి యంగుళీయక మానవా
లుగఁ జూచు రాజాజ్ఞయని భటుల నందఱ నెట్లొ తప్పించు
కొనుచు (మణిమంతుని జూపుచు) ఈ భర్తృదారిక యుద్యాన
వనంబునఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు. నే నాతని దూరమునుండి పరి
క్షింపి చూడఁగాఁ దప్పక నా వ్యక్తి ముఖవిలాసాదు లేమి ?
వాగ్దేఖియేమి ? ఇది యది యననేమి సమస్తవిషయంబులును
మన మహిషాలునకే పోలియున్నవి. మఱియు సట్టి యంతఃపురో
ద్యానంబులఁ బ్రవేశించు నంతటి సాహసము శ్రీవారికే తప్ప
మఱేరికుండు ?

మదనమాలిని—(శిరముఁ బంకించుచు) నిశ్చయము. సరే మనమందరము
నిప్పుడే వెళ్ళి చూచెదమురందు. (అనుచు లేచి భూగర్భమున
నిష్క్రమించుచుండఁగా వరుసగ వారు నట్లే నిష్క్రమించుచుం
దురు.)

(అవనికజారును)

(అవనిక లేవగా)

[ఉద్యానవనమునఁ బ్రచ్ఛన్న వేషుఁడగు మానసాలుఁడు ప్రవేశించుచు]
మాన—(తనలో) ఆహా !

మ! ఇదె కాఁటోలును మంత్రపుంగవుఁడు నాఁ • డేర్పాటుఁగావించి న
ట్టిదియో నా మణిమంతుఁడోట? భళి! యే • రేవన్నకాశించుచు
న్నది? వాహ్వా! ఇది వానిదై నవనమై • నవ్యాకృతినందె నూ?
అదిరా! ఏమిర! నీదు చాతురి! భళీ! • అర్యం శవం ~ణీ.

(దిక్కులు పరికించుచు సంతసముగ) ఆహాహా ! మిరా మణి
మంతా! వైశ్యుడవైనను నీవీ వనమునందు నేర్పాటుఁ గావించిన నవీనప
తు లతి శ్లాఘ్యంబులు గఁదా? ఏదెట్లున్నను బౌరా? ఈ వేదికలఁగా
చువో నాకు మిగుల ముచ టగుచున్నది.

గీ॥ స్వచ్ఛ నవరత్న ఖచి సం • ఛన్నమకాచు
రమ్యమై నవ లీల స • రసులనెల్లఁ
జేయిద ముడించి యానంద • మయుఁజేయు
నిందుఁ గల యీ వేదిక • లెందుఁగలవు ?

కొంచెమువఱ కీ రమణీయమగు వేదికపై నుపవిష్టుండ నయ్యెదఁగాక,
(అట నొక వేదికపై నుపవిష్టుండై దిక్కులు పరికించుచుఁ బశ్చిమదిశానా
శమువంకఁ జూచి) ఓహో! అప్పుడే ప్రౌద్ధగుంకుచున్నట్లున్నదేమి?

గీ॥ పరుసగా నిందు నుద్యాన • వనములెల్ల
వనములందలి కాపరు • లునికినెల్లఁ
జూచుచును వచ్చునంతినే • నూరు ఁ డస్త
మించనుండె నేకతమునో • యెఱు పడగు.

(సాలోచనముగ) ఎఱుకపడుట కేమున్నది? ప్రచ్ఛన్న వేషుఁడ నగు
నాకిది యెంతయో యుపయుక్తము. ఇంక నే నిచ్చటనుండి నగరంబుఁ
ప్రవేశించి యెంత స్వేచ్ఛవహించి విహరించినను నా యునికి నెట్టివార్తైన
గ్రహింపఁగలరా? కాని యింకను సూర్యుఁ డస్తంగతుఁడు కాలేదు.

సీ॥ ర క్తవర్ణప్రభా • రాజితుండై యప

రాద్రిఁ జేరెడు సూర్యుఁ • డచటెయుండె

గిలకిలారావ సం • కలితమై గూండ్లఁజే

రెడు ఫేచరాళి పై • కెగయుచుండె

వికసిత నుమగంధ • వేద్యమై దిశలఁజే

రెడు గాలి యల్లన • నిచటయుండఁ

గొనలఁ గెంజిగురులొం • దినవొచు మొగ్గలఁ

విప్పించు మల్లె లా • విధమునుండఁ

॥ వె॥ ఔర! యిటి తరుణ • మం దెట్టివార్తైన

నిచట నొక్కరై మ • నింపఁగలరె?

సతికి పతియుఁ బతికి • సతి జోడుగాకున్న

మదనశరముబారి • పడుటె కాక.

ఆహా! యీసమయ మెంత యమందానందమయమై చెలువొందు
మండె? (అనుచుఁ గనులు మూసుకొని సుఖస్వర్ప నభినయించుచుండును)

[చాటునఁ గొలఁది విశేషాలంకారముతో శృంగారవతి నే పథ్యంబున
మదనమాలిని యు నీచదాసీ నేపథ్యంబునఁ జెలియుఁ బ్రవేశించి

యీ — కిని నిరీక్షించుచుండురు]

మదనమాలిని—(చెలితో హాస్యముగ) ఇంక నెంతమాత్రము సంశయ
ములేదు. తప్పక యీవ క్తి మన ప్రభువే కాని (అనుచు దానిని
యొద్దకు చేర్చుకొని దా చెవిలో నేమో చెప్పి) ఇంకఁ బొమ్ము?
(అనుచు దానిని ముందునకు గెంటి తానావలకుఁ జూపును)

చెలి—(రంగమున ప్రవేశించుచు మానసాలుని జూచి కనుబొమలు
ముడివైచి) ఈయనోరూ?

మాన—(కనులు దెఱచి దానిఁజూచి) ఎవరు నీవు?

చెలి—నీ వోరువయ్యా!

మాన—నేను బ్రాహ్మణునిగాఁ గన్పించుటలేదా?

చెలి—ఎల్లాకన్పించిన మాకేమి?

మాన—ఏమిలేనిదే యెవరని దేనికి ప్రశ్నించితివి?

చెలి—అవన్ని తర్వాతజాతాం ముందీవనందాటి బైటకు బదండి.

మాన—దేనికి?

చెలి—ఈ వనం వోరిదనుకున్నారు?

మాన—ఎవరిది?

చెలి—ఇది మా సుంగారవతీ విగారి ఉద్యానవనం తెలిసిందా?

మాన—ఐన నేమి ?

చెలి—ఏమీ లేదు ముందుబైటకు నడవండి ? నిన్నిచ్చటకెవ్వరు రమ్మ
న్నారు ? ఇల్లావచ్చటకు నీ కోరు తర్విచ్చిరి ?

(నే పథంబున)

చే !

చెలి—(ఉలుకుపాటువ) ఓయి !

(నే పథ్యంబున)

ఎచ్చట ?

చెలి—చూడమ్మా ! ఈయనోరో బాంబడంట మన వనంలోకొచ్చి
కూర్చున్నాడు.

(నే పథ్యంబున)

బాంబడెవరే ?

చెలి—ఏంనమ్మా ?

(నే పథ్యంబున)

ఇదిగో ? నే వచ్చి విచారించెదఁగాని నీవిటురా ?

చె — దేనికి ?

(నే పథ్యంబున)

ఈ మల్లెలు చక్కఁగా వికసించినవి కోయుదువుగాని రమ్ము ?

చెలి—అల్లాగా ?

(నే పథ్యంబున)

త్వరగా రమ్ము ?

చెలి—ఇదిగో ! వస్తున్నా (అనుచు నిష్క్రమించును)

మాన—(ఆశ్చర్యముగఁ దనలో) ఏమీ త్రము ?

గీ॥ వేషమువనొండె భాషించు + విధమునొండె

తప్ప రూపరేఖాదుల + నొప్పిదముగ

మదనమాలిని నెచ్చెలి + భంగినొచ్చు

గ్రాలుచుండె నీ చెలి యేమి + కారణంబో ?

మఱియు దీనిభాషణ మొకివిధముగ నకటా వికటముగనున్నది.
ఇట్లుండుటకుఁ గతంబేమో బొత్తిగనే స్ఫురించుటలేదు. కౌరా ?

గీ॥ నాదు దేవికి మణిమంత • నామధేయు
దేవియొక్కతే యెనయని • తెలియఁబడియె
గాని దాని నెచ్చెడికి నొ • క్కరై ప్రతిగ
దీని నెచ్చెలి కలదంచు • దెలియదయ్యె.

ఏదెట్లున్నను ఈ శృంగారవతిని మాత్రమిప్పుడె చూచుట తట మగు నట్లున్నది. కానిమ్ము! “పసలో పసి” యను సామ్యముగ మగుడ దీని దర్శించుఁ బ్రయత్నము నేయకయే అప్రయత్నముగ నా తలఁచిన కార్య భాగమంతయు వరుసగ సఫలీకృతమగునను శుభసూచకంబుగ నా శృంగారవతియే ముందుఁగ దానే నన్నుదర్శించుటకు రా నున్నది. ఇదొకం దుకు మంచిదే. అనిగో వచ్చుచున్నట్లలికిడి యగుచున్నది. మిక్కిలి సంతస మభినయించి) ఆ హా హా ?

గీ॥ వెదకఁబోయిన తీవి య • వదములందుఁ
జట్టుకొనినట్లుగా మేలు • చొప్పడంగ
నేది మదినెంచి దేని వీ • క్షింపనుంటి
నదియె యప్రయత్నముగ • న దియనుండె.

(సాలోచనముగఁ గనులుమూసి) మనుచుంటి? “అదియె యప్రయత్నముగ నన్గదియనుండె” అని యంటినా? శివా శివా? మాతృస మానభావ భావిత పరదారుండనగు నా యిట్టి భాషాజన్యదోషంబు శమించుఁగాత.

మదనమాలిని—(విశేష భూషణాద లంకార భూషణయై మానపాలు సమీపించుచు సగర్వముగ) వరుసీవు?

మాన—(ఉలుకుపాటుచ దానిఁ జూచుచుండును)

మదనమాలిని—అ దేమట్లుచూచెదవు?

మాన—(నిట్టూర్పున శిరముఁ గంపించి) ఏమియులేదు నీ పేరేమి? శృంగారవతియూ?

మదనమాలిని—(తనలో) నేను మదనమాలినీ యను నామధేయముఁ గలదాన నొటచే గించిద్దేంబుగఁ జెలువొందు సౌందర్యమాలి యను నామాంతరమునఁ బ్రవర్తిల నెంచితిఁగాని నా నెచ్చె నాకు శృంగారవతియను నామాంతరమిడినది. కానిమ్ము? ఇది

యెల్లయు విధివిధాన వైచిత్ర్యము పదంపడి నిదియు నొక విశేష
చాతురా లంకృతగ నేయొప్పుచున్నది. అందుచే నింకనుండియు
నిల్లే వ హరింపఁ బడెదఁగాక.

మాన—ఏమి నీపేరుఁ జెప్పటకింత దనుక సంశయమేల ?

మదనమాలిని—(తనలో) ఇప్పుడొకచిత్రముఁ గావించెద (ప్ర) స్వామీ !

మీకు నా పేరు శృంగారవతియని యెవరుచెప్పి యుందురా ?

యని యోచించుచుంటి,

మాన—ఎవరుచెప్పిననేమి ? నీ పేరదియే కదా ?

మదనమాలిని—కాదు.

మాన—మఱి యే పేరున వ్యవహరింపఁబడుచుంటివి ?

మదనమాలిని—(తనలో) మదనమాలిని యను దివ్యనామముఁగల నేను

కుత్సితనామమున వ్యవహరింపఁబడ దలంచునపుడు నాయందిది

యది యన నేమి? యెన్ని నామములైనను వ్యవహరింపఁబడఁదగు.

మాన—ఏమా యాలోచనము ?

మదనమాలిని—ఏమియులేదు నాయందు సౌందర మాలిని యను పేరు

చెందియుండగా రూపరేఖావయో విలాసా సర్వవిధకళలయందు

నన్నుఁబోలి పట్టమహిషి యగు మదనమాలినీదేవి యొప్పుచున్న

దని యొక యంతఃపుర పరిచారిక నాకు నిశ్చయముగఁ దెల్పి నా

నామధేయముఁ గూర్చి ప్రశ్నింపఁగా నా నిజ నామధేయముఁ

జెప్పటకు సిగ్గిలియో విలాసా మో మఱిదేనికో శృంగారవతి

నని చెప్పియుంటి. అంతమా మునే నా నిజ నామధేయము

కప్పఁబడి శృంగారవతియను నామమింత ప్రసిద్ధికెక్కుటకుఁ గత

మేమా ? యని యోచించుచుంటి లేక మీ కా పరిచారికయే

చెప్పినదా ? (ప్రక్కకు మఱలి చిటునగవున తనలో) దీనికేమి

చెప్పనో ?

మాన—ఓను

మదనమాలిని—(తనలో) ఊహాఁ (ప్ర) సరే ! ఎందుకుగా మీకది

చెప్పవలసివచ్చినది.

మాన—(తనలో) ఇప్పుడేమి సమాధానముఁ జెవుదు? కానిమ్ము?

సత్యమే వచించెద భయమేమి?

మదనమాలిని—ఏమి చెప్పరు?

మాన—అంత త్వరపడుదువేల? నాయభిలషించు మీఁదనే యదిచెప్పినది. కాని దానికేమి యవసరము?

మదనమాలిని—దాని కవసరములేకున్న పోనిండు? నాపేరునుగురించి అభిలషించునంత యవసరము మీకేల కలుఁగవలె?

మాన—(తనలో) ఇప్పుడేమి సమాధానమున్నది? ఇది మంచిచిక్కుపెట్టుచున్నదే? నిజము వచించుచో నాప్రచ్ఛన్నమునకు భంగము. మఱొకవిధముగా వచించుచో నాసత్యభాషా శీలత్వమునకు భంగము. ఔరా! ఇది నన్నెంతలో నిరుత్తరుఁ చేయఁజాలినది? ఎంతజాణ! (దాని పరిశీలించి చూచి) అఁ

గీ॥ ఏమి యాచూఁక్కి? చూఁక్కిఁగో • నెంత సొగసు?

సొగసులో నెంతగర్వంబు? • చూడఁ జూడ

కారవం బెంతయఁదు? శృం • గారభావ

నూచనంబందు నెంతగాఁ • జొప్పడౌర?

మదనమాలిని—(మందస్మితముగ) ఏమిస్వామీ?

గీ॥ అడుఁగుదాని ప్రతు త్తరం బిడరు పోని?

యేల నన్నెగాదిగ రీ • క్షించుమంట?

విప్రులంచు నే మీముందు • వెలయునంత

వెర్రిభాషఁడా? యిదియేమి • వృత్తియయ్య.

మాన—(తనలో) ఆఁ ఏమీ దీని వాచాగాంభీరము? నిజముగా

నారాజుకీది సర్వవిధముల నెనయో ననుట యెల్లయునది ప్రమా

దభాషణము. రూప రేఖావయో విలాసాదులందెనయైననొను

గాక. తక్కుఁగల విషయంబు లందెంతయో భేదంబుగలదు. కంత

స్వరంబునైత మొక్కటైన కానిమ్ము. ఈయొయ్యారము నీతివి.

యానిర్లజ్జత యానిర్భయ గంభీరభాషణము. మొదలగునవి యిసు

మంతయు నారాజుయందుఁ గలవా?

చం. చనువున నేన చేరినను • జాలగఁ గోపము నేనచూపినన్
 బ్రణయమునందు నేదొయొక • వద్దతిచ్చే జెలువొందు కోపమున్
 దనుఁగని యల్లునప్పుడును • దానధిక ప్రమదంబుఁ గల్గి యుం
 డిన నెపుడేని యీలలిని • తీవిగ నాసతి సంచరించునే?

అందులో పరపురుషుండ నగు నాయెదటనా ? యిట్టి నడవడిక?
 మదనమాలిని—స్వామీ ? మీయాలోచనమేమో ? నాక మగుట
 లేదు. ఆ ఇంకా విషయము బోనిండు ? ఇప్పటికే మీరిట కే
 తెంచి నిండు తడవైనది. ఇక మీరిట నుండరాదు. శ్రీఘముగఁ
 బొండు .

మాన—ఏమనుచుంటివి ?

మదనమాలిని—శ్రీఘముగఁ బొండచుచుంటి

మాన—నీయాజ్ఞకు నేను లోబడవలెనా ?

మదనమాలిని—ఏలలోబడరాదు?

మాన—నీకట్టి యధికారమున్నదా ?

మదనమాలిని—ఉన్నది. ఈవనము నాదాటచే నాకల్ల యధికారము
 న్నది.

మాన—ప్రభువుగారి యావరణమందుండు వనము నీదగుటెట్లు ?

మదనమాలిని—ఇది మాదంపతులకై విభజింపఁబడుటచే?

మాన—అట్లయిన నీకీ వనమునందే కదా యధికారము ?

మదనమాలిని—నాకింతవరకే చాలును.

మాన—చాలకున్నను నీకింతవరకే. తెలియునా?

మదనమాలిని—ఔగాఁక. నాతో మీకీ వివాద ల ?

మాన—నన్ను శ్రీఘముగఁ బొమ్మని యాజ్ఞాపించుటచే.

మదనమాలిని—నాయధికారమును నేజెల్లించుకొనఁగూడదా ?

మాన—నాయందుమాత్రము కూడదు.

మదనమాలిని—ఎందుచే.

మాన—నాకీసమ స్తమునకును సర్వాధికారమున్నది.

మదనమాలిని—మీరు ప్రభువులా ?

మాన — ప్రభువే నాకిట్టి యధికారము స్వయముగ నొసంగినాఁడు. అందుననే నేనీ వనపాలకుల నందఱ నొప్పించి రాఁగల్గితి.

మదనమాలిని — అందుకు గుఱుతేమి ?

మాన — మానపాల మహిపాలుని నామాంకితమగు సంగుళీయకమే గుఱుతు.

మదనమాలిని — అదేది.

మాన — ఇదిగో ? (అనుచుఁ దనవ్రేలు జూపును)

మదనమాలిని — (దాని పరిశీలించిచూచుచు మోకాళ్ళపైఁ గూర్చుని వినయముగ) ఆహాహా ! స్వామీ ! ఈ దీనురాలిమనవి నొక్కటి జిత్తగించుదురా ?

మాన — (దానిచర్యనెల్లఁ జూచుచు సంతసముగఁ దనలో) ఆహా ?

గీ॥ దీని యందెంత సాహసో • దీప్తిప్రకలదో
అంత సరసత్వ భావంబు • నలరియుండె
ఆరె యేమిరా ! దీని ధైర్యంబువినయ
సంపదయును సౌందర్యంబుఁ • జతురతయును.

మదనమాలిని — స్వామీ ! యేమోయోచన నభినయించి నామనవిని బొత్తిగ చిత్తగించుటలేదు.

మాన — నీమనవేమి ?

మదనమాలిని —

శ్లో॥ స్వామీ ! మిమ్ములఁజూడ నాహృదికెదో • సంతోషమునంశయం
బేమో విభ్రమమేమొఁజ్జ మఱియిం • కేమో మహాభక్తి యిం
కేమో మీయొనరించు కార్యమును దర్శింపంగ గోపంబునుం
బ్రామున గారణమేమొ? మీరలు నిజ • బహ్మ్యంశసంభూతులే?

మాన — శ్లో॥ ఏమీ ? నీహృదిసిట్టి శయభవం బేహేతుచేఁగెల్గెడిన్?

మదనమాలిని. స్వామీ ! యాప్రభుసంగుళీయకమదేసంహేతుభూతంబునై
యీమీవ్రేల సమస్తభంగులఁ బ్రకాశింపఁ దొడంగెఁ కనన్

మాన. భామా ! యాప్రభుదత్తమయ్యె ని చేప్పన్లేదేనేదొల్తనే.

మదనమాలిని. —

ఉ॥ ఐనను వారియంగుళము • నందిదియొప్పిదమాట సిద్ధమే

కాని తదన్యమానవని • కాయమునం దిదియేరికై ననున్
మానుగ నిట్లు లొప్పెడినె • మానవనాధుడ వీవెకాక యా
మానవనాధు సత్కళలె • బాగుగ మీయెడ నొప్పుచుండెడిన్.

ఇంకను సంశయంబేల? ప్రభూ!

ఉ॥ ఏలభవాద్యశుల్ యిటుల • నెంతయు ఛద్యపునేళ ధారులై
యీ లలినేగుదెంచు టాకా! • యేర్పడఁ జెప్పుడు దీననున్ భవ
ల్లాలితమిత్రుఁ బత్నిని వి • లాసమనస్కు భవద్విలాసమున్
లాలసఁ గల్గిచూడమది • లాగెడు దాన నిజంబు భూవరా!

మాన—(ఆశ్చర్యముగ దనలో) ఏమీ చిత్రము?

గీ॥ ఎట్లు గ్రహియించె నన్ను ము • న్నే మెఱుంగు
నెంత ప్రౌఢరా యీకంతు • బంతి జగతి
నంతియేగాక నాయందు • నధిక మోహ
చి త్తయెనట్లు చూపెట్టు • చేప్తనొప్పు.

మదనమాలిని—స్వామీ!

గీ॥ చల్ల కేతెంచి ముంత దాఁ • చంగనేల
యనెడు లోకోక్తి నెపుడైన , వినరొ గోని
యివుడు పచ్చన్నులై మీర • లిచటకిట్లు
లేగుదెం న కారణం • బేమి చెప్పుడు.

మాన—(తనలో) ఆహహా! ఏమీ! దీని సంభాషణమంతయు నొకవిపరీ
తా మునే సూచించుచున్నది.

మదనమాలిని—(దిగ్గున లేచి దిక్కులు తిలకించి) ఇదేమి యింత మంద
మతినైతి. స్వామీ!

చ॥ సరసులటంచు మీయెడల • సగ్గుఁ దలంపక నందు మీఁ దమి
రయఁగ నామనోధవుని • యాత్మహితాధికులంచు దోచగా
జ పితి నింతకాలమిక • సాగదువేగమె పొందు నేను మీ
సరసనిదే విధంబు నెక • సక్కెములాడగ బాడిగాదికన్.

లెండు? లేవరేమి?

మాన—(కించితోక పముతో బరిహాసముగ) ఎట్లు?

మదనమాలిని—నిండుతడవగుచున్నది. (ఘముగలేచి పొండు.

మాన—నేనేల లేచిపోవలె.

మదనమాలిని—(మెల్లగ) స్వామీ! ఎవరైన చూచుటోదురూహాల కవ
కాశముండు.

మాన—(సాక్షేపముగ) ఆహహా! ఎంతబాగున్నది. నీకట్టిభయమేయున్న
నీవే నీయింటికి చనుము.

మదనమాలిని—మీరిచటనుండగనే వెళ్లుటకు నాకు కాళ్ళాడుటలేదు.
పోయెదరా లేదా?

మాన—భళి యీనుడువింకను సొగసుగనున్నది. ఇదిగో
మ॥ తరుణీ! యెంతటి టక్కులాడి తనముకా • దారొక్కన్న నాకేమి నీ
పరుషం బెంత భవిష్యమెంత నను నీ • వా యాజ్ఞలోబర్చుకో
తెరువుం జూచెదు చాలు చాలికను నీ • దివో పలబ్ధి న్మహా
సరసతరంబె కనంగనయ్యె నిదెకా • సాధ్వీమ. వృత్తిలక

మదనమా ని—ఏమీ! నాసాధ్వీత్వమునే యాక్షేపించెదరా?

మాన—లేకున్న నాతో నీకి వివాదమేల?

మదనమాలిని—బౌనాను. నిజముగా నాదియేబుద్ధిలోపము.

చ॥ పరిమళమాత్రహృద తను • బాల్కొను చూతఫలంబుమాడ్కినుం
దరతరరూపమాత్రము • దారొక్కను తావకపై విలాసముక
బొరపడి సద్విభాసమని • పొంగుచు సంతకు సంతమిము లక
సరసులటంచు నెంచితిని • సారకశూన్యులటంచు నెంచ కక.

మాన—తనలో) ఇది నిజముగ న్ను మోహించినదా! లేనిచో నీ
వైఖ. మి? కానిమ్ము. దీని స్పష్టార్థ మొకవిధంబుగ విస్పష్టపరచు
కొందుఁగాక. (ప్ర)

మ॥ రమణీ! సన్నికనాడ బోకిటుల నీ • ప్రస్తావమందొప్పు న
ర్థము నాకేమియు బోధగాకిటుల మం • దప్రజ్ఞనై యుంటి నిం
కమదిక సైర్యము నొందియుందు నిట బా • గానీవు నానీనవై
స్థిమితంబొప్పుగ దేని నేనడుగు సం • దేహింప కేమాత్రముక.
రమ్ముకూర్చొనుము.

(అనుచు దా గూర్చున్న వేదికపై లముజూపును.)

మదనమాల—(ఈ నూచిక మందస్మిత వదనముతో) ఏమీ నన్ను
సైతము మీన సన నాసీనగమ్మనిదరా! ఎంతబాగు.

చం॥ లలిధరణీరుహంబుగని • లాలసుడయ్యెడి పాంధుకై వడిక
లలి దమరల్లె నాయెడను • లాలసులైన విధంబుదోఁచెడిక
బలువిషవహ్నిజాలములఁ • బక్కున గ్రక్కుచు దాన సర్పముం
బలె బహు జాగ్రత న్గలిగి • మత్పతి నన్నును బొంచియుండడే.

మాన—(సాక్షేపముగ) ఆహాహా! నీకు నిజముగ నీపతిభయమున్నదా?

మదనమాలిని—పతిభయమును మెండుగ నే యున్నది.

మాన—ఇంకేమైన నున్నదా?

మదనమాలిని—ఉన్నది.

మాన—అదేమి?

మదనమాలిని—లోకభయము.

మాన—నాయందలి కామమో?

మదనమాలిని—దాని మీరే గ్రహించుకొనుదు?

మాన—(నిట్టూర్పు నిగుడ్చి) సరే ఇప్పుడేమి నిశ్చయించుకొంటివి?

మదనమాలిని—మీరిటనెంత శ్రీఘముగ నిష్క మించిన యంతమేలని.

మాన—నీకీపుడిదియే మేలనితోచినదా?

మదనమాలిని—ఔను.

మాన—ఐనచో నెట్లు?

మదనమాలిని—ఏమి?

మాన—నాయందు నీ కిను మిక్కిలి కామమున్నట్లు విస్పష్టమగుచుండ
ని నీకామమేమి చేసుకుందువు?

మదనమాలిని—ఇంకనుండి బంధించుకొనుదు?

మాన—అది నీకుశక్యమే?

మదనమాలిని—కాకున్న చేయునదేమి?

మాన—(తనలో) ఇంకను దీనిహృద్గతి బరీక్షించియే పోయెదఁగాక.

(ప్ర) పిచ్చిదానా! పుటినబుద్ధి ముంచిగాని చెడుగాని దాని నను
ర్తించుటయే మాన ధర్మరహస్యము. అదియే నీతి. దాని మీ
ఱుచో లేళ్లమైన నుఖమున్నదా?

శీ॥ ఆత్మబుద్ధిస్సుఖంబను • న మెరిగి
యుండవో యేమొ • నే పుచుంటి వినుమ
యెదిమనంబున కిట్టమై • యొసగఁబడునొ
యదియె సరసాఖ ప్రద • యై రహించు.

మదనమాలిని—ఆహాహా ఇట్ట యధర్మకార్యాచరణంబునకును నీతి
శాస్త్రమేకారికయా? ఎంతబాగున్నది స్వామీ?
మాన—పిచ్చిదానా! సర్వధర్మములకును నీతిశాస్త్రమేకారికయై విరా
జిల్లుచున్నది. అందులోనిది మఖ్యమగు గ్రామ్యధర్మము. ఈగ్రామ
ధర్మము పిపీలికాది బ్రహ్మ పర్యంతము నత్యాదరణయమను విష
మెఱుంగవా?

మదనమాలిని—ఎమేమి? గ్రామధర మంతటి గొప్పధర్మమా?
శా॥ ఓబాపండ? యిదేమిధర్మమి యే • యొప్పైన కార్యంబు హా!
యీబుద్ధినిరయింప వీలెటులు? నూ! • యేనొక్కయిల్లాలుగా
నే! బంధింపఁడె యట్టెచీల్చఁడె! • ప్రియుండే దీనిఁగన్పెట్టు చో
“ప్రీబుద్ధిః ప్రళయాంతకం”బనుట యే • సిద్ధించదేనాయెడఁ.
మాన—ప్రియుండనఁగా భర్తయని యానీయర్థము?
మదనమాలిని—ఔను.

మాన—నేనో?

మదనమాలిని—ఇప్పుడు మీరునుఁ బ్రియులే
మాన—అట్టిచో నాప్రియుఁడెఱుఁగకుండ నీనూతన ప్రియునందుఁగల
యీ ప్రియమును బ్రదర్శించుకొను వీలులేదా?

మదనమాలిని—ఉన్ననూ ఆస్వేచ్ఛకలుఁగదు.

మాన—ఆస్వేచ్ఛయేమి?

మదనమాలిని—అది నిర్భయప్రియపదర్శనము.

మాన—అటులైన నాయుండకుందువా?

మదనమాలిని—దేనికి?

మాన—అట్లై నీప్రియమును నిర్భయముగఁ బ్రదర్శించుకొన నిచ్చెద.

మదనమాలిని. మీకట్టిసామర్థ్యముండిన నుండుఁగాక. నేనుమాత్రమగ్ని
సాక్షికముగ విభాహమాఁ నవాని నన్యాయమునేయఁజాల.

మాన—ఐనచో నీజనించిన ప్రియమేమి కావలె?

మదనమాలిని—దీనిని యెట్లో సమర్థించుకొనవలె.

మాన—ఎట్లు సమంతుకుందువు?

మదనమాలిని—నేఁ జెప్పనది లోకవిషయము.

మాన—నీకాసామర్థ్యములేదా?

మదనమాలిని—అ కమునం దేస్త్రీతన ప్రియమును బ్రదర్శించుకొను

సామర్థ్యము లేక యుండు?

మాన—నాకు లోకవిషయమపవసరము.

మదనమాలిని—లోకవిరుద్ధముగ నెవ్వరు జనింపరు.

మాన—నీవిషయమేమి?

మదనమాలిని—నేను నట్టిదాననే.

మాన—ఐనచో మాయుర్వరసు సమర్థించుకోఁగలవా?

మదనమాలిని—(జనాంతికముగ, మందస్మిత వదనయై) నీవు నిజముగ
వైరిబాపనివలె నున్నావు.

చం. వెలఁదులకెల్ల వేదములు • వేదములొక్కటకాక శాస్త్రముల్

కలసి సతిత్వమంచునొక • కట్టడి జేసెనుగాని లేనిచో

వెలఁదులు రోజురోజుఁబది • వేలకుమించిన పూరుషావళుల్

కలసిరమింపఁజూచినను • గాదనియంగురె! కామ్యధామలై.

మాన—(శిరముఁ బంకించి) ఐనచో నిప్పుడేమి నిశ్చయించుకుంటివి?

మదనమాలిని—ఏమి నిశ్చయించుకొనుటకును సతీధర్మమే బాధించు
చున్నది.

మాన—(సంశయము తోలేచుచు) మంచిది. నీవింతకుమున్నేఁగితి వర్తించి
నను, నిన్నా సతీధర్మమావహించుట నాకిప్పుడిను మిక్కిలేసంతో
షమైనది. కాని, దేనికో సతీధర్మము బాధించుచున్నదను విచార
మును సూచించితివి. ఆవిచారముకూడదు. ఆసతీధర్మము నిన్ను
బాధించునదికాదు.

గీ॥ స్త్రీల కెల్లప్పుడును నూ? స • తీర్థయనఁగ
నేమిగానెంచితో! న • నిముడు సర్వ

పుణ్యఫలములఁ బదపడి • ముక్తిపథము
భవ్యమూర్తోగ్యసద శః • ప్రాభవములు.

అందుచే నీకదే శ్రేయఃప్రదమని భావింపుము? దానినే యను
వర్తించి సద్వర్తనవగుము? ఇంతకంటె నేజెప్పదగు విశేషములేదు.
నేనిదే పోవుచుంటి. (అనుచు నిష్క్రమింపఁబోఁగా)

మదనమాలిని—అదిగో యేమోశ్రీరంగనీతులాడి పోఁబోవుచున్నారు.

నా సంపూర్ణ మనోహరుడవగు నన్నిటలఁబోనిచ్చి నేనిట మనఁ
గలనా? అదిగో! పోనేపోవుచున్నారు. కాని యెంతమాత్రము
బోనీయను.

(అనుచు నాకస్మికము నాతనిపైఁబడి కౌగలించునంతలో అవని
కదిగును.)

(అవనికలేవగా. శయ్యాగృహము)

(మానపాలుఁడు బ్రాహ్మణవేషమునే ఆశయ్యయం దాసీనుఁడై
యుండును)

మాన—(సంతోషాశ్చర్యములతోతనలో) ఔరా! ఏమీచిత్రము?

ఉ. పౌరులమంచిచెడ్డలను • వారనిబాళిరహించు బుద్ధిమై
యూరయఁబూనిరానిచట • నారె? యిదేమిటి నోద మీవణి
కౌరసపత్రనే త్రనను • గొంగిలి జేర్చినయంత ని • తే
తారసిలంగనయ్యెనహ! • దైవమనోగతి నెన్నశక్యమే?

మదనమాలిని—(అంతలో వెనుకగాఁ బ్రవేశించి యాతనికనులుమూ
యును)

మాన—(ఉలుకుపాటునదాని హస్తములు స్పృశించి తనలో) ఇదిగో
కామాంధకారమును వస్తువు ప్రత్యక్షా కారనిర్దిష్టమై చివుక్కున
నాకనులఁ గప్పుచున్నది. (రెండుచేతులతో దవుడుకొనుచు)
ఓహో! ఒక్కటేకాదు. ఇవిరెండు. ఈరెండుఁ గరములా? మో
హనాకార నవపల్లవా కరములా? ఇందేమున్నది? అగమ్యగోచర
మై వెనుకనేమో స్పర్శమాత్ర విషయానందము విరాజిల్లుచు
న్నది. అదేదో ని యించి వర్తించుకొనుటకు నోరాడుట లేదు.

(ప కాశముగ దేవీ! ఇంకనేనీ శృంగారము భరింపలేను. వదలుము. ముందీ కనులపైఁ గరములు వదలుము.

గీ॥ స్పర్శమా తంబునేయొడల్ • జలదరింపఁ
జేష్టలుడిఁ నీసేవయుఁ • జేయనుంటి.
నట్టి నన్నేలనింకఁగా • మాంధతార
మందుమునుఁగంగ నిబ్బంగి • నొందుదీవు.

వదలుము. వదలుము. (అనుచుఁ దానెతీయఁబోఁగా)

మదనమాలిని—(ఇంకను అదిమిపెట్టి) నేనెవరనో తెలుసుకొనఁజాలినఁ
గాని వదలను.

మాన—ఓసి పిచ్చిదానా?

గీ॥ గంధవహుని స్పర్శను భుజం • గంబదెట్లు
తెలుసుకొనఁజాలనో యట్లె • దివ్యపుష్ప
గంధవహువైన నన్ను నేఁ • గరము నీ భు
జుగునై యెల తెలుసుకోఁ • జాలఁజెపుమ ?
(అంతలో నేపథ్యంబున మణిమంతుఁడు)

ఏమే ?

మదనమాలిని—(త్రుళ్ళిపడి చేతులు విడఁదీయును)

మాన—(విస్మయమున మెల్లగ) ఎవరాపిల్చునది ?

మదనమాలిని—(మెల్లగ) నా పాణిగృహీత.

మాన—వ్యాపార లమువీడి యిపుడు దేనికివచ్చెను ?

మదనమాలిని— మో ?

(నే పథ్యంబున)

ఏమే ! ఏమిచేయుచున్నావు తెలుపుఁదీయుము ?

మాన—(భీభత్సముతో సంజ్ఞాసూచకముగ) ఇపుడెట్లు ?

మదనమాలిని—(మానపాలుని బట్టుకుని మంచము నందఁ బ్రవేశపె
గొళినఁ గప్పుచుండును)

(మఱల నే పథ్యంబున నెలుగెత్తి)

ఏమే తెలుపుఁ దీయవేమి ?

మదనమాలిని—ఇదిగో? వచు చున్నాను. (అనుచుఁ జప్పున నావలకుఁ జొరఁగి మణిమంతునిఁ బ్రవేశించుచు నాతని ముఖము నిరీక్షించి) నేడేలతో విచారముగ నున్నారు గతంబేమి?

మణి—(దాని బుజముపై చేయివైచి) ప్రేయసీ యేమిచేయుదును?

చ॥ జనకునియొద్దనుండి కడుఁ • జయ్యన నిన్నునునన్నుఁ గూడ రమ్మని యొక యుత్తరంబిచ్చుడు • మార్గణతుల్యత వచ్చెనే కతంబునొ తెలియంగరా దదట • పోనియుమిప్పుడె పై నమాదు మైనను నిపుడొక్క సంగతిఁగ • సంగను మిక్కిలి చింతకలెడున్.

మదనమాలిని—ఉత్తరముకంటే యంతచింత్యముగ నాసంగతి యేమై యుండు.

మణి—ఏమై యుండిన లాభమేమి?

గీ॥ సర్వవిధములఁ దన ప్రాపు • సంఘటించి
చెల్మియొనరించి నా దగుఁ • గల్మిఁజొచ్చు
మానపాల మహిపాలు • నాసతిఁగొన
కెటులఁజొవుదు ననుచుఁ జిం • తించుచుంటి.

మదనమాలిని—శ్రీ వారి యాసతిఁ గొని పోవుట కభ్యంతరమేమి?

మాన—శ్రీ వారు ప్రచ్ఛన్నులై యీ నగరమున నెచ్చటనో వర్తింతు చుండిరట. ఇప్పటికి వదిలినములై నను జాడ తెలియుట లేదు. ఇంక నందుకై విచారించి ఫలము లేదు. జనకాజ్ఞమీరరాదు. ఇప్పుడే ప్రయాణము కావలె.

మదనమాలిని—(నాశ్చర్యముగ) ఇప్పుడే.

మాన—ఔను.

మదనమాలిని—మఱి ప్రోద్బది?

మణి—లేకున్నను బ్రయాణముకావల నదే.

మదనమాలిని—ఈ రాత్రమంతయుఁ బ్రయాణముఁ జేయుటకే నిశ్చయించుకుంటిరా?

మణి—లేదు. ఈ రాత్రమ తయు నీ న రభాషారామమునఁ గడపి రేపకడ బయలువెడలి పోవుదము?

మదనమాలిని—సరే మీయిష్టము.

మణి—యింక నాలస్యముకూడదు నేనిప్పుడే పోయి సర్వసిమ్మై వచ్చెద
నీవును జాగ్రత్తక సంసిద్ధువై యుండుము ? (అచు నిష్క్ర-
మించును)

మదనమాలిని—(వెంటనంటి తలుపు బిగించివచ్చి మంచపుగొళిని నెత్తి
మానపాలునితో) మనోహారా ?

మాన—మెల్లఁగ నీ భర్తను బంపితివా ?

మదనమాలిని—పంపి మఱిలఁ దల్పుఁ బిగించివచ్చితి.

మాన—(నిట్టూర్పున బైటకుఁ జేరుచుఁ దనలో) ఔరారా !

ఉ॥ దేన మహానుభంబు ఁగ • తిఁ రహిఁజెందునొ సర్వభంగులన్
దానఁజెలంగుఁ గట్టమను • దద్విధివింకను సంశయంబె ? యె
ద్దానిని రత్నపుంగుల • తావని యెన్నిక నేయుచుందుమో
దానినె సత్తగుల్లలకుఁ • దావని చెప్పకెఱైనఁ దప్పునే ?

కా॥ ఔరా ! యన్యకులాంగనారతిని యె • ప్పానందమెట్లు న్నుభా
వారాశిఁబడి యోలలాడుటయె వా • హ్యరే ? యటంచెందఱో
దూరాలోచనచేయ మిన్నుడెదరీ • దుస్సాధ దుర్మార్గ దు
ర్వార (ప్రాభవహీనమాన తలనే • భామార గాంచనొ.

ఉ॥ ఛీ యెవఁడైనఁ గాముక • జెందిన స్వీయధనంబు సర్వమున్
బాయని రోగముందవిలి • పక్కునఁజావని స్వేచ్ఛకల్లు వే
శ్చాయత భోగమే యతని • కారయభోగ్యముకాని యన గృ
హ్యాయతమైన దాని రతి • యంతటి నింద్యముదేన నున్నదే ?

సీ॥ ఈమూల నెవరు లే • రామూల నెవరు లే

రని సిశ్చయించి ము • ద్దాడ భయము
వీరు విన్నను నేమి • వారు విన్నను నేమి

యని స్థైర్యమున ముచ్చ • టాడభయము

నెవరు పొంచుండిన • నెవరె యెదురైన

నేమని బిగి • గి • రిడఁగభయము

ధైర్యంబుకలదని • దర్పంబుకలదని

యెబ్బంగి స్వేచ్ఛ వ • ర్తింపభయము

గీ॥ నన్ని విధముల గడగడ • లాడుచుండి
భయముఁ జెందంగవలె నన్య • భామరతిని
దైవమా! యిందు సుఖమెంత • దనుకనున్న
వలదు పగవానికిఁ బర • భామపొందు.

సు॥ అదిగో! మత్పతివచ్చుచుండె నన న • త్యంతాను కంపంబుమై
యెదియోమూలను ముండగాఁ జటుకుమం • చే సౌఖ్య వారాశిలో
మది యోలాడెడుఁ బట్టునైన నది త • ప్పజ్జేసి డాఁగన్వలె
హృదయావేదన కల్గుఁగా నెవఁడుఁ గా • నేత్మావరుండె నఁగా.

భీ భీ యీ పరభామారతియంతటి నింద్యవృత్తి యెందునుం
గన్నించదు.

మదనమాలిని—(వినయముగ స్వామి! మీరేమో విచారము నూ
చించుచున్నారు. మీఁచారవిషయము నాకు గ్రాహ్యమైనది కాని
యేమిచేయుదు? క్షమించుఁడు?

మాన—ఐనచో నేడే మీప్రయాణము నిశ్చయమా?

మదనమాలిని—మీరును వినుచునే యుంటిరికదా? ఏమిచేయుదు?

గీ॥ జారుఁడెపుడు స్వామి • సముఁడనియెఱుఁగుదు
జారుపొందు సౌఖ్య • సాగరంబ
టంచు నెఱుఁగుదైన • నవనిలో మగనాండ్ర
నస్వతంత్రులట్లు • నల్పవాసె

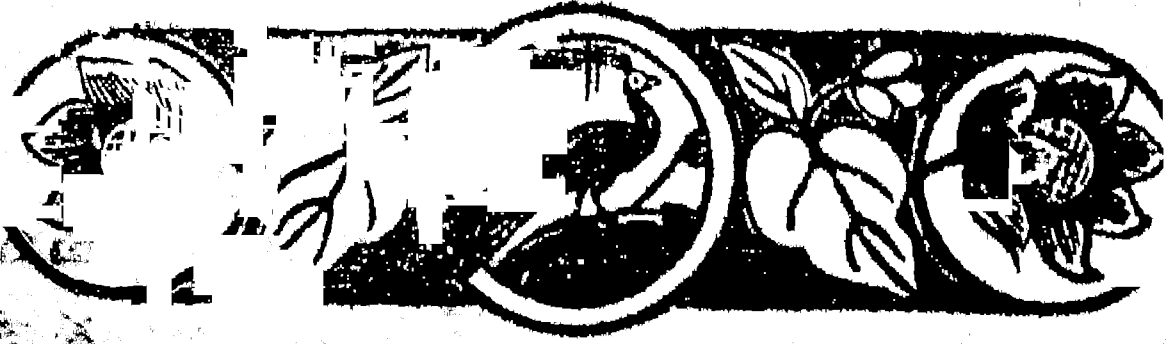
మాన—రమణి! నీవు నాకు విశేషించి చెప్పనక్కరలేదు. నీవిషయము
నేను బాగుగ నెఱుంగుదు.

ఉ॥ ముద్దవుకావునీవు కడు • ముద్దుగఁగేళినిఁ దార్చుప్రేమవు
బద్దుగ నుండుదానవు ని • బద్దిగ సుదవు నుద్దులాడివై

యొద్దనె యుండుదానవు స • ముద్గఁ జేరిన దానవట్టి నీ
యొద్దను నేనువొందు సుఖ • మొమ్మక దుర్విధి దహఁజేసెడిక.

అందుకు నీవేమి చేయుదువు. కాని నీయందొందుకు నాకు
మిక్కిలొశ్చర్యము కలుచున్నది.

మదనమాలిని—అదేమి?



ఓ గారవ

ఓ మాంకము.

మూలినీ యంతఃపురము)

తన సోదరంమూలినీ యొసర్పు

జముగా దాని పుంగార దేవియని

దొర నెప్పుడు

దాని హోయలు

దాని యుక్తి

తానురక్తి

జమునందు

నిపించు

రాగ

అనువాద?

చుంటి?

గీ॥ నహ్ని సాక్షిగ గైకొనఁ బడినదేదో

యదియె -- యుగఁ జెంత • నలకుఁగొని

యొకని పా...గ హీతి వే • రొకని చెంత

నెటుల నుస్థిర... నుండు

ఎంతటి బాణయేని మఱి • యెంతటి బాణయేని యిం

కెంతటి వశ్యయై వయసు • నేర్పడు సర్వమునోష్ఠి

తింతనరాక దీర్చెడు న • దేనియు ప్రోతభర్త

కాంతరతంబు ను రతఁ • గాంచుట యెట్లుగు నను తుషుల్.

(కొంచె మూ కుంసి) అరరే! యెంతపోయితిని పరదాసంగ

మహాపాతకమనికదా

గియు నిట్టిదుష్కృత మున

గ్గుంబుఁగొల్పనా! అ య్యో

య్యో. నానిష్కల్పవ్రతా మః ర

దగ్ధమయ్యో. అయో! నా తియే

మూల నాతె, చీ చీ నాచా

నవి, తుదమును బా

బాసరించిన కలుషాత్మున

లేదు లేదు, పరదారాంగన

ప్రాయశ్చిత్తమెందును లేదు

కావేళించుచున్న ఆ

కటకటా! వానిని న

గార్చెచ్చుచే

నందుఁ

వభూయి

దేల?నీ

నవులు

నందును

ముచ్చి

మమతమే

ద్వైతమతమెంతమాత్రము నాకు నచ్చుటలేదు. ఆహాహా! ఆయద్వైత
మెంత యది తీరూనందసంఘాయకము దాని యందంతయు నొక్కటే,
ఫలము నొక్కటే, పాపపుణ్యము లనలేలేవు. కష్టసుఖములంతకు మున్నే
లేవు. అయ్యో! లేకపోవు టేమి! కృత్యములందు పాపపుణ్యనిర్ణయము
లేకున్నను అనుభవమునందు కష్టసుఖములు ప్రపంచంబునకు గన్పట్టక
బోవు. అందుననే ప్రకృతికంతకును ద్వైతమతమే సి మగుమతము. దీనికి
కృత్యమును అనుభవమును బ్రమాణము. ఔరా! ని ముగ.

గీ॥ పాపమనునది యెందునం • భవమొ దాని
యందుఁ బ్రతివాని కానంద • మతిశయిల్లు
దేనియందు నాశమో • దానియందు
సంభవమనివా యముగ నొందు • శలభముగతి.

ఇది ప్రకృతిసిద్ధమగు బ్రవృత్తి. ఇట్టి జ్ఞానముండు నాహా!
ఉ॥ ఎప్పగిదేవిరాగమున • నెందున నొప్పితిఁ దొల్లతొల్లలొ
నప్పగిదంతరాగమున • నందున నిప్పుడు నిందు నొచ్చునే
నొప్పగనయె “లోకమను • ను తన ర్తనశాలలొన హా!
యెప్పటి కేది భవమొ • యెన్నఁదెలుంగునమధుఁగిమ్మహిక్
భీ? లోకనీవిషయమున చింతించుటయేతిప్పు

గీ॥ టిక ఖచితమైనట్టి ద • ర్పణమానందు
ప్రకృతి సర్వంబు నెబ్బంగి • ప్రతిఫలించు
నటుల నిర్మలంబగు హృద • యంబునందు
సర్వకర్మఫలంబులు లభించు.

నా హృదయము సైతమట్టిదాటచే నేమైనదో యైనది. ఇంక నే
నావిషయంబు లన్నిటిమఱచి నాదేవియగు మదనమాలిని యేమి చేయు
చున్నదో యరసెదగాక. (అనుచు నాలుగడుగులువైచి యాగి) నాకెంత
కును లోనికేతెంచుటకు గాళులాడుట లేదే.

మ॥ అపరాధం బొసరించినట్టి మనుజుం • డత్యంత భీతిగా ధరా
ధివు సాన్నిధ్యముఁ జేర సంశయిలు రీ • తిక నాకదేమోయొకో
విపరీతంబుగ జంకునొందనయె నా • వేరొందు సాంగత్య దో

వవు మాహాత్మ్య మొ యేమొకాక మఱియీ • సంకోచమింకేటికా?
నిజముగ నే...ంతదుష్టుడ?

(మత్తకోకిల,)

పాపమీరమణిమణిస్వహ • బంధః జేసితి గట్ట? యే
పాపమెరుగని బేల యీసతి • భర్తృమాన సవర్తియా
నీపయోజవిశాలనేత్రః • రేంగితాంగన సంగతిః
బాపమంచు దలంప కేదరిః • బాసితి దశరాత్రముల్,
ఔకార!

ఉ॥ ఏదినముం బడేపదిగ • నెన్నియొ సారులు వచ్చి దీని ప్రే
మాదరణామధుద్రవము • లానకయున్న తపించుచుండు నే
యీదశరాత్రమంతనెటు • లీదెనొ మద్విరహాంబుధిః గటా!
యీదినమైన దీనియెడ • నెంతయొ ప్రేమరసంబుఁ గుప్పుదుర్.

(అనుచుతోనఁ బ్రవేశించిమదనమాలిని యెందునులేకుండమిమహా
శ్చరమున) ఏదీ? ఈయంతఃపురమున నెందును గన్పించదే? ప్రే
యనీ? కొంచెముచిదానించి) ఏమీనిశ్శబ్దము? (మఱలకొంచెము
నిదానించి ఆఁ ఏమీ చిత్రము? (చక్కఁగఁ బరిశీలించుచు) ప్రే
యనీ? ప్రయనీ? (మరల కొంచెమునిదానించి) ఏమీయద్భుత
ము? ఇదేమొనదియు బోధపడుటలేదే?

చ॥ వదిదినసంబులొ దనుక • మన్వరదర్శనమందకుండమి
మదివిసిఁగంత నేయనుజుఁ • బాసెనో? పాకుకయున్న నన్నుతాఁ
బెడటిలఁజేయ డాఁగెనో? ని • మేవమునన్నెడఁ బాయలేని యీ
సదము మానసింకమది • స్థైర్యతఁ జెందుచు డాఁగఁగల్గునే?

డాఁగిన నింకెచ్చటడాఁగు ? (సాలోచనముగ) మీమాయ?
అరే! యీచలికత్తెయు నేమయ్యో? ఇదేమైన నెట్టి పన్నుగడయోయై
యుండునా? (కనులుమూసుకొనుచు) ఏమి పన్నుగడయై యుండు?
హృదయమా? వృధాతర్కములఁ బొల్కొనక యీ మహాసమస్యా మే
మీ చక్కఁగఁ ద్వరగా గ్రహింపును? (అనుచు నట్లే దీర్ఘసాలోచన
మున క్రిందఁబడునట్లుండును.)

మదనమాలిని — (భూగర్భమునుండి ప్రవేశించి మానపాలుని జూచుచు)
 ఓహో! ఇప్పుడు మహావిభ్రమ మనస్సముద్రంబున మునుంగు
 చున్నాఁడు? అదిగో! యేమో దీర్ఘాలోచనముమై, మైమఱచి
 సోలుచున్నాఁడు. అట్లే గ్రందఁబడునాయేమి? (చేతులు పిసుకు
 కొనుచు) ఎట్లు? ఇపుడేమిచేయుడు? (అనుచుఁ జప్పున శయ్యదా
 పున కేగు చుండును)

మాన — (దీనస్వరంబున) హృదయమా? ఏమియు స్ఫురించుటలేదా?
 లేదా? ఏనా - తమును స్ఫురించుటలేదా? హా! (అనుచుఁ గ్రందఁ
 పడఁబోవునం లో)

మదనమాలిని — (చప్పునశయ్య పైని తల్పమును గైకొనివచ్చి యాతఁడు
 పడఁబోవు లమునందఱు బఱచుచుండును)

మాన — (అంతలో నాతల్పముపైఁ బడును)

మదనమాలిని — (బెడలున యీవలకువచ్చి, మఱల నాతనిదటిఁ జేరుచు
 దనలో) ఔరా? నిజముగనే నివ్వాడి వనినే చేయకున్నచో నా
 మూలముగ, నాయీనాధున కెంత మానవ వాటిల్లేడిది? (అతని
 పరికించి చూచుచు) నాథా?

ఉ. నీనిజమైననాయెడలి • నిక్కపుఁజేమరసార్థ మానసం
 జేసిమిషంబునందయిన • నెట్టివ ధణ గృశీయించ నట్టియో
 మానవనాథ? యమల • మా సమందున నాయకాన్యసం
 ధానరహస్యవంచనము • తాల్కొనిదార్థ తఁ గోలుపుచ్చెఁగా?

(జనాంతికముగ) నిజముగ నానాధునకింతవంతఁ జెందించినది నా
 వంచకత్వమే? ఛీ! ఛీ! యెంత దుష్పథను? (అతనిమోముఁగాంచి యులు
 కుపాటున) అయ్యో యిదేమి? నామనోహరుని దేహమందంతటను నేద
 బిందు ప్రవాహంబు పొంగిపోరుచున్నదే, నాథా? నీహృదయంబున
 కెంత విచార వా యామంబుఁగూర్చి తినోకఁదా? (శయ్యలుమూసుకొనుచు)
 దైవమా! నా పాపమును శమింపఁజేసెదవుగాక, (మఱలకనులుమూయుచు
 నాథా? నీకెంత విచారము గల్పించితి! (అనుచుదన పైట చొఱఁగుట
 వానికి మెల్లఁగ విసరుచు మహావిచారముగ)

శా! ఏమో యిక్కడలోకులందఱక సం • ఘోయార్థమై సత్యని
త్యామోదాయతమైననీతి కడుల • భ్యంబౌనటంచెంచితే.
ఛీ! ముచ్చారితమీగతిం బరిణమిం • యెగ్గాదె యిప్పట్టు. నిం
కేమో! ముందెట్లుండఁ బోనో! విధి వా! లెట్లుండెకో! నాయెడక.

(అంతలో మానపాలుడు నిట్టూర్పు డఁగా నులికిపడి యీవలకు
వచ్చివానిఁ జూచుచు) ఇకతోందఱలేదు, అదిగో మొదటమొదటఁ
దాండవంబాడిన స్వేదబిందుతండంబంతయు శమించినది. మైమఱపు
పదలుచున్నది. ముఖము నూత్నవికాస జనితంబగుచున్నది. నార
చించు నీ కపటనాటకమందు నాయకీనాయక పాత్రత్వరసంబు భంగంబగు
ననుకొంటిఁగాని, మఱియు నిందునిది యొందుమఱుఁగునే యిశినది. అది
గో! కనులు మూయుచుఁ దెలుచుచున్నాఁడు. ఇంకనాయుద్యమంబున
నే నుండవఁగాక, (చాటున కేగి ప్రకాశముగ)

శ్లో॥ భర్తాయద పికామశాస్త్ర నిపుణోవిద్వాన్కులీనో యువా
దాతాకర్ణ మణి ప్రసిద్ధవిభవ శృంగారదీక్షాగురుః.

స్వప్రాణాధిక కల్పితా ప్రియతమాన్నే హేన సంవర్ధితా
తంకాంశం పశువద్విధాయతరుణీ జారంపతిం వాంఛతి,

మాన—(అలకించుట నభినయించి లేచుచు విస్మితముగ) ఆఁ, ఎచ్చటనో
నాదేవికంఠస్వరము వినవచ్చుచున్నదే? (దిగువనున్న పలువు
జూచి) ఇదేమి? ఈతల్పమెచ్చటిది? దీనినిట నెవరుంచిరి? ఇస్తీ!
ఎంతమంద ప్రజ్ఞుడ? నారాజ్య యాయంతఃపురముననే యెచ్చట
నోడఁగి యీ చిత్రము నేయుచున్నది. అది తెలుసుకొనలేక
యెంతలో దానికొస్యాస్పదుడనైతి. దిక్కులు పరికించుచు
మఱల నెచ్చటనోడఁగినది. ఇంకనే దెలుసుకొనలే కుందునా
తెలుసుకొనెదఁగాక. (అరుచు నొకవైపు నన్వేషించుచుండఁగా)
మదనమాలిని—(వెనుకఁగ్రబవేళించి) ఇక నిచ్చట నీతల్పముండరాదు.
(అనుచు దాని నెత్తుకొని జాగ్రతగ శయ్యాతలమందుఁ బఱచి
మఱొకవైపున డాఁగును)

మాన—(అంతట నన్వేషించుచు నచట తల్పములేకుండుటజూచి మఱిం
త విస్మితుడై) అరె? ఇంతలో నీతల్పమేమయ్యె? (శయ్యవంక

దృష్టిమఱల్చి) అప్పుడే ఆశయ్యయందె పరమర్పిరి! ఇదంతమా
డగ నాకేమో మతి విభ్రమము వాటిల్లి నట్లున్నది. ఇంతకు
మున్ను విననైన శబ్దస్వరమెవరికెంత స్వరమో అదియును విన్న
ముగ స్ఫురించుటలేదు. ఆస్వరము. నా రాజ్య దేయగునా కాదా
యని మఱల సందేహము గల్గుచున్నది. దృష్ట్యదృష్టమైన యిచ్చటి
తల్పమే మహామాయము కాఁగా. శ్రవణదృష్టమైన శ మేమని
నిర్ణయింపనగు? కాని ఆశబ్దా ముమా త మిచ్చుడు శాంతము
కొంచెముగ స్ఫురణకు వచ్చు న్నది. మని? “జాగరంతింవాం
ఛతి” అనఁగా? జాడఁడగు బతిని గోరుచున్నది ఎవరు? “తరుణీ”
ఓహో! సరే! ఎప్పుడు? ఎందుచే? అందుకు సమాధానములేదు.
కాని, దీనికి పూర్వపదము “తంకాంతం వశువద్విధాయ” అని
విననయ్యె. అనఁగా? “తంకాంతం” ఆకుగని, వీనుగని; ఆప్ర
మనవసరము. ఇంతకు దరుణముగలయూహుడి యెట్టి నిపుణు
నను, తనమగఁడగువాని బశుప్రాయుని జీవితంకునుగ కోరుచున్న
దని ముఖ్యమగు భావము. ఇది వాక్యంబులు పురుషులెడ స్త్రీల
కిశ్లీలంబులు. అట్టి చో నిషి నా రాజ్యనోట నెటులు వెలువడు? అది
యసంబద్ధము. చూడంజూడ నిది యంతయు నా మనోగతియే.
ఇది నిశ్చితా మేకాని వ్యర్థమనోగతికాదు. వశిష్టత్వ సమావేశ
మునకుఁ బూర్వ మా యుద్వానవనంబున నీచవాగ్దంభితయగుచు
నన్ను సమీపించిన న క్తియే నా జేవి నెచ్చెలి. ఆవశిష్టత్వయని
భావింపఁబడునదే మ. త్ని. ఇంక నిందు సరిశయములేదు. కనులు
మూనుకొనుచు) పాపము శమించుఁగాక. (కనులుతెరిచి) మహా
తివ్రతా రత్నమగు నాజేవియం దపోహ మాగోపించుకొను
చుంటి (సాలోచనముగ) ఏమీ! అపోహమా! ఎట్లు? ఔను.
ఏలకాదు?

సీ॥ ఆనాఁడు నాముందు • సంతసి నువీడి

యట్టె యంశమున వా • దాడు బొకటి

మగువ యెంచిన యెట్టి • మగనైన వంచించు

నరనిముసంబులో • ననుట యొకటి

యన్నివిధంబులన్ • దన్నునోలిన యొందు

సతియుండెనను భ్రమ • సలుపుటొకటి

యేదో కార్యా నై • యేగ నా వనమున

దమి వృద్ధిజేసి నన్ • దార్చుటొకటి

గీ॥ యిప్పుడది యా గృహముఁ బాసి • యేగుదినమె

యిటుల బంధింపఁబడిన యీ • యింటియందు

నిదియు లేకుండుటొకటి యి • ట్లెన్నో మదికి

దీని పన్నుగడనియె తా • రాణమయెడు.

ఇంకను ఇందు సంశయమా? నిజముగ.

చ॥ అగునగు నీ గవాక్షముల • క నిబంధన లేమిచేయమిన్

దగవగు సేవకాళి నటు • దార్చుచు వారల కెట్టి యాశయో

వగపునఁగూర్చి వార్లఁ దన • వశు లఁజేసుక బైట కేగఁగా

నగు విధమేదో పన్నుకొని • యవ్వణిజున్ రనియించుచుండెడిన్.

లేనిచో సర్వవిధముల నొకరికొక రెనయగు టెట్లు? అది పోని
ఆది లేనిదినమే యిది లేకుండుటేమి? నిస్సంశయముగ నదియే యిది.
ఇదియే యని. కాని యెంత సాహసురాలు! నాస్థైర్యత్వ మంతయు

నణగార్చి, నాకనులకు కామాంధకార మనెడు కారముఁగొట్టి, నిజనాథుం
డనగు నన్నే జారున కుపజారునిగఁ జేసుకొని, సర్వోపభోగముల ననుభ
వించుచు నన్ననుభవింపఁజేసి, నేఁ జూచుచుండఁగనే వణిజుండగు మణి
మంతుని స్వంతసొమ్ముగ నాతని వెంబడించి పోజాలినది. ఆందు కెంత
మెచ్చవచ్చు? ఛీ! అందు కింక సిగులేక మెచ్చుకొనవలె.

గీ॥ బాహ్యమందొందు నడవ • మనసునందు

నొందు నడవడిఁగల్గి జా • రోపజార

సంగతి రహించునట్టి స్త్రీ • జాతీయందు

దేని మెచ్చంగఁగూడ దమానబుద్ధి.

నిజముగఁ జూడ,

చ॥ సతి యననొప్పు స్త్రీయొకటి • త్నా లినుండునో లేదో? యందఱున్

సతత పరాభిలాషహృది • సంగత ల గిత్తవ చేతసల్

వితత వివాదతత్పరలు • వేధవచస్కలుఁ జిత్తచంచలుల్

సుతహిత భర్తృబంధు భయ • శూన్యల పూజ్య లనూయమాననల్.

ఇదియెల్ల నిక్కము. అట్టిచో నిట్టి స్త్రీలుందు నేమి? మఁ గల
యునేమి? ఏమంటి? ఛీఛీ! దీ నొక్కదాని గుఱించి స్త్రీలనందఱు ంది
చుట నాజొంట్ల కెట్టిపాడి? పాడియో బాడియో నా డ వదలినది నా
కదియే పదివేలు చాలు. ఆఁ మఱల నేమనుచుంటి? అట్లని మిన్నకుం
దునా ?

ఉ॥ నాధు ననాధుగాఁదలఁచి • నైచ తఁగాంచి స్వవిద్యకంతకున్
సాధక మన్యనాధురతి • సంభ్రమ ంగతి యంచు మించి వై
శ్యాధము వెంటనంటి చను • నాకులట వ్యధియింపకే యెట్లుల్
సాధువుగాఁ జెఁంగుదును! • సత్వరమే నిదె వెంటనంటుదున్.

(అనుచుఁ బండ్లు పట పట లాఁగించుచు నిష్క్రమించుచును)

మదనమాలిని— [ప్రవేశించుచు]

మ॥ పతి యెంతో మది నన్ను మాయ సతిగా • భావించి రాద్రాగర్భటిన్
సతియా నన్ను వధింపఁబూని చనియెన్ • సందేహ మింకేల? యీ
గ గాఁ జొవుట యింక మంచిదెనుమీ? • కానిమ్మిడె యేను నీ
గతిగాఁజొయి మఱొండు చిత్రమును దాఁగఁచగఁజేయన్వలెన్.
(అనుచు భూగర్భమునుండి నిష్క్రమించుచుండఁగ నవనిక జాలును)
(అవనిక లేవఁగా)

దేశము—నగర బాహ్య రామము.

మదనవతి మణిమంత నే పథంబువీడి స్వస్వరూపమున శయ్యపై
విచార మభినయి చి కూర్చొనియుండును]

మదనమాలిని—(భూగర్భద్వారమునుండి బై లెండలి మదనవతిని జూచి
విస్మితయై దాని ప్రక్కఁజేరుచు) మదనవ యిదేమి?
మదనవతి—(మదనమాలినిఁ జూచి (త్రుళ్ళివడి) నీ విటకువచ్చి యెంత
సేపై నది ?

మదనమాలిని—ఇప్పుడే కాని నీవెందుకు విచారమున నుంటివి ?

మదనవతి—అచట విశేషమేమి ?

మదనమాలిని—మన మనుకున్నదానికి భంగమేమియులేదు. కాని నీ విచారమేమి?

మదనవతి—మన మనుకున్న విషయంబులన్నియు ని ఘ్నుముగ సాగునాయనియే.

మదనమాలిని—(మందస్మితముగ) ఓసి బేలా!

గీ॥ నారచించు నీ కపటంపు • నాటకంబు

దైవకృప సమస్తంబుఁ బ్ర • దర్శనంబు

మదనవతి—(వారించి)

కాగలదు గాని దైవసం • కల్ప మన్య

మైనచో నిష్టనాధుచే • హానియొదవు.

మదనమాలిని—ఏమిహాని యొదవు?

మదనవతి—ప్రాణహాని.

మదనమాలిని—మన యదృష్టవశంబున నదియే యొదవుచో నింకఁ గావలసిన దేమి? కాని యట్లు జలుంగదు. ఒకవేళ సట్లుజటిగిన నేమి?

గీ॥ పతియె తన సతీప్రాణంబుఁ • బాపదలఁప

సంతకన్నను సతిశేమి • యవసరంబు?

సర్వపాప విముక్తయై • శాశ్వతముగఁ

బరచుపదమందు సుఖియింపఁ • బడునుగాదె?

మదనవతి—కొఁగాక. ఐన నిది సాంతమగులోపల నెన్నియో యన్యత ములాడవలెగదా?

మదనమాలిని—

గీ॥ అన్యతంబొండెయేమి? ప • త్యనుసరణము

నందు జారత్వ మొండె చొ • ర్యంబునొండె

యాత్మహత్యయు బ్రహ్మహ • త్యాది వివిధ

హత్య లొండె జూదంబొండె • యఘములేదు.

మదనవతి—అదిసరె! ఇది య దేలయగు!

మదనమాలిని—నీయభిప్రాయమెట్టిదని?

మదనవతి—ఈకృత్యంబుచేఁ బతిస్వాంత మిప్పు డెట్లలరుచున్నది?

మదనమాలిని—ఎట్లలరుచున్నది?

మదనవతి — పటుతరంబగుఁ గవ్వమున నలరుచున్నదనినా యభిప్రాయము,
మదనమాలిని — ఔననుకో ?

కం॥ ఎంతగ మనచేనాధుని,

సాంతంబున గల్గుచుండెఁ • బటుతరకవ్వం

బం కు నింకఁబడంతలు,

సంతోషమె పతికిచెందు • సత్యము మనచే.

మదనవతి — ఎప్పటికది సంభవము ?

మదనమాలిని — ఎప్పటికో యననేల ?

కం॥ ఎప్పుడు మనకథసర్వము,

జెప్పుచు బతిపాదయుగళిఁ • జేరుచువినయఁ

బొప్ప క్షమార్పణ గోరుదు,

మప్పుడె యీ కపట నాట • కాంతము శుభముగా.

మదనవతి — సోదరీ ! యీకృత్య మొనర్చుట కాలస్యమేల ?

మదనమాలిని — ఇప్పుడేమైన నపాయము రానున్నచో నీకృత్యమిప్పు
చేయక తప్పదు. లేనిచో నీకృత్య మప్పుడేచేయుట లెస్స.

మదనవతి — (సంతసముతో) ఔనొను. నిజముగా నావట్టునందే లెస్సగ
నుండు.

సోదరీ? గీ॥ గ్రన్ననమనమపై • కర్పూర హారతుల్

మనదు కపటనటన • మునకు స్వస్తి

జెప్పుభంగిఁ గొనుచు • జిప్పునఁ బతిజేరి

యతని దయను వొంది • యలరవచ్చు.

మదనమాలిని — మఱి నేనదేకదా చెప్పునది ? కాని వారు వచ్చు నమ
యమగుచున్నదిఁక పరుండుము ? (అనుచు లేచును)

మదనవతి — (దీనస్వరంబున) నీ వెచ్చట కేగెదవో నాకిప్పుడేమో భయ
ముగనున్నది.

మదనమాలిని — ఏమాత్రము భయపడకుము ? నిన్ను కాచుకొని యీ
సమీపమునే యుందును. కాని నేజెప్పిన విషయంబు లేమఱిక
మిక్కిలి జాకరూకతను మాత్రము మెలంగుచుండుము ? పరుం
డుము ?
(అనుచు నిష్క్రమించును)

మదనవతి — (శయనించును)

మాన—(చౌర్యనే పథంబునఁ బ్రవేశించుచు దినలో)

గీ॥ కాలమచుగోడి నయంధఁ కారగర్భ
మునను లోకంబులను పిల్లఁ లను విరతుల
సలుపుకై దాఁచుకోఁగ వైఁ పను మొంది
గుడ్డుకొని యవెల్లయుఁ జావఁ గూడునదియె.

మ॥ అటులే యన్యకులాంగనారతిని యొ ప్పవైశ్య వంశాధముఁ
బటురోషంబునఁ బట్టి చీల్చుఁగ బలే పట్టయ్యె నీరేయి, నె
వ్వుటికి ల్లాఁ బగవానిఁ ద్రుంచుకొఱకై పాల్పడ్డచో భూలి
దిటవా కీర్తి గలాని కెప్పు డిదియే దివ్యంపు మార్గంబగున్.

గీ॥ కాని యీ వణిజుండు నా కంతఃముచ్చి,
లింగినటులతో పదు ముచ్చి లించియున్న
యింక నెట్టి సైర్యంబొంది యీమదీయ,
నగరబాహ్య వసంబు నే నెగడఁగలఁడు ?

శా॥ ఏమోలే యితఁడెట్టి పన్నుగడతో నిచ్చోటనే యున్నచో
నేమంబంచుఁ దలంచెనో? యెఱుఁగమే! జిత్తుల్ సమస్తంబునీ
భూమి జంబుక రాశికి మఱివణి క్కూతాళికి సొమ్మగున్
వేమారుల్ తగువంగ నేల నిదియే విస్వప్రమిప్పట్టునన్.

కాని యితఁడింత నిర్భయంబుగ నిచ్చటనే యుండుటకుగాఁ బన్నిన
జిత్రేమెయుండు? (యోచన నభిన్నయించి) ఓసి. యింతేనా?

గీ॥ ఈవసంబునందె యీరేయి నండుచో
ద్రోహి కాడితఁడు నిర్దోషియనుచు
దోషియగుఁడువల్లె దూఱమేగఁడెయంచు
నెంచిరానటంచు నిచట నిలచె.

ఇదియే వీడుపన్నినజిత్తు. ఈజిత్తు నేగహింపలేని నాబుద్ధి సత్తు
వేల? (వండ్లు సటుపట లాడించుచు) వీనినింతమా తమునే విడతునా? ఇంక
నిపడకెక్కడో యరసెదఁగాక (అరయుచుమద వతిపరున్నశయ్యఁజూచి)

మ॥ అదిగో! టక్కులటంకులాడి బలెగుఱుచున్న నిద్రించుచు
 న్నది (చక్కగఁజూచిమొగము చిట్లించుచు) యేమియిదియొక్క
 విధవచె • యుంబొప్పివండె! (సంతసముగ) బలే
 యిదియుంగీడున మేలెయయ్యెను నుచూ • యీకండ్లతోనాదు
 దుదివేటొక్కని ప్రక్కఁగొంచనగు భిక్షువీయలేదెం యు.
 ఇందుకు మాత్రము సంతసమే యగు న్నది, కాని

శా॥ వాఁడేడియిట! నాకు భీతిలి యిదే • బాగంబెటోపారెనో?
 (మదనమాలినుద్దేశించి పండ్లుపటవడలాడించుచు) ఓసీదుప్రవృత్తని
 నేడివెంతయొకూర్పు నిర్భయరతి! దృఢుండునై (సుకీసీ
 తోడున్నహ ముగాక యొక్క రుడె సం • తోమాత్త చిత్తంబుతో
 నేడన్దాని పరుండెనో? చెప్పు కటా? యేమే కులధ్వంసినీ?

భీ భీ! పాంసులా? నీస్మరణ శ్రవణదర్శనాదుల మాత్రము
 బ్రహ్మనందముం బొందు నాడెందంబున కెట్ల మంటఁ గూర్చుంటి
 కులటా? నిన్ను జూచునంతనే యిపుడు నా డలు కంపించుచు
 కడదే! ఇంకనిన్నిప్పుడే వధింపకున్న నామంటచల్లాలునా? (సమీ
 చుచు)

ఉ॥ ఓసి దురాత్మురాల! యిక • నోర్వగజాల నివేమదీయ ఘో
 రా కి నీదుప్రాణముల • సర్పణ నేయు దినంబునచ్చె రా
 కాసి! మహాసతీత మునఁ • గ్రాలినదానవటంచు నెంచితే
 గాసిలఁజేయుదో తిని • కడ్చున భగ్భగమంటఁ గూర్చుదో?

(అనుచు నొడినుండి ఖడ్గముఁదీసి పొడువఁబోవును)

మదనమాలిని—(అంతలో వెనుకగవచ్చి వారించుటకు సి ముగ
 డును)

మదనవతి—(అంతలో నిట్టూర్పుని గుఱచుఁ దనముఖవిలాస మా
 కగుపడున న లొకవైపున కొత్తి లుడుండును)

మాన—(అంతలో దానిఁజూచి ముగ్ధుడై తనయత్నము మాని తన
 ఆహా! ఇట్టి సౌందర్య లలామ నెల్లువధించుదు? భీ మ
 దీని సౌందర్యాదులకు ముగ్ధుపగుటకన్న మాత్ర ముగలదా
 (మఱలఖడ్గము నెత్తుచు సాలోచనముగ) అసలే య స్త్రీహత క

భద్రము దింపుచు) ఇప్పుడేమియుఁ దోఁచుటలేదు. అవశ్యముగ దీని నిన్నుడే వధింపకున్నచో నామానమునకు భంగము. వధించుచో నాజ్ఞానమునకు భంగము. అసలదే యిదగునోకాదో? ఇదేమి? మఱి నగునా? కాదా? యను సంశయము కలుగుచున్నది? ఎట్లు సిద్ధాంతీకరించుటకును వీలులేదు. అదే యిదగుచో నీవిధముగాఁ బోవునది. యెప్పుడో యీవ్రదేశము సరము విడచి పాటిపోవక నింక నింతవఱ కింత నిర్భయంబుగ నిచ్చటనుండుట కిచ్చగించునా? నాకట్లడి పదల యిదెఱుంగనిదియా? ఇదంతయు నేమో యాశ్చర్యము నేయున్నది. ఐనను లేపిచూచెద. (దానిచేచియొద్ద ముఖముజేర్చి మెల్లగ) మనోహరీ? మనోహరీ! (అనిసిలిచి యదిలేవక పోగాదా (దచు) మదనమాలినీ మదనమాలినీ! (అప్పటికి లేవకుండఁగా జనాంతికముగ) ఊహా! (మఱి) శృంగారవతీ! శృంగారవతీ! — ఇట్లునుగాదు, సౌందర్యమాలినీ! సౌందర మాలినీ? — మతొకవిధముగఁ జూచెద. ప్రేయసీ! ప్రేయసీ! — ఇక పిలతో లాభములేదు. (అనుచు దానిచేక్కి యుద్వయము లుదవిడి — ఇది నిజముగ గాఢమగునద్రవీ చేరియున్నది. ఇంత గాఢనిద్ర జెందుటకుఁ గఠింబేమైయుండు? ఏముండు?

గీ॥ అదియె యిదియెనఁ గాకున్నఁ • బదిదినంబు
లుంకి రేయుంబవల్లు నా • నుండి నేడు
పీని నుండియు రతిసుఖం • బానియాని
యుండుకతమునఁ గడు స్రుక్కి • పండెనిటుల.

ఇంక నే నిచ్చట నేనిటుల తడవునేయుచో నీసడి నెవరైనఁ గన్పెట్టఁ
వ. కన్పెట్టునది నా సర మానంబులకును భంగకంబు ఎటులైన
నే నెవ్వరికంటఁ బడకఁ దీని టనుండి తప్పించుట నాకిప్పుడు
కర్తవ్యము.

టిపాపక భుజమందుఁ జేర్చి నిదురం • జెన్నారఁగావింపమే?
టులే దీనిని యిప్పుడు • యతిని • ద్రావ వోకుండనే

యిటనుంచెత్తుకవోయి నా గృహములో • నిష్ఠానుసారంబుగా
విటవారీమణియైన దీని నిజమకా • నృత్తి విచారించుదుక.

(అనుచు నెమ్మదిగ దాని భుజముపై నిడుకొని నిష్క్రమించుచు)

మ॥ ఇక నెవ్వండును నడురాని యొక్కడే • యేమీ జగంబంత చ
క్క కేతెంచి రణోన్ముఖంబుగ నగుక • గానీ? భయంబేమి? యి
ష్టాకనిక లక్ష్యమునేయుదో? చటుల ద • రో ద్వీప్తునొదుక భయా
నక రూపంబునఁ జిక్క కేచనియుదుక • ద్వాత్వరగన్యాయతక.

(అనుచు నిష్క్రమించును)

మదనమాలిని— (సంతసముగఁ బ్రవేశించుచు ఆహా! నా కపటనాటకం
బున నెన్నిరంగంబు లమర్చుచుంటిని. అన్ని రంగంబులును నే
ననుకున్నదానికంటె వేయిరెట్టులు రసవంతములై సమగ్రముగ
నే రమణీయంబుగఁ బ్రదర్శింపఁబడుచున్నవి, గాని యొక్కటియు
వ్య మగుటలేదు. నామనోహరుండు డిట కేతెంచితా నెవ్వరినెత్త
పోవుచుండెనో తా నెఱుంగఁడు. ఆ యెత్తుకొని పోఁబడు వ
నేనేనని యాతని యభిప్రాయము. ఇదియే నా కపటనాటక మి
శృంగారము. ఇప్పుడిచట నేమిచిత్రము జటిఁగెనో ఇంకముందేమి
చిత్రము జఱుగఁజూనో నాకుతప్ప నా నాధున కేమెఱుక ? మొ
దట మణిమంతాభిధముననుండి యిపుడు నామూఱుగా భావింపఁ
బడి నా నాధుచే మ్రుచ్చింపఁబడిపోవు నా చెల్లెలగు మదనవతి
యింకమీఁద చేయఁబోవు శృంగారమే పరమ నర్మశృంగారము
యింక నేనును సత్వరముగనే పోవలయును. (భూమిపై దృష్టిని)
ఆహా! తగునంత ధనమున్నచోఁ దలఁచునంతపని యేల పోన
గదు? నగరాభ్యంతరవనమునుండి యీ నగరబాహ్య వనంబునకు
సైతము నొక్క వేయిరత్నంబులు మనవి కాదనుకున్నంతనే యెం
తో చుత్కృతి నొప్పి యీ భూగర్భరహస ద్వారమేర్పడిన .
ఈమార్గంబున నొక నిమిషంబులో నచ్చట చేరఁగలను. ఇంక
దేనికాలస్యము ? (అనుచు నచటిభూగర్భద్వారమునుండి నిష్క్ర
మించుచుండఁగా నవనిక జాటును).

(మదనమాలినీ కేళీగృహము.)

(మానపాలుడు తావొంగిలించి తెచ్చిన మదనవతిని శయ్యపై నిలిపి)
మాన—(దానిని బరికించుచు) దనలో! ఇదేమి! ఇది శృంగారవతి దేవియు

మదనమాలినీ దేవియుఁగాక మఱొకవింతరాముఁయకం న

వొందుచున్నదే! ఏమీ యాశ్చర్యము. (అలోచన నభినయించి) ఇం

దుకై యాశ్చర్యపడ నవసరము లేదు. యావనముననుండు ప్రతి

స్త్రీయు నిట్లాకొక్కతఱి మార్పుగా గన్పించుట సహజసిద్ధము.

॥ ఒక్కతఱి జగన్మోహిని • యొక్కొ! యనగ

నొక్కతఱి బరిచారిక • యొక్కొ! యనగ

నొక్కతఱి వారకామిని • యొక్కొ! యనగ

నొక్కతఱి గులకాంతన • నొప్పు యువతి.

అందుచే నిది ఆయిరురిలో నేదో యొక్కతె కాకపోదు. లేక
మదనమాలినీ శృంగారదేవీయ ఖ్యలగు కులటవ్యక్తులుగాక వేఱుగానిది

నిజమందుని నిజధర్మపత్నియైయుండునా! (చక్కగా దాని బరికించుచు)

ప్రస్తుతున్నను భేదమంతయొక్కదుగా గన్పించుటలేదు. అదుగొ కొంచె

గాఁ గదలుచున్నది, ఈసమయముననే దీనిబాగుగా మేల్కొల్పి దాఁగి

నో దీని కలవరింపు టాలాపంబులచే నిజానిజములు బయల్పడగలవు.

చేసెదఁగాక. (అనుచు దానిని బాగుగా గదలించుచుండును.)

నవతి—(విసుగునభినయించి) అబ్బా! ఏమిటండీ? మీకెప్పు డొకటే
పిచ్చి.

మాన—(తనలో) ఆహా! (ఇప్పుడు బాగుగా మెలకువనకు వచ్చుచున్నది

ఇంకను గదలించి దాఁగెదగాక. (మఱల దానిని బాగుగా గద

లించి దాఁగును.)

నవతి—(వెనుకకు చేయిబోసిచ్చి అబ్బా! చాలు లెండు. ప్రయా

ణము సమయములో సైతము నిదేపి యా! ఇప్పుడేకదా నేఁగను

లుమూసినది. ఇంతలోనే మఱల లేపెదరేమి. (బిటునగవున వెను

కకు మఱలుచు మీకు నిదురపట్టుటలేదా! (తన క్కనెవరుఁగని

పించకుండుట విస్మితమభినయించి) సరే సరే! ఇంతలోనే నా

మీద కోపమా? (లేచి కూర్చుని నలుదిక్కులు బరికించుచు

విభ్రమముగ) ఏరీ? (మంచమునుండిదిగి మహావిభ్రమముగ) ఓసి
నా తెలివితెల్లవార. నానాధుడు చల్లగాలికై యెప్పుడోపోయి బైట
వరుండగా నాయీ మతివిభ్రమేమి? ఛీ! రోజునైన పాడలవాటు
చేత నిట్లు కలవరించుచుంటి. ఇది నానాధుని పిచ్చికాదు. నా
పిచ్చి. ఇంకనోరు మూసికొనిపరుండెద. (మఱలపండుకొని వెంటనే
లేచి ఇంకేమి నిదురవట్టును. అబ్బ! ఎంతమంచి నిదుర
చెడిది. అంతనిద్రయు నొక్కకలవరింపుతో నెటోమాయమై
నదే? కాని . (శయనంతయు దవిడిక్రింద బరికించి విస్మిత
ముగా) ఇచ్చ నాపుక్త మేమెనది! ఈశయ్యాతలమింత పె
దిగా నున్నదేమి! ఏమీ చిము! (నలుదిక్కులు బరికించుచు
అరె! ఈహర్ష్య మెచ్చటిది?

ఉ॥ ఏమిపుడొక్కతోటను ప • సింబి వరుంటిమికాదె యట్టి చో
నేమి విచిత్ర మిద్ది! నిది • యెక్కడిసౌధ మిదేమి శయ్య! యే
మీమతివిభ్రమం బిటుల • నేర్పడి యుండుట ఎవ్వడైన మే
మేమరియుండ నన్ను దమి • నివ్విధి మ్రుచ్చిలియుండఁబోడుగా.
కాకున్న స్వప్నమా?

ఆట॥ గీ॥ స్వప్నమెట్టులగును • బాగుగాఁ గనుఁదోయి
విప్పిచూచుచుంటి • వెఱిపరిది
నేమిచోద మార? • యింకఁజోద్దంబేమి
యెవఁడొ న్నుదొంగి • లించియుండు

ఆ॥ నిజముగా నంతపనియే జరిగినదా? జరుగుటయుం దాశ్చర్య
మేమున్నది? ఛీ! భగవంతుఁడు నాకొసంగిన యీ పాడుసౌందర్యమున
కెవఁడో మోహించి యిట్లొనర్చియుండు. మఱియు నీతఁడెట్టిమేటిబలశాలి
యోకాకున్న ఇంత నిర్భయముగ మానపాల మహీపాలున కతంత
మిత్రుండగు నంతవాని భార్యనగు నన్ను మ్రుచ్చిలించి తేసాహించునా?
దైవమా? నాకెట్టిగతిఁ బ్రాప్తింపఁజేసితివి? నేనెట్టి దుష్పథముననైనను
వర్తించి యుంటినా? నిధికృతముచే మానపాల మహీపాలునిమాతము
ప్రేమించితి అంతమాత్రమునకే నాకెట్టి శిక్షవిధింపనెంచితి? చేసిన ఎమో
చేసితి. ఇంకను జేయుదుననుకొంటివా? ఆయల్పమగు నేరము

సైతము నీవొనగూర్చిన నావయోపిశాచమే యొనర్చెఁగాని నామ
నఃపూర్తిగ నేనొనర్చలేదు. అట్టినాయందు నీకింతకసియేల? అటులైన
నీ కలుషాపాదితమగుఁ బాడు సౌందర్యదేహ మిదేవదలుచుంటి. ఇంకనీ
బొందితో నిర్బుజాల.చాలను. ఈనన్నుఁముచ్చిలితెచ్చిన యాదుర్మా కామి
యెవఁడో వాఁడువచ్చి స్పృశింపనున్న యీ శరీరమున నెంతమాఁ మును
నిలువఁజాల. నిలువజాల. దైవమా! ఇకెంతమాత్రము నిలువఁజాల. హా!
హా! దైవమా! దైవమా! హా దైవమా! (అనుచు మూర్ఛిలి క్రిందఁ
బడును)

మాన—(ప్రవేశించుచుఁ దనలో) ఇప్పుడు దీనిని నా మదనమాళిని యను
టకు వీలులేదు. నిస్సంశయముగ నావణిగ్జాయ యగు శృంగార
దేవియే. కాని ఇప్పుడు నాకు కర్తవ్యమేమి? లేనిపోని యను
మాన పిశాచగ్రస్త చిత్తుఁడనై దీని కెంత వంతఁగూర్చితి! కాని
మ్ము? ముందు దీని నెట్లో సమాధానపరుపకున్న వీలులేదు.
(అనుచు దాని సమీపించి స్పృశించుచు) శృంగారదేవీ! (అని
పిలుచును)

మదనవతి—(త్రుళ్లుపాటున లేచి రాద్రంబున ఎవరు నీవు? దూరముగ
నుండుము? (అనుచు నీవలకు వచ్చును)

మాన—మనోహరీ! నన్ను పుడే ముఱివితివా? ఇదిగో! ఇటు నా వైపునకు
దృష్టిమఱల్చి నే నెవ్వరనో ని న్నేయుద్దేశ్యముతో నిచ్చటకు
దెచ్చుకుంటినో చక్కగా నూహించుము. ఇదిగో నే నెవ్వరనో
యింకను దెలుసుకొనలేదా?

మదనవతి—ఏమో !

మ॥ తమ రెవారలో! యీగృహం బెవరిదో + తా మీ లంబందు న
న్దమిచోర్యయఁ జేర్చు తేలోకా? భవ + త్రాత్పర్యమేమో? మదీ
యమనోజ్యోతికి గోచరింపదు కడుక్ + హా! దైవమా? యంచు స
త్యముగా నాదు మనంబు చింతితెడు ను + ద్దండక్రియన్ నిన్దనన్.

మాన—ఓసీ! పిచ్చిదానా? ని న్ని విధముగ దొంగిలించుటకుఁ గల కార
ణము, సాహసము, సామర్థ్యము నాకుఁ గాక మతేరికుండ?

మదనవతి—(బిత్తతిచూపులతో భయ మభినయించును)

మాన—ఇదుగో! దేని కిట్లు భయపడెదవు ?

శా॥ ఈభంగి భయమిందెదా తగునటే? • యీవైపుగాఁజూడు! నీ వే భూపాలు మనంబు దొంగిలితివో! • యే భోగముల్వాందితో
ఆ భూపాలుఁడ నిన్ను దొంగిలి తడి • యంబైన భోగంబుల
నే భోగింపఁగ నున్నవాఁడ మగుడఁ • నీయందె నిక్కంబుగఁ.

ఇఁక నెంతమాత మనుమానింపకుము. (అనుచు దాని నోదార్పు
టకు దాని పీఠమై, జేయివేయఁజూపును)

మదనవతి—(వానిని నెట్టుచుఁ గోపంబుగ)

ఉ॥ ఓలఘబుద్ధి! తాళమట? • యూరకచూచుకొలంది నింక పై
వ్రాలఁగఁ జూచుదో ఖలుఁడ? • పైగ రవంతయు • లేక భూ
పాలునటంచు వచ్చెదవు • పాపియు దొంగయాఁగాక యెట్లు భూ
పాలుఁడు దొంగిలించుఁ బర • భామల నెంతటి మోహముండినఁ.

మాన—ఓహో! నే నీప్రచ్ఛన్నమున నుండుటచే గుర్తింపఁజాలకుంటివి.
కాని నిజముగా నీ మనోపాలుఁ డగు మానపాలుఁ డను
మహీపాలు నగుదునో కాదో యిపుడే చూడఁగలవు. (అనుచు
నిష్క్రమించును)

మదనవతి—(చిఱువగవున పెదవి గొఱుకుకొనుచుఁ దనలో) సరే
రానిమ్ము.

మాన—(చొర నేపథ్యముఁ దీసివైచి స్వస్వరూపమునఁ బ్రవేశించుచు)
ఇదుగో ఇప్పుడైనను నే నెవ్వరనో గుఱ్ఱించుము?

మదనవతి—(అశ్చర్యముతో జూచుచుండును)

మాన—ఇఁక నెంతమాత్రమును జాగొనరింపక శీఘ్రముగ నీ బిగికాఁగి
టిం జేర్చుము. (అనుచు దాని చేయిఁ బట్టుకుని) రమ్ము.

మదనవతి—(చేయివిడల్చుకొనుచు)

ఉ॥ చాలునుచాలులెండికను • క్షౌవరులన్న ఘనంబదేమి పో!

స్త్రీ లతిచంచలాత్మలని • చెప్పటలగ్గుఁగాని యిట్టి భూ
పాలురు నిశ్చలంపుహృది • బాముచు నన సతిఁ దలంచుచో
గేలియొనర్పరే బుధులు • కీర్తితొలంగదె ముప్పుఁగల్గదే.

ఏదెట్లున్నను అయ్యో ! ఇంకేమున్నది ? అనగర బాహ్యరామ
మున నా నాధుం డీరేయియే యెట్లయినను నేనిట్లు మ్రుచ్చిలింపఁబడుట
గుర్తించు. వెంటనే నేవకుల నలుదెసలకు నన్వేషింపఁబంపు. అప్పుడితరఁబు
గ నెట్టి జాడలుఁ జిక్కఁకుండుటచే అసలు నాభర్త దొడ్డ యనుమాన
పురుషుఁడు. పదంపడి మిగుల నేవలమారివాఁడు. అట్టిఁడీ నాజాడ నెట్లయిన
గుర్తించుకుండునా ? గుర్తించి యే రాజన్యుల సహాయము ననో మగుడ
వచ్చి నీ మీఁదికి దండెత్తుకుండునా ? పిదప జయాపజయము లెవ్వరి
వైనను నాకళంకము దేశదేశముల వా పించదా ? అయ్యో ! అయ్యో !
రత్నవర్తకమణిమంతుఁడనియు మహా ఎండిత మణిమంతుఁడనియు దాన
కర్ణమణిమంతుఁడనియుఁ బలువిధంబులుగాఁ బేర్కొనఁబడి దిగ్దేశములతన
యశశ్చంద్రికల వ్యాపింపఁజేసిన యంతవాని భార్యయగు శృంగారసౌందర్య
మాలీనియనునది యొక భూపాలనితో నున్నదన యెంత య పతిష్ట ?
హాస్యముగా నెట్టిదుష్పథమున వర్తించుచున్నను శృంగారవతి స శృంగార
వతియనిమీచేబిరుదువహించి పితృభర్తృ వంశంబులకంతకును బ్రభ్యాతిఁ
దెచ్చిన నేను నిజముగా నింక జీవింపఁగలనా ? భూవరా ! ఇదేమి ఘన
కార్యమని యెంచితివి ? మఱల కొలఁది దినములలోనే వచ్చి యొరుల
కెంతమాత్రమును దెలియకుండునట్లు తమ ప్రేమసుధారసంబును దృష్టి
కరంబుగఁ గ్రోలుదునను నడియాసతో నుంటిని గాని యింతలోనే నీవెంత
కట్టడితనంబున కొడింగట్టుదువని కలనైన దలంచలేదుకదా ? ఇంతలోనే
యేమి మునిగిపోయినదని యిట్లొనరితివి రాజా ! నీకును నన్నమించు
సౌందర్యవతియగు భార్యయేకలదు (దా ! ఇదేమింత నీచకృత్యమునకుఁ
బాలుపడితివి ? రాజా ! రాజా ! నీవు నిజమగురాజువే ? నీవేమిరాజువో
నాకు బోధపడుటలేదు. ఛీ ఛీ ! (కనులుమూసి క్రిందఁ బడఁబోవును)

మాన—(వారించి పట్టుకొని తనలో) దీని దీనాలాపంబులు వినుచో నా
గుండె జలదరించుచున్నది. ఏమిచేయుదు ? నే ననుకున్నదొకటి
యైనదొకటి (దానిని బుజ్జగించుచు)

మ॥ అబలా ! బాలవిధంబుగా నిటుల న • న్నాడంగ నాయంబె నీ
సౌబగున్ముద్దుల మూటలొల్కు మొగముఁస్సొంపైన వాక్యామృతం

బుబలాటంబుగ వెల్లడించినను మో + హోద్దీపితుఁజేసినం

త, బలప్రౌఢపు నీవకావ ! కననా + తప్పేమీ చూపెట్టమీ.

మదనవతి—(కనులు తెరిచి యాతని చెక్కిళ్ళులుదువ్వుచు) మనోహరా!

నిజముగా నీ తప్పేమియులేదు. కాని ఇంక భావి కర్తవ్యమేమో

సిర్గయింపుము.

మదనమాల—(భూగర్భమునుండి చప్పుడు గాకుండ ప్రవేశించి యొక

మూలడాఁగును)

మాన—మనోరంజనీ ! (అనుచు దాని గడ్డముఁబట్టి)

ఉ॥ ఆర్యకులావతంసుఁడగు + నాత్మ సమానుని భార్యవైన నీ

చర్య సువాగ్మనోనుతము + సర్వజగైక విభాసితాంగ సౌం

దర్యముఁ బ్రేచువుంబదము + నైజము నీకేల నట్టి నిన్ను దు

ష్కార్యము చేసి భేదమున + గాసిలఁజేసితి నెంత దుష్టుడఁ.

రమణీ? ఇంక గతించినదానికి చింతించిన ఫలమేమి? కొంచెము తడవాశయ్యపై విశ్రమించుదము రమ్మ? (అనుచుఁదాబట్టుకొనియే శయ్యాతలము సమీపించుచుండును)

మదనమాలిని—(ప్రవేశించుచు) (తనలో) నారచించి ప్రదర్శించెడు నీక

పటనాటకమునందు కథానాయక పాత్రము నెంతగాఁ దనకు తెలియకుండా తనకిడినను మిక్కిలి రసవంతముగనే రంగమును

+ బాపించుచున్నాఁడు నిజముగ నానాధుఁ డెంతటిసరసగుణాని తుఁ

డు? కానిము? ఇంక నాకృత్యముననే (ప్రవేశించెద) ప్ర॥ ఆ

మదనమాలి కేళీసౌధ మందెంత పని జరుఁగుచున్నది?

(శృంగార దేవీ మానపాలురు త్రుళ్ళుపాటున నభిముఖులై

విభ్రాంతమునఁ జూచుచుండురు)

మదనమాల—

గీ॥ ఎవఁడు తన మనోహరు డొఁచు నెసగుచుండు

నతఁడు మఱియొక్కదాని సంగతినిజేర

నోరఁజాలునె? యేమంచయు విదయైనఁ

బుం లీవృత్తిఁ జరియించు బొలఁతియైన.

(క్రమముగాఁ గోపము నభినయించుచు) అట్టిచోఁ హీనకులజాత
యగుదీనిని. ఈవగలాడిని మహారాజునగు నాయంతఃపురమునఁజేర్చి
నాశయ్యపై నానాధుఁడే స్వయముగా నలంకరించుచుండగాఁ నేనెట్లు
సహింపఁగల్గుదు?

గీ॥ అగ్నిఁగాలిన భేదితంబైన నొఱపు
వలన బాధితంబైనను స్వ మెపుడు
దుఃఖ మొందదు గురిగింజతో సమముగఁ
దూఁగుటను నదిఘటియింప దుఃఖమొందు.

ఆగతియేనాకు సంభవించినది. ఇంక నేనీ యవమాన జనితదుఃఖ
మెట్లు భరింతు? నాకిక గతియెయ్యది? విధి! నాకింక నన్యశరణ్యమేమి?
సర్వవిధంబులను నానాధునిచేతనే నేనవమానితనైతి. ఎట్టి యనూయఁ
గూర్చకనే పరదారా సంగమాభిలాషుండగుఁ జరిగి గలదాననైతి అట్టి
పతిహృదయమునకే యసతిగా భావింపఁబడితి. తుదకీ సతీయంతఃపురమే
యసతీ విలాసపురమయ్యె. ఛీ! ఇంక నేనీ ప్రపంచమున దేనికుండవలయు.
మహారాజునగు నేనేయిట్టి కట్టడితనంబుఁ గనులారఁ గాంచుచు నోర్వఁ
గలనా? హా విధి! ఇంకనాకుగతియెయ్యది?

మ॥ మనసారస్వరియించి యేనిసతినై మాగ్ధులంబు వోనాడియె
వ్వనిప్రాంతంబునఁ బ్రాథమోలె నెపుడు వృత్తింబియుంటిక్. మఱె
వ్వనిపాదద్వయిసేవయే స్వతరణోపాయంబుగా నెంచితా
ఘనుఁడే, నాకుఖలుండుగాగ గతి, యీ • ట్లా తప్పవేటున్నదే?

(నేలవై పునకు దృష్టిమఱి యొంగి చేతులులాగుచు) హేత్మా
జననీ.

చ॥ సకలచరాచరంబులకు స్థానమువైతి కారణంబవై
వికలతలేకస్థాయయగుఁ బెంపుడు త్తగ సర్వజీవకో
టికిఁ గతిగూర్చునిన్నుకడు • డెందమునందు స్మరించితమ్మరో
యికమదిసంశయింపకఁ ద్వ • దీయసదోదరమందుఁ జేర్చుకో?

తల్లీ! జగజ్జననీ! నీవేనాకుగతి. దే నీగర్భమున జొచ్చుటకు
నిశ్చయించితి. మా మిమ్ము? భర్త నాదరణ జనితదుఃఖితనగు నన్ను

నీగర్భమునదాచుకొనుము? ఆహా హా మార్గమొసంగితివా? ఇదేవచ్చుచున్నాను. ధన్యోస్మిధన్యోస్మి. (అనుచు భూగర్భమునజొచ్చును.)

మాన—(విభ్రాంతితో మదనవతినిజూచి) ఏ మీ చిత్రము?

మదనవతి—(నిట్టూర్పు నిగుడ్పుచు) చిత్రమేమున్నది? అప్రతిష్టానూచకమగు నాభావి జీవనమున కుత్కృష్ట మార్గమిదియని చూపిపోవచ్చిన ప్రతిష్టా దేవతయోయన నొక మహాదృఢత ప్రదర్శనముఁ జూడగల్గితి. నాకు నిదియేమా ము. (మదనమాలినివలె) హే త్సామాతా? ఇదేనేనైతము. గర్భమున జొచ్చుచున్నాను. మదనమాలినీ దేవిని దాచుకొనినచోటనే నన్నుగూడా దాచుకొనుము? ఇదే నీగర్భమున జొచ్చుచున్నాను (అనుచు నక్టే భూగర్భమున నంతర్ధానమగును)

మాన—(నిట్టూర్పు నిగుడ్పుచు క్రిందనుండియే కొంతవరకు శ పైన వ్రాలి తనలో) ఏమిది? ఇదంతయు నిందజాలమువలె నున్నదే! (కనులుమూసుకొని మఱలతెరిచి ఏకదృష్టితో) ఆనందా? నీవొక్కములన్నియు వేదవాక్యములు గదోయి? స్వరూప మాత్రాబలలగు మాత్రమునే స్త్రీలను నిర్లక్ష్యముగాఁ జూడఁదగదు. స్త్రీయనఁగాసరసమయగుబ్రకృతి స రూపయనియెఱుంగుము? మూనుచో నెం దిట్ట నట్టిట్ట చేయఁ ల శక్తిగలట్టిదాఁడుది, ప్రేమించుచో నెట్టి విరాగు ననురాగు నొసర్చి సరాగములాడఁగలట్టి దాఁడుది. ఇప్పుడైననీమదనమాలిని యీవిధంబుగా బేలయై ప్రాంచునప్పుడే యీమె ప్రాన మంగీకరించి జాలివహింపుము? ఈమె యిష్టాను వర్తిత్వమే నీ శ్రేయఃప్రదము, లేనిచో జెడిదవు, అనుచు నింకేమో నాకు తొల్తనే బోధించితివి. ఆత్మసమానుడవగు నీయట్టివాక ములన్నియు నప్పుడే త్రోసిపు తిని అదేమొదలు నీక్షణమువర నేఁగాంచుచున్నవన్నియు విచిత్ర ప్రదర్శనములె. అన్నియు నాశ్చర్యాంశములే. నేనేవిషయమున నాదినము నామదనమాలినిని గృహంబున నునిచి, కవాటబంధన మొనర్చి లాతూముద్రనమర్చుచు నీక్షణమువరకట్టి పనినే శ్రద్ధ వహించి చేయుచుంటిని? ఆవిషయముననే నేనెట్టి పరి లనములో

నున్నట్లుఁ గన్పించదు. చూడంజూడ నిదేమో అయోమయముగానున్నది. నాగుండె బండపారినది. నా త్పథంబున నీవు తప్ప మఱేమియుఁ గన్పించుటలేదు. ఆనందా పరమా తత్వ ప్రకాశకానందా ? నీనిశ్చల మనోతత్వోప దేశార్థమ తయు, నిప్పుడు బాగుగా స్ఫురణకు వచ్చుచున్నదోయి ? యానందా ? (మఱిల కనులుమూయుచు) ఆనందా ? ఇప్పుడొక్కసారి నాయొద్దకు రాగలవా ? ఆనందా, ఆనందా ?

ఆనం — (ఆకస్మికముగఁ బ్రవేశించి) సచివాగ్రగణ్యా ? ఏమిది ! యిట్లుంటివి !

మాన — (త్తుళ్లుపాటున లేచి) ఎవరునీవు.

ఆనం — ఆనందుడను.

మాన — (విభ్రమమున నలుదిక్కులూఁ బరికించుచు) ఈయంతఃపురమున కెట్లు రాగల్గితివి ?

ఆనం — (ఆశ్చర్యమున తెనలో) నిజముగా నేనిచ్చట కెట్లురాగల్గితి ?

మాన — చెప్పవేమోయి ?

ఆనం — ఏమని చెప్పుదును ? నాకిది స్వప్నమాయని యోచించుకొనుచుంటి.

మాన — (నిట్టూర్పుతో జనాంతికముగా ఇదొకచిత్రమా!

ఆనం — ఏమీ? యిదివరకొక చిత్రము గంటివా?

మాన — ఒకటేయన నేల నేగాంచుచున్నవన్నియు జిత్రములే!

ఆనం — ఏమేమి చిత్రములో చెప్పగలవా?

మాన — ఇంక నీమొద్ద రహస్యము దేనికి చెప్పెద వినుము.

ఆనం — చెప్పుము ?

మాన — (తల వినరు నుచు) ఊహా! చెప్పజాలను.

ఆనం — అదేమి?

మాన — సంగ్రహముగా నై నను జెప్ప దలంచితిగానీ, సంగ్రహముగా గాదు సరికదా! యేమాత్రమును జెప్పజాలను.

ఆనంద — ఎందుచే?

మాన— అవి నా సంసార సంబంధమగుటచే జెప్పజాలను. నన్ను తమించి కొంచె మూరకున్నచో నా హృదయమునకు విశ్రాంతి దెచ్చు కొనెద, ఇక నన్ను పక్కరించకుము. (అనుచు మొదటివలెనే యొత్తిగిలును.)

అనం— (జనాంతికముగా దనలో) ఈతనికి నిజముగా దన సంసారము నందు మహాద్భుత చిత్రనాటక మొందు జరుగుచునట్లు సూచింపబడుచున్నది. ఈ మహాద్భుతంబున మునింగి తెరువమియు గాంచక చింతిలుచున్నాడు. నిజముగా నీతడు సరస్వదే యైనచో నీ సంసారమందలి సుఖదుఃఖంబుల నేల లక్ష్యపెట్టు?

చం॥ సరస్వతు చూడ నెన్నడును • సంసృత్యంబు లభించు దుఃఖముం బొరయక సౌఖ్యముం గనక • బొల్పుగనే నొకసాక్షి భూతుడ౯ బరువడి నాకు సంసృతికి • బంధము లేదది తన్ను వొందుచో గురుద్వధబంధమై మగితి • గూలుచునంచు దలంచి ముక్తుడ౯.

అట్టి మార్గమితడవలంబింపలేదు. కాని అతను లభమగు మా మూత్ర మీతనికి లభించినది. ఈతని కీ సంసారమందలి చిక్కులవలన యీతని హృదయ మిప్పు డీవిధముగా రవడియున్నది. ఇదియే నిశ్చలమనము, ఈ నిశ్చల మనోదృష్టిచేతనే న్నుస్మరించిచూచి యుండవచ్చును. లేనిచో నేనిప్పు డిచ్చట కెట్లు రాగలను. నా యీరాక కుగల కారణమీతని నిశ్చలమనోదృష్టిప్రభావమే. ఆహా ! ఏమీ నిశ్చల మనోదృష్టి ప్రభావము. దీనియందెంత మహాద్భుతపు నాకర్షణశక్తియున్నది. ఔరా! దీనినేకదా యూరు లు బండగుండెయనికూడా చెప్పుదురు. ఇది కలవాడు దేని తలంచిన సఫలీత్రుడు కానేరడు? ఈతత్వమునే నాది కాలమునందే గ్రహించితి. గ్రహించి యొకరికి బోధించుటేకాని నేను మూత్రమవలంబింపలేదు. ఛీ నాదియు నొకజన్మమే. ఒకరితో నాకు పనేమి? నా మార్గమునే జూచుకొనవలయు. నై నను నాజన్మము పరోపకారచింతనమునే ముక్తి నొందవలయు. నా పరోపకారచింతన మీవిధంబుగ జేసెదగాక.

ఉ॥ ధారుణి మూఢమానవుడు • తత్వమెఱుంగక భార్యనాది సంసారమునాది నాది పశు • జాలము బిడ్డలు నాడు బిడ్డల౯

నారయఃగప్తముః నుఖము • సంతయుకొందెడు వాడనేనటం
చారయఃటోడు ముక్తి పథ • మటి జడాత్ముడు జ్ఞానికావుతఁ.

ఇదియే నా పరోపకారచింత ము. ఇక నాయాత్మ చింతనమిది.

చ|| నిజమగు నాత్మచింతనమే • నెట్టనఁజేసెడు వాడనేని నే
నిజముగ సరణమానవుల • నెమ్మి నె యెంచెడువాడనేని నే
నిజముగ నె న్నడెట్టి చెడు • నేస్తత దుష్కృతనై నఁగాని నా
నిజపథమెల్ల నాకిప్పుడే • నిండుగఁ బొల్కొని ముక్తికల్గుతఁ.

ఈ చింతనమునే నిశ్చలమనముచే జేయుచో నాకేల ముక్తికలు
దు ? కలిగినది. ఇప్పుడే నాకు ముక్తికలిగినది నాకిచ్చట నేమియులేదు.
ఇచ్చటనే యేమి ? ఎచ్చటను నేమియునులేదు. (కనులు మూసుకొని)
చింతయు శూన ము గాఢాంధకారబంధురంబగు నీ మహాప్రకృతియందు
మిగుల సర వా ప్తమగు నొక మహాద్భుత తేజము వెడలి తాండవం
బాడుచున్న . ఆ హా ? సమస్తమును దేహోమయమే ? ఈ తేజముతప్ప
లేమియులేదు. అనుచో లేదనునంతలో నది మాటుచున్నది. ఉన్నది,
న్నది. ఆ సర్వవ్యాపక తేజము మహోద్దీప్తమై విరాజిల్లుచున్నది. ఆ హా
! అదియే నిత్యమగుఁ బరమాత్మ యందేలీనముకావలయు, కావలయు
అగుచున్నాను. ఇదే స్వస్వరూపమున లీనమగుచుంటి. (అనుచు నొక
మహాతేజమున నదృశ్యుఁడు కాఁగా నా తేజము శమించును .

మాన—(కనులు తెరిచుచు, అనందా ? అనందా ? (అని లచి కనడ
కుండుటచే తనలో) ఏడి యానందుఁడు ? (లేచి నలుదిక్కులుఁ
బరికించి) ఈతఁడసలు రానేలేదు. ఇదొకచిత్రము ? చూడంజూడ
నాకిదేమో యొక మహాద్భుతపు స్వప్నావస్థవలె నున్నది. లేనిచో
మహా పతివ్రతారత్నములందుఁ జేరిన నా మదనమాలిని భూగర్భ
మునఁ జొచ్చుటచునది పూర్వీయులఁ జరిత్రలఁబట్టి నమ్మఁదగిన
నమ్మఁదగుఁగాక. పుంశ్చనీ శిరోమణియనఁదగు నీ వణిక్పత్ని భూ
గర్భమునఁ జొచ్చఁగల్గుటెట్లు ? ఛీ ! మదనమాలిని తము
మహాపతివ్రతలలోఁ జేరుటెట్లు ? పతియొనర్చు కృత్యంబు సమంప
లేని దొక సతియా ? కాకపోవుఁగాక. ప్రకృతమున మాత్రము

దానిఁ దలంచుచో నా హృదయమునకు మిక్కిల వేదనమే
కలుఁగుచున్నది. ఏల కలుఁగరాదు ?

ఉ॥ ఎన్ని విధాలకుఁ దనకు • నెంతయొ నెంజిలిఁ గూర్చునట్టి వి
చ్చిన్నపు బంధితక్రియకుఁ • జెయ్యముడుంగక సర్వకాల సం
ఘన్న మహాముదప్రథిత • సంభృతయై ప్రతియోగమూస కే
యున్న మహావతివ్రత క • యూరటఁ గూర్చితి స్వచ్ఛిబ్బుదిన్దై.
ఒక్క దీని కేయేమి ? చీ చీ చీ !

ఉ॥ చీ ! యిసుమంతలజ్జమును • జెందక నీచ పథానువర్తినై
నేయమునక రహిత జలఁగు • నీతివిశారదుడైన యావణి
గ్జాయను ముచ్చిలించి కడుఁ • గప్తము లాతని పాలొనర్చి
బాయని మిత్రఘాతుకపుఁ • బాపముకే యొడిగట్టి తక్కటా ?

బో రారా ! యీ మిత్రఘాతుక మహాపాతకంబెట్లు పాయదు ?
ఇంకఁ బ్రజల మొగమే నెట్లు కాంచుదు ?

గీ॥ వుడమి నె పాపముకైన • ముక్తి కలదు
గాని యెప్పట్లు నెవ్విధి • నైన మిత్రు
నెడల నపకారమొనరించు • జడునిపాప
మెప్పు డెవ్విధినైన శ • మింపఁగలదె ?

ఆ శమించు తెటులున్నను బాల్కమునుండియు నా వర్తించిన
వర్తనమెట్టిది ? ఇప్పుడీ పరిణమించిన పరిణామమెట్టిది ?

ఆ. గీ. తొలుతతొలుత నెంత • దుర్మార్గుడై యున్న
మీఁదమీఁదనొండు • మిగులమంచి
కార్యమందుఁ జెలఁగ • ఘనవంతుడతఁడంచు
సర్వజనులువాని • సంస్మరింతు.

అటులే

ఆ. గీ. తొలుతతొలుత నెంత • తోరంపునతీర్తి
గ్రాలియున్ననొండు • కలుషకృత్య
మాచరించునేని • యతిదుష్టుడని వాని
నిలనుసర్వజనులు • నేవగింతు.

అట్టి యేవగింపుఁ బ్రతుకుఁబ్రతుకుఁగంటె జీవములఁ బాయుచో
మేలుగఁదా? (యొడినుండిఁబిడ్డముఁదూసి) బిడ్డమా? (అనుచుదానిసాలో
చనముగ దువ్వుచున్నంతలో)

(భూగర్భమున)

మ॥ పతియేదైవమటంచు నెంచునతి స • ద్భావంబు సర్వంబునుం
బతినేమోసముచేయఁగాఁదగిన దు • ద్భావంబుగామార్చి యా
పతినెంతోకడు విభ్రమత్వమునముం • పంజేయువాలా? యిదే
సతియకానన్నటఁజేర్చి శీఘ్రముగ ను • స్వాంతుఁబటిఁజేయుమా?

(అలకించి ఎచ్చట దీధ్యని? యీధ ని మదనమాలినీ కంఠధ్వనియే
హృదయమా? మిట్లు విభ్రమపడుచుంటి? ఈధ్వని యీభూగర్భము
నుండియే వచ్చుచున్నది. నిజముగ నీయునిద లిక్కురను ఈ భూదేవియే
తనగర్భమునఁ దాఁచుకొనినదగుచో, నాప్రా సముపైత మంగీకరించి
మగడవారల నాకనుల కేలచూపదు? అదియంతయు నిజమేయగుచో నిది
యు నిజమేయగు. (మోకాళ్లుపైఁ గూర్చొని భూమిపై కేల్లోయిమోడ్చి)
జననీ? (అనునంతలో భూగర ద్వారము దెఱువఁబడఁగవిస్మితుడై) ఇదేమి?
ఇచ్చట నప్పుడే ద్వారమేర్ప నదేమి? ఇచ్చటనేడే లొకోభూదేవి పిలువ
కనే పలుకుచున్నది. పిలవినంత నే నోటుతెఱచుచున్నది. ఆఁ అనునంతలోఁ
నిరు రమింగినది. ఇఁక నన్నుపైతము (అంతలోఁ గర్పూరహారతులఁగొని
భూ ర్భమునుండి మదనమాలినీ మదనవతులు ప్రవేశించుచుందురు.)
మాన—(మదనమాలినీ మదనవతులఁజూచి చివుక్కున నీవలకువచ్చి విస్మ
యమువహించి తనలో) ఇదేమి?

మదనమాలిని —నాథా! ఏమిట్లు విస్మయపడిచూచెదరు? (చిఱునగవున)
నే నెవ్వరని తలంచితిరి? (మదనవతిని దగ్గరకుఁ జేర్చుకొనుచు
ఈ వ్యక్తి యెవరో యెరుంగుదురా? ఆబాలవిదితంబుగ నీ నగు
మందు మణిమంతుఁడను పేరుతో రత్నవర్తక మొనరించుచు
సకల దిగ్గంతరాశముల ననేకవిధంబులగు యశశ్చంద్రికలఁ గాంచిన
వ్యక్తి యీవ్యక్తి. ఇదంపడి తమ యనుగ్రహమువడసి యీకోట
యందే గృహము నిర్మించుకొనిన వ్యక్తి యీవ క్తి. తా నిర్మిం
చుకొనిన గృహమునుండి యీ నా యంతఃపు మున కీ విధిగా

విస్మయజనకమగు నీ భూగర్భ రహస ద్వార మేర్పటచిన వ్యక్తి
 యీవ్యక్తి. మణిమంతుడను నామధే ముననున్న యీవ్యక్తి
 భార్యగా సంచరించి శృంగారవతియనియు, శృంగార దేవియ యు
 సౌందర మాలిని యనియు నామములఁ జెల్లవొంది మీ మెప్పు
 వడసి స శృంగారవతి యను బిరుదువహించిన వ్యక్తి మీధర్మ
 పత్ని నగు నేను, నా సోదరి యగు మదనవతియే యీ వ్యక్తి.
 మీచే నేనుగా భావింపఁబడి, మీచే ముచ్చిలింపఁబడి, మీ
 నీ కపటనటన జనాంశంబుల నిస్సంశయఁ జేయునంత చాతుర్య
 ము నెట్టి యరుభ ము లేకయు, రసవంతముగ నీరేయి యింతకు
 ముందు మీయెడఁ బ్రదర్శించిన వ్యక్తి యీవ్యక్తి. ఈ వ్యక్తి
 సర్వావస్థలయందును మీప్రేమ సుధారసంబును నాతో సమముగ
 ననుభవింప నిశ్చయముఁ జేసుకొనియు, సోదరీ వాత్సల్యముఁ
 జూపఁదలఁచియు, నిట్టి కపటవర్తనమునకుఁ గడంగినది. ఈ పట
 వర్తనమంతయు నా మనోనువర్తిత్వమున జరుగుచున్నది. నా
 మనస్సు కపటము ననువర్తించుటకుఁ గల కారణము మీరే
 యూహింపఁగలరు. తెలిసియో తెలియకనో చేసిన మా యీ
 స్వల్పమగు నేరము సహించి మమ్ముల ననుగ్రహించుటకు కోరు
 చున్నాము. నా సోదరియగు నీ కన్యకామణి త్రికరణశు గ
 మిమ్ములనే వరించియున్నది. అందుకై నేనే మిమ్ములఁ ద్రికరణ
 శుద్ధిగఁ బ్రార్థించుచుంటి. మేము మీయం దొనగూర్చిన కృత
 మునందలి దోషా దోషములు పాటింపక మా భావ మెఱిం
 మమ్ముల తమించుడు. మీదయకు పాత్రలము. (అనుచు నిర్దురు
 నాతని పదములపై వ్రాలుదురు)

మాన—(తనలో) నిజముగ నీ కథయంతయు సత మేయైయుండునా ?

ఐనను గాకున్నను వీరల నిర్దుర నింక నింత తో విడువరాదు.

(నే పథ్యంబున గంటమోగును)

అదిగో తొలిజాము గంటమోగుచున్నది. ఈ తెల్లవాలులోపల
 నింక నెన్ని చిత్రములు జలుగనున్నవో? ఎన్ని జలుగనున్నను వీరల
 నింక విడువకుండు ప్రయత్నమునేయుండు. ఉన్నను వీరల నింక న

బెట్టు? నన్నింక నెట్టిమోసముచేసి యదృశ్యులగుదురో? ఐత కానిమ్ము?
కాకమున్నచో తేపుదయము స్వ విత్తుడనై వీరియందలి నిజానిజములు
విమర్శించి యుక్తాయుక్తముల నిర్ణయించుకొందు, (ప్ర) రా ! యిక
లెమ్ము? (అనుచు మదనమాలినిని స్పృశించి లేవనెత్తి మదనవతిని
స్పృశింపఁజూయి సంశయి) యది విరమించుకొనుచు)

మదనమాలిని — నాథా! ఏల సంశయించెదరు ?

మాన — (చిఱునగవున) నీ యాజ్ఞకొఱకు.

మదనమాలిని — (చిఱునగవున) మీ యొనరించు కృత్యంబులన్నియు నా

యా నుసారముగనే జఱుఁగుచున్నవా? లేకున్నను మీదయను

కోటి మమ్ము మీ పదముందు వ్రాలనిచ్చుటయే మదాజ్ఞ.

మాన — ఔరా! అంతకు నంతకు నంత జాణవైతివే? ఈ నీ సోదరి

పేరేమి? మదనవతియా?

మదనమాలిని — ఔను.

మాన — మదనవతీ లెమ్ము? (అనుచు దాని స్పృశించి లేవనెత్తి యిర్వర

బుజములపై చేయివైచి మదనమాలినితో) రాజ్ఞీ! ఈ రాత్రమం

తయు నిదుర లేకుండుటచే నాహృదయ మస్వస్థముగనున్నది, కొం

చెముసేపు పవ్వళించినగాని నా హృదయము స్థిరపడదు.

మదనమాలిని — (చిఱునగవున) చిత్తము.

మాన — (మదనవతితోఁ జిఱునగవున) ఏమి మదనవతి?

మదనవతి — (సిగ్గిలి తలవంచును.)

మాన — (మదనమాలినితో) నీని కిప్పుడు సిగ్గిలుచున్నది?

మదనమాలిని — నాథా! అవివాహిత యగుఁ జిన్నదానికి సిగ్గుకాదా?

మాన — (సాక్షేపముగ) ఆహాహా! మీ శ్రీలలో సిగ్గునకుఁ జిన్న పెద్ద

తారతమ్యంబులున్నవా? మీ కెప్పుడు నిట్టి సిగ్గే భూషణము.

ఈ సిగ్గెవరెఱుంగని సిగ్గు? నాకు తెలియకున్నను మీసిగు స్వయాప

మెట్టిదియో సంపూర్ణముగ మీరే నాకు చూపెట్టి రిగదా?

ఇంక నెందుకు రమ్ము. (మదనవతితో) మదనవతీ! రమ్ము (అనుచు

నిర్వరతో శయ్యదాపున కేగుచు మదనమాలినితో) ఐనచో నిజ

ముగా మీచే నిర్మింపఁబడి యొక రహస్యద్వార మీ లమ
దున్నదా ?

మదనమాలిని—నాథా ! ఆమర్మము లన్నియుఁ బ్రత్యక్షముగనే చూపుదు
రండు.

మాన— సరే పద.

మదనమాలిని—(భూగర్భద్వారము సమీపించి) ఇటుచూచితిరా ? ఇది
యే ద్వారము. ఈ గదియెల్లయు నెల్లు సాటిక శిలాఖచితమై
యున్నదో ఈ ద్వారములు సైతమట్లే భేదవి హితంబుగ టిక
శిలాఖచితమై యొరులెఱుంగలేని పనితనంబున నిర్మింపఁబడినవి.
పదంపడి లోన ప్రవేశించునంతనే వానికై యవి మూసుకపోవు
కీలుయంత్రము సైతము నిండు లోభాగమున నమర్పఁబడి యున్నది.
చూచెదరు రండు. (అనుచు నారహస్యద్వారమున నిష్క్రమించు
చుండఁగా మదనవతితో మానపాలుఁడు నాశ్చర్యమభినయించుచు
నట్లే నిష్క్రమించుచుండగా నవనిక జారును)

(అవనిక లేవఁగా)

(ఉ ద్యా న వ న ము)

[మానపాలుఁడు మదనవతి మదనమాలినులతో బ్రవేశించుచు]

మాన—ఆహా ! మదనమాలిని ! నిజముగా నీవెంతయుఁ జాతుర్యసీమపు
ఈ మదనవతి సైతము నీకంటెఁ బదిరెట్లు మిన్నయని చెప్ప
వచ్చును. కాని, ఇంత నిపుణత్వ వంచకలగు మిమ్ము మఱి
ప్రేమించుచో అనుచు సందేహ మభినయించును)

మదనమాలిని—(అద్భక్తిలో) నాథా ! ఇంకను మీసందేహము నివృత్తి
కాలేదా ? నాఁడా తొలినగర గోమయారామ సమావేశ కాలమండు
మీ చిరకాలమిత్రులగు నానంద పండిత వేదాంతి బోధించిన
సాంసారిక తత్వమైనను ప్రికి వచ్చుటలేదా ?

మాన—(ఆలోచించి) మనోహరీ నిజము. ఆ యానందపండితుని వాక్యం
బులన్నియుఁ బరమానంద ప్రదంబులు, సకలానుభవ వేదంబులు
లేనిచో

కం॥ శ్రీయే సుఖముం గూర్చును,
 శ్రీయే దుఃఖంబుఁగూర్చు • శ్రీయే యధిక
 శ్రేయా శేయంబుల నిడు
 శ్రీయే సంసృతినిముచ్చు • శ్రీయే తేల్చు.
 అని చెప్పియుండెను. అది యెల్లయు వరుసగా జటిఁగియేతీరినది.

ందుచే

గీ॥ ధర్మపత్నిం గ్రహించి సం • తతీనివడసి
 యజ్ఞయాగాది కృత్యంబు • లాచరించి
 సర్వఋణ ముక్తుడై ముము • తుంబుఁగోర
 నగును లేకున్న భ్రష్టుఁడెం • దైన నరుఁడు.
 అని యాతఁడు నుడివిన వాక్యంబులన్నియు నవశ్యాచరణీయం
 బులు. కాని మదనవతిని సైతము.

దనమాలిని—(అర్ధోక్తిలో) నాథా ! మఱల మదనవతియనియు మదన
 మాలినియనియు వృధాసందేహములకు పాల్గొనక నిష్కళంక
 మగుఁ బ్రేమతో మా యిర్వర నేలటయే మీ కఖిలా దాయ
 కము. మా జననీజనకులకు జనించిన కుమారికలము — మిర్వ
 రము. అట్టి మమ్మిర్వరను విధు క్త వివాహితలఁజేయు నోము
 నోచకపోయితిమే యను విచా మన మున్న మా జననీజనకుల
 నెట్లా సమాధానపఱచి యింత కార్యక్రమము నకు గడంగుట
 యెల్లయు లోకోపకారమునకై గాని మా తెలివితేటలఁ బ్రదర్శిం
 చుటకై కాదు. దయచేసి మిర్వర ననుగ్రహించి నిష్ప్రయో
 జక చింతావివర్జితులై నిష్కళం త ప్రేమార్ద్ర స్వాంతులై సక
 లాంబుల ననుభవించుట కిదే ప్రార్థించుచున్నాను. (అనుచు
 నా ని పదములపైఁ బడును)

దన—(గుచ్చియెత్తి) ప్రేయసీ! మీ చరిత్ర మంతయు నిష్కళంకమని
 మీయీ కపటనాటకమే చెప్పక చెప్పుచున్నది. ఐనను సర్వ
 శ్రీజనంబులు నిట్లే భర్తృమానసవర్తినులై, సకల విద్యాచతు
 రినులై, సౌందర పుంగనులై యున్నచో పురుషుల కిదే స్వర్గము.
 కాని నిజముగ ప్రరుషుఁడగువాఁడు లేనిపోని పరీక్షలకుఁబూని

భార్యను చెఱఁబెట్టుటయు, పరస్త్రీ ధర్మనా కుతూహలుఁడగు
టయు, నిరంతర దుఃఖభాజనంబని యిందు నా చరిత్రము చెప్పు
చున్నది. నిజముగ పురుషుఁ డిట్టి విషయంబులంజేరుచో నెంత
పరిశుద్ధాత్ముండైనను సర్వ భష్టుండగుటలో సంశయమున్నదా?
(మదనవతినిజూచి) మదనవల! నీవెవరచో తెలియకమున్నె నిన్ను
నా భుజములపై నలంకరించుకొంటి. ఇంకనుండి గంగావరమేశర
న్యాయంబున నిన్ను పాలించుదు. (మదనమాలినిజూచి) రా !
ముమ్మారులకు నీకిది యంగీకారమేనా ?

మదనమాలిని—నా యంగీకారము లేనిదే మీ రంగీకరించుట కవకాశ
ముకలుగ లేదని గ్రహింపుడు.

మాన—(చిలునగవున) మదనవతి ! నీ సోదరియగు నీ మదనమాలినికీ
నాయం దెట్టి పదవియున్నదో నీకు నట్టి పదవి నిప్పుడే యొసం
గితి. కాని ఇవఁడు నాయొక యభిప్రాయంబునకు మీ రిద్వరుఁ
గలసి శ్రేయో వృద్ధిని గోరవలె.

మదనవతి—చిత్తము. (అనుచుఁ దలవంచును)

మాన—(మదనమాలినితో) ప్రేయసీ !

గీ॥ అఖిల పురుషులు నిష్కళం • కాత్ములొచు
ధర్మబద్ధులె నిగమోక్త • కర పులయి
చెలఁగుచుందురు గావుతీ • జనంబుఁ
గరమునల్లెయై విఖ్యాతిఁ • గాంచుగాత.

మదనమాలిని— (శిరములు వంచుచు) శుభం, శుభం, శుభం.
మదనవతి—

(అవనిక జారును)

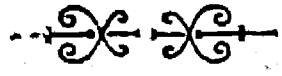
శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు.

సర్వము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



త ప్పొ ప్పొ ల ప ట్టి.



పుట	పంక్తి	తప్ప	ఒప్పు
3	29	గూడు నే	కూడు నే
4	23	మానగు	మానుగ
5	12	పర్తి	పరి
6	12	వడయు	వరలు
”	17	సఫలతొంద లేడు	సఫలుడెందుఁగాఁడు
8	15	నిష్క	నిష్క
”	21	అనుచునిష్క	అనుచు గిరీటము సింహాసనముపైనుంచి నిష్క (అనుచు, చెంగ
13	5	అనుచు.	చెంగ
”	21	చెంగ	నతి
15	14	యతి	కొనుట
”	21	కొట	మందు
16	1	ఐనచో	రింపనేటికి
17	23	రించదేనికి!	క్తియెవ
18	21	వ్యక్తెవ	నంతట స్త్రే గ్రహించునది.
		ఈవిషయంబున	మనోనుసార
21	11	మనోసార	విజయ. (అలోచించి) మంచిది.
22	5	విజయ-మంచిది	
27	10	(ఉ, “వ” కు విరతి “న” గా సరిచేయునది.)	
29	18	పంబుకొంత	పంబునంత
”	14	ముగుదుల	ముగుదల

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
28	3	పించెదవా!	పించుచున్నావు.
32	8	హారముల	ఈహారముల
33	8	తనమెడలో	(తనమెడలో
36	3	మాత్రముచేయున దేమున్నది.	చేయునదిమాత్ర మేమున్నది.
„	5	వాఁడైనను	వాఁడైన
40	25	శ్రీల	శ్రీల
45	9	మనభర్తనూ	మున భర్తనూ
46	21	వయో	వయెన్వి
47	2	భర్త	భర్త
„	3	కూడనా!	కూడునా!
48	11	బట్టు	బట్టు
51	21	పుద్ధగా	పురబద్ధగా
54	9	గులుకుతో(మాన్యు)	జెలువుతో
54	27	సర్వశృతి	సర్వశృతి
56	8	ముగుదుగా	ముగుదగా
58	2	డేమిం	డేం
59	7	పోతే	ఐతే
63	13	మణిమణి	మణి
70	16	నిశ్చయము.	నిశ్చయము!
71	5	నేవరి	నెవరి
75	22	యైనవి	యైనది
76	4	అనుచు	(అనుచు
„	18	నగునెమద	నగు, నెమద
„	19	దానినే మహా	దాని? నే మహా
„	„	యిష్టంబు	యిష్టంబగు
78	7	తనలో	(తనలో)

పుట	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చ
,,	13	యెవ్వతో	యెవ్వతో
,,	14	మద	ముగ
,,	25	నా తము	నాకే తము
,	28	రాజ్	రాజ్
7	14	వేరు	వేలు
,,	26	దత్కృతి	దుషకృతి
84	13	చోర్యాది	చోరాది
85	5	గర్భము	గర్భము
86	5	వానిదై నవన	వానిదై న, వన
89	11	సంతన	సంతన
,,	12	వద	పద
91	12	అః	ఆః
92	7	ఆయింక	ంకా
97	27	ప్రదర్శించు	పదర్శించు
98	16	సతీత్వ	సతీత్వ
,,	19	ఐనచో	ఐనచో
99	7	టుల	నిన్నటుల
,,	20	హ	హ
104	26	తి సకి	తోఁకకి
114	17	గాంచగ	గాంచంగ
118	13	గూరు	గూర్పు
119	3	నేనిటుల	నే ఇటుల
122	3	విభ్రమేమి	విభ్రమమేమి
126	1	డించినను	డించి; నను
128	1	నూనుచో	పంతమూనుచో
,,	2	చెడి	చెడె
131	6	దుషకృత	దుష

ట	వాక్య	తప్పు	ఒప్పు
31	16	యందె	అందె
2	-	లోనర్చి	లోనర్చిన
4	-	యుంటిరా?	యుంటిరా
49	-	వె చినను	వె చి, నను
50	5	చివా=ముగ	చివా=ముగ
-	14	వంక	వంక ద్వా

ఇం నిశ్చయ నేకములు. చొరపాటులున్నవని
మున్నది. అవి చదునరులే గ్రహింపఁబ్రా...లు. మఱియు
మాంబుగ సంధిదోషంబులు. గూ...యు...వి...వాని
ట కాధారములున్నను ది తీయముద్రణ...న రింప

